

OB 40 LETNICI
SLOV. PLANINSKEGA DRUŠTVA

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSKEGA
PLANINSKEGA DRUŠTVA
LETO 1933.

ŠTEV. 8-9-10

Vsak turist

potrebuje prvo in drugo knjigo iz Planinske knjižnice

I.
Dr. Bogdana Breclja

**Prva pomoč
in reševanje
v gorah**

in

II.
M. M. Debelakove

**Plezalna
tehnika**

Naroča se v pisarni Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani, dobi se pa tudi po vseh večjih knjigarnah

Planinci in smučarji!

Pri sportu v planinah

se obvarujete solčnih opeklin na ledenikih in v snegu, če nadrgnete temeljito vsa svetlobi in zraku izpostavljena mesta Vašega telesa še pred nastopom ture z

NIVEA-CREME ali OLJE

in če to med izletom po potrebi ponovite. Na ta način ščitite obnem Vašo kožo pred neugodnimi, vremenskimi vplivi, da ne postane raskava in da ne poka. Pridobite si pa prekrasno brončasto polt, s katero se tako radi vrnete z zimskega

Nivea-Creme: Din 5.50 do 24.—, Nivea-olje: Din 27.—, 38.—

sporta domov. Ni drugih sredstev za nego kože, ki bi vsebovala koži sorodni eucerit in zategadelj se Nivea-Creme in Nivea-Olje ne dajo nadomestiti.

Jugosl. P. Beiersdorf & Co. d. z o. z.
Maribor

Dobi se v vsaki drogeriji ali lekarni

Jugoslovanska zavarovalna
banka

SLAVIJA

posluje v vseh strokah
elementarnega in živ-
ljenskega zavarovanja

GLAVNO RAVNATELJSTVO
V LJUBLJANI

Telefon št. 21-76, 22-76

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE TISKARNE

Z. Z. O. Z.

LJUBLJANA
KOPITARJEVA
ULICA ŠT. 6/II.

Črtalnica in tvornica poslovnih
knjig ● Priporoča svojo veliko
zalogo mnogovrstnih salda-konti,
štrac, journalov i. t. d. lastnega
izdelka ● Vstopnice za razne pri-
reditve ● Blagajniške bloke i. t. d.

Vsebina 8., 9. in 10. šte.: Dr. Jos. Tominšek, Štirideset let obstoja Slovenskega Planinskega društva (str. 271). — Dr. Fran Tominšek, Organizatorni razvoj SPD; I. Osrednje društvo in splošni pregled (str. 279); II. Podružnice (str. 298); Dostavek (str. 344). — Dr. Jos. Tominšek, III. Hronološki seznam edinic in stavb SPD (str. 345). — Dr. Jože Rus, 40 let SPD v številkah (str. 349). — Dr. Jože Rus, Nacionalna stran v začetkih SPD (str. 355). — Jubilejne svečanosti 40letnice SPD (str. 362).

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 40 Din, za inozemstvo 60 Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri odboru Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. — Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek v Mariboru. Za vsebino spisov so odgovorni avtorji.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Češ).

Turisti, pozor! Gozzerje Ia . Din 245.— Ročno šivanje
Smučarske Ia „ 235.— FRANC ZALOKAR, Mengeš 41

Dr. Pirčeva sladna kava

je prvovrsten DOMAČ IZDELEK, s katerim pripravite zdravo, izdatno, redilno in ceneno pijačo za Vas in Vaše otroke

Dr. Pirčeva sladna kava

je prav prijetnega okusa in jo pijo odrasli kot otroci z užitkom

Dr. Jos. Tominšek

Štirideset let obstoja Slovenskega Planinskega Društva

Nismo se zbrali*, da si za to priliko povemo samo nekaj lepih besed, da damo izraza bežnim mislim in se za to urico ogrejemo čustveno, a potem se razidemo v vsakdanjost. Ne! SPD ne proslavlja; ono se le spominja, ugotavlja, opominja, spodbuja. Njegovo spominsko slavlje je pregled in ponazoritev dela, mnogoletnega dela svoje posebne vrste; naše zborovanje je zbor delavcev, vnetih po posebni skupni ideji, po ideji planinstva, ožarjenega z ognjem prirodnega domovinstva; ta ideja je neprisiljenim naravnim potom zajela ves naš narod, kakor skoraj nobena druga, in ga v skupnost združila z brati, kakor malokatera druga. Zato je današnji naš zbor zares ne samo narodni zbor, ampak zbor naroda, udeleženega po svojih zastopnikih vseh, prav vseh slojev. Veselimo se jih, ker vemo, da so naši in da smo v njih vrsti domači. So pa med njimi tudi tisti in taki, ki jih ne vidimo in ki nas ne slišijo, a so s svojim delom in s svojimi mislimi naši. Po nevidni radijski zvezi src jim pošiljamo tople pozdrave.

So med nami tudi mnogobrojni, pre mnogobrojni, ki jih ni več, ker na veke počivajo, po težkem in vendar veselem delu za naše planine; žrtvovali so se za gore ali so — pobožna molitev njihovemu spominu! — preminuli kot žrtve planin. *Vivos voco, mortuos plango...*

Slava rajnkim in žrtvam; hvala Vam, ki živite, delate in ste delali; **pozdrav Vam**, ker vemo, da boste delali tudi naprej! Rad bi imenoma navedel vse, ki smo jim hvaležni, dasi oni tega ne pričakujejo. Imen bi se nabralo na tisoče; najdete nekatera, le nekatera, dasi mnoga, v spominskih številkah našega »Vestnika«, sledite v izrazitih primerih notranjemu in zunanjemu razvoju slovenskega planinstva v poteku štirih desetletij. Zato naj ne bo med nami nikogar, ki bi ne bil naročnik našega društvenega glasila, oziroma

* Pri proslavi štiridesetletnice SPD dne 25. junija 1933 v Unionski dvorani v Ljubljani, kjer je urednik Plan. Vestnika orisal to štiridesetletno dobo v spominskem govoru, ki ga tu objavljamo.

kupec teh spominskih števil. — To naše glasilo je 38 let posredovalec med veliko in prostrano družbo planincev. V njih imenu bodi tukaj in danes izrečena sedanjemu Osrednjemu odboru SPD, pod predsedstvom g. dr. Pretnarja, zahvala za pogumno, podjetno in požrtvovalno širokopoteznost v zasnovi, ki je tekočemu letniku omogočila obliko in vsebino, s kakršno se odlikuje, posebno pa še spominskima številka dala bogatost obsega in opreme, kakor je naš »Vestnik« ni mogel pokazati, odkar izhaja, t. j. izza 8. februarja leta 1895. Ta številka, plod skupnega dela in smotrenih skrbi, naj pomeni, v stvari in besedi, viden mejnik, vkopan v našo rodno zemljo kot znamenje našega napredka v preteklih 40 letih, planinskega in narodnega, kot mejnik, ki je čuvar pridobljene lastnine in premakljiv le — naprej.

*

Naše društvo je ustanovljeno leta 1893., ustanovni občni zbor je bil 27. februarja. Prvi začetniki, pospeševalci in podporniki so bili Planinski Piparji. Oddolžili smo se jim zdaj z objavo lepo pisane zgodovine tega naivnega in vendar tako realno delujočega piparstva; čitajte velezaslužni spis piparja g. Lindtnerja v naši prvi spominski številki in uvažujte, kako so se vsi tisti zaslužni možje in tudi še njih neposredni nasledniki morali boriti proti predsodkom in skoraj zasmehu našega občinstva. Godilo se jim je, kakor 30 let pozneje v Beogradu tistim sedmerim navdušenim srbskim planincem, ki so skušali nanovo probuditi smisel za planinstvo v Srbskem Planinskem Društvu; »sedam budala« so jih nazivali elegantni Beograjčani.*

Tekla so mladostna leta našemu planinskemu društvu; skoro brez detinstva je otrok dorasel v mladeniča. Leta 1903. se je 10. in 11. oktobra v Narodnem Domu v Ljubljani obhajala desetletnica društva, z zborovanjem in z veselico v prid novega Aljaževega Doma. Društvo je tedaj, poleg svoje centrale, štel 12 podružnic, razmeščenih po planinsko važnih krajih Slovenskega ozemlja, in je imelo 20 koč in zavetišč. Posebno veliko moralno in materialno moč in pomoč je črpalo iz vnetega članstva in smotrenega, dalekovidnega sodelovanja Češke podružnice. Tedaj objavljene slike dotedanjih častnih članov označujejo glavne delokroge planinskega udejstvovanja v odločilnih stopnjah in v planinsko ter narodno pomembnih krajih. Ti častni člani so bili in so: Fran Kadilnik, Jakob Aljaž, dr. Johannes Frischauf, Fran Kocbek, dr. Karel Chodounský, dr. Stanislav Prachenský, Anča Prachenská, dr. Bohuslav Franta, Leopold Mareš in za Ziljsko podružnico dekan Simon Inzko v Žabnicah. Vsi vemo, kako častno mesto pripada v našem planinstvu tem častnim članom.

* Poroča A. Ristić (za leto 1922. i. sl.) v »Plan. Vestn.« 1927, str. 9 i. sl.

V spominskem spisu, ki ga je tedaj društvo izdalo, je dr. Vladimir Foerster mogel izjaviti: »Bilo je srečno desetletje, srečno in tudi uspešno. Danes je društvo veliko, priljubljeno in hvalno priznano... Za narod ustanovljeno, med narodom delujoče, naj budi ljubezen do domovine, naj širi spoznavanje bogastva, ki se nam blesti v njenih prirodnih krasotah. Ob čaru, s katerim prešinja veličastvo narave človeško dušo, naj SPD plemeniti naš narod in takó izvršuje ono nalogo, ki mu pristojna kot pospeševalju prosvete.«

To velja, še poglobljeno, i za vso poznejšo dobo, velja še danes, za srečno štiridesetletje.

Dvajsetletnica, leta 1913., se ni posebe obhajala; čakali so pač na 25 letnico, ki bi bila leta 1918.* Prihrumel pa je leta 1914. orkan svetovne vojne, ki je najhuje divjal ravno v najplodnejšem pozorišču slovenskega planinstva, v Julijskih Alpah. Zunanje udejstvovanje društva kot takega je prenehalo, ne pa ono društvenikov in odbornikov. Usoda nam je naklonila zveste, skrbne in previdne čuvarje velikih tekovin, ki si jih je naše društvo znalo pridobiti v neverjetno plodnem in iniciativnem drugem desetletju svojega obstoja (1904—1913), pridobitve, ki jih je preneslo društvo kot glavnico, katera se v teku vojne ni obrestovala, tja v tretje desetletje.

Tedaj, ob prehodu v 3. desetletje, je društvo s 26 podružnicami, doseglo količinsko največji krog svojega območja; segal je sem od Gosposvetskega Polja in Podravja do Adrije, proti zapadu tja v Benečijo in gori v Ziljsko dolino, na vzhodu se je bratsko oprijemalo Hrvat. Planinarskega Društva. Heroično je društvo prebolelo strašni udarec, ko je (30. 3. 1909) sneženi plaz uničil Aljažev Dom v Vratih; v enem letu se je postavil (1910) novi, povečani Aljažev Dom, še danes ponos našega društva. Bila je tedaj sploh doba zgraditve planinskih »domov«, velikih modernih zavetišč, ki naj ustrezajo prav tako utrjenemu planincu kakor navadnemu izletniku in skromnemu letoviščarju. Sem spadajo v teh letih Frischaufov Dom (Kocbek!), Dom na Vršiču (dr. Tičar!), Ruška (Lesjak!) in Kadilnikova koča; v najem se je vzela Koča v Kamniški Bistrici, kupil se je hotel Zlatorog — da imenujem največje. Z idealizmom planinstva se je združeval potrebni ozir na gospodarstvo in na tujski promet. Vse prej navedeno ozemlje se je prepreglo s poti, ki so vedla turista v osrčje gora in na

* V spomin 25 letnice obstoja SPD se je vršila samo svečana odborova seja dne 23. februarja 1918. K seji so bili povabljeni tudi najstarejši člani, ki so sodelovali že pri ustanovitvi društva. V ploden spomin se je sklenilo pobirati prostovoljne prispevke za pokritje škode v kočah zaradi vojnih razmer. Odziv je bil tako ugoden, da je društvo z zbranimi sredstvi moglo po prevratu skrbeti za zopetno ureditev koč.

doslej težko pristopne vršace (Škrlatica, Razor, Jalovec); 34 zavetišč je nudilo varno streho in dobro oskrbo. V tej dobi (leta 1910.) je dr. Tuma preplezal Triglavsko Steno. Naš »Planinski Vestnik«, ki ga je v vsej predvojni dobi z društveno članarino 6 K dobival vsak član brezplačno, je ob drugi desetletnici (1913) dosegel v slikah in opremi višino, do katere smo se povzpeli in jo prekoračili šele letos.

V soto dobo — v drugem in tretjem desetletju — imenujem po možu, ki je svoje spretnosti kot jurist, turist in alpinist ter kot človek leto za letom posvetil našemu društvu, ki je po narodnem osiguranju Triglava sistematično posegel doli v Trento in v krasoto orjakov od Pihavca do Kanina, ki je društvo v resnici vodil že kot načelnika namestnik od leta 1902. do 1908., a nato kot načelnik še preko dveh desetletij do leta 1931., to dobo imenujem organizatorno dobo častnega predsednika dr. Frana Tomiška.

V drugi spominski številki »Vestnika« je zabeleženo njegovo lastno pregledno poročilo o tej dobi, posebe še o njegovih velezaslužnih sotrudnikih skozi dolga leta.

Sredi in davno pred koncem tega vsestranskega dela je društvo stopilo v tridesetletnico. Breme tega dela je bilo tako silno, da ga društveni delavci-odborniki res niso smeli prekiniti s prireditvijo kake obširne proslave, kakor je načelnik pri spominskem občnem zboru dne 26. maja 1923 v kazinski dvorani izjavil, mirno se sklicujoč, da ima društvo utrjeno stališče v zvestem članstvu in v svojih napravah, vidnih vsemu svetu. Izdalo je »Planinski album«, kakor letos »Album naših gora«. Tajnik Evgen Sila pa je na kratko poročal o stanju društva pred in med vojno ter neposredno po vojni (»Plan. Vestnik« 1923, 139). Iz podatkov pri tem spominskem občnem zboru je za nepoučene kaj malo razvidno, koliko in kako težkih in odgovornih nalog in poslov posebno pravnega in gospodarskega značaja se je kar sproti v nujno in ustrezno rešitev pojavljalo in nprtovalo odborom potem, ko je vojna prehajala v mir, t. j. v mirovna pogajanja, v določitev mej, v ureditev odnošajev med novimi državami in novimi mejaši. Sreča je bila za naše društvo, da so ga tedaj vodili preizkušeni, trezni, a odločni možje, vajeni izza prejšnjih borb usmerjenega, doslednega prosvetnega in nacionalnega dela.

V teku petih brižnih let po koncu vojne na bojnem polju, so se ti možje znali prilagoditi zelo izpremenjenim razmeram; udati so se morali v izgubo 13 podružnic ter 5 naših koč izven naše države; računati so morali z bridko mirovno odločitvijo, da niti tisti nebeški greben od Triglava do Jalovca ni več ves na našem ozemlju, prenašati še druge trpkosti. Nekoliko se je pozabljal na izgube, ko smo

poštenim pravnim potem dobili v svojo last 12 planinskih koč prejšnjih nemških planinskih društev in je naše društvo vsa ta poslopja popravljalo, preurejalo, z našo domačnostjo obdajalo.

Da! Res se je zelo zožila prostornina naših planin, a postale so vse in v vsem naše, domače; izginili so vsi nam vsiljivi znaki tujega gospodstva; planine, ki jih je bil itak prvotno poselil naš človek in jim dal naša imena, so pokazale svoje pravo slovensko lice; narod pa se je — moški in ženske, stari in mladi — navduševal za nje ter jih je posečal vedno številneje; poset se je podeseteril, podvajseteril in še več.* A SPD se je moralo pripravljati in biti pripravljeno na ta naraščajoči dotok, končno naval posetnikov planin in planinskih naprav. Kakor je še pred 30 leti vsak turist, planinec, hribolazec veljal v javnosti za človeka posebne vrste, mnogokrat še z označbo junaštva ali čudaštva, tako je zdaj — ko se je po težkih časih vojne človek zatekal v naročje prirode — to zahajanje v planine, ki se je povprek imenovalo »planinstvo«, postalo splošno, običajno, moderno; še majhni otroci so prišli sedet v Aljažev stolp. Društvo je le z naporom sledilo temu toku in mu težko utrdilo smernice ter ga dovedlo do pomirjenja. V območje planinstva so se pripotegnile po vseh naših krajih gore, hribi, griči, izločevala so se iz večjih celot posamezna okrožja z lokalnimi nalogami. Tako se je po vojni, preko tridesetletnice, ki — kakor rekoč — ne pomeni nikake zaključne postojanke, ampak je padla v neprekinjeno vrsto nujnih časovnih potreb — ustanovilo do danes, do štiridesetletnice, 16 novih podružnic, zgradilo se je 22 novih domov, oz. koč, 4 so se vzele v najem, in sta se postavila dva nova razgledna stolpa. Da so množice, ki so posebno ob nedeljah in praznikih zapuščale svoje domačije, mogle tudi v planinah zadostiti svoji verski dolžnosti, se je ustanovil Aljažev klub in so se v tej dobi k prejšnjim postavile in posvetile tri nove planinske kapele.

Ne moremo izreči dovolj priznanja in narod ne more biti dovolj hvaležen našemu planinskemu društvu, zlasti tistim, ki so ga upravljali in ga upravljajo, za to vsestransko in osebno odpovedno pripremo društvenih naprav v podporo in brezhibno funkcijo tega tako razširjenega — da se tako izrazim — kolektivnega, demokratičnega planinskega pokreta, s katerim je naše planinstvo, vsaj v sedanjih mejah naše države, domala zaključilo svoj poziv v zunanjem,

* Leta 1913. je bilo posetnikov koč: 8584, leta 1924.: 42.380 (Osrednje društvo 25.403, podružnice 16.977); leta 1925. skupno 46.108; leta 1928.: 61.370 (v tem letu izkazujejo podružnice več posetnikov nego Osrednje društvo: 31.170 napram 30.200). — V istem razmerju je raslo število članstva: leta 1893.: 225, leta 1923.: 6046, leta 1924.: 7690, leta 1925.: 6620, leta 1928.: 10.044 (v tem letu imajo podružnice več članov — 5640 — nego Osrednje društvo: 4404).

ekstenzivnem oziru. Zato je praznovanje naše 40 letnice upravičeno in bi mi bili zdaj poklicani, da podamo skupen statističen pregled vsega tega neobhodno potrebnega, krajinsko-gospodarstvenega in ž njim narodnega dela našega društva. Omenjamo le to, da se je tekom 40 let, poleg Osrednjega društva, ki je bilo vedno v ospredju, kot najmočnejši činitelj ter gmotni in duševni vodja, ustanovilo v celem 42 podružnic, izmed katerih jih je bilo ukinjenih 12, ker njih področje zdaj spada pod Italijo, oz. Avstrijo, a Češka podružnica je prenehala le kot članica, dočim so nam ostale njene naprave. Delujemo zdaj z 29 podružnicami. Iz zaporednosti porasta vseh podružnic se razvidi organičen razvoj in napredovanje društva; nameravam ga podati na drugem mestu.*

V dobi 40 let je društvo postavilo ali si pridobilo 87 koč, domov, zavetišč, sploh stavb. Danes je v rabi še 70 stavb, med njimi 52 lastnih domov in koč — in 5 najetih — pravcata in lepa naselbina, ko bi združili vse! Postavljeni so bili skupno 4 razgledni stolpi; stojijo še trije. Zgradilo in postavilo se je 6 novih kapelic, k obstoječim gorskim svetiščem, s katerimi so Slovenci kakor noben drug narod, posvečevali gore in njih vrhove in že s tem daleč vidno označili svojo ožjo domovino.

Vzporedno s takimi stavbami in z gospodarsko organizacijo se je skrbelo za čim lažje potne zveze med planinami in planinskimi postojankami, posebno še na novih mejah. Res je uspelo, da povprečen potnik lahko sam in udobno pohaja in prehaja naše slovenske planine; zato je nastal pravi planinski promet.

Velika in trajna briga, ki jo je društveno vodstvo moralo posvetiti tekočim potrebam planinskega občinstva — res že občinstva — s čimer je neposredno služilo narodnemu gospodarstvu in tujskemu prometu, ta briga pa je spravila društveno vodstvo skoraj v glas, da mu je na srcu le ta, materijelna plat planinstva in da podpira plebeizacijo, ponižanje visokosti planin, zanemarjajoč individualni planinski čin. Kakor je po dosedanjih izvajanjih taka presoja krivična, če se ne uvažuje, da je društvo moralo najprej ustvarjati in je z desetletnim trudom res ustvarilo planinstvu trdne domače in narodne temelje realne vrste, prav tako je res, da je s tem nastopil in se ni smel zamuditi čas, ko so Slovenci, osvobojeni v državi in v svojih planinah, mogli in zato morali stopiti v areno boja s planinskimi čini, med seboj in med narodi. Ko bi ne stopili doma v tekmo, bi naši planinci zaostali ali zahajali drugam tekmovat, zaostal bi naš narod na polju, kjer se po zmožnostih more, po narodnem ponosu mora uveljaviti. Zato je bilo v prid našega napredka, da se je (ob Svečnici leta 1921.) ustanovil klub »Skala«, s smerjo strogega, le planinskega udejstvo-

* Hronološki pregled gl. spodaj str. 345. Elementarna razlaga se poda iz njega.

Iz okolice Storžiča

Foto prof. Janko Ravnik

vanja, in je bilo prav, da se je obnovilo načelo planinskega odkritvenega pionirstva, ki so ga započeli naši prvi osvojevalci Triglava (brata Dežmana in Valentin Stanič, leta 1808.), ki so ga sto let nato (1908) zavestno zasledovali člani družbe »Dren« (B. Brinšek, Jos. in Pavel Kunaver, R. Badjura, dr. Cerk, Tavčar i. dr.), visokega planinstva, ki so mu v službi našega društva izza početka našega stoletja bili vdani dr. Švigelj, dr. Stojc, dr. Fran Tominšek, Janko Mlakar i. dr. ter glavni zastopniki Češke podružnice; tistega planinstva, ki mu je posvetil neizčrpne, vedno mladostne sile svojega življenja dr. H. Tuma, prav zdaj 75 letnik (rojen 9. 6. 1858).

Pomembno in odločilno je, da je bil ravno ob 30 letnici društva v »Planinskem Vestniku« objavljen prvi večji članek dr. Juga »Na Jalovec«; takoj se je spoznala prodorna energija in samostojnost mladega planinca. V istem letniku piše Vladimir Topolovec o svojih plezalnih turah po Kamniških. Po neverjetno visokem in brzem podvigu dr. Juga pa je že prihodnje leto postala Triglavska Stena pozornišče težke tragedije v naših planinah; prepovedna doba našega planinstva je zahtevala smrtno žrtev obeh planincev, tam trpko resnega in doslednega misleca, tu veselo pogumnega otroka solnca. Planinstvo se je pretreslo. Mimo in vsled tragične usode ter tragične krivde ponesrečencev, te velike izgube za svoje in narod, pa se je načelo vprašanje po bistvu, namenu, pomenu, končno o imenu pravega planinstva, kar svedoči, da je naše planinstvo po obsegu in vsebini doseglo dovolj visoko stopnjo za taka razmotrivanja. Mladini, moški in ženski, se je zahotelo daleč proč od izhujenih potov v samotne, večini nepristopne skale, preduhe, lašte, stene, grebene..., da si izvojujejo zmago nad težkočami in — krepeč si značaj — nad samim seboj, v nevarnostih in medsebojni pomoči. Pokret je bil elementaren, nezadržljiv, uspehi presenetljivi; pozorna je postala nanje javnost, priznal jih je inozemski planinski svet, kjer so se na častnih mestih zabeležila imena slovenskih mlado-planincev. Slovensko planinstvo je postalo svetovno.

Z opreznimi, včasih morda preopreznimi koraki so stari in starejši sledili preobratu; s hitrimi, včasih morda prehitrimi ali teptajočimi, polagoma pa dovolj previdnimi stopinjami so se mlajši in mladi obračali v svojo smer. Hote in nehote so se oboji zblíževali, posebno še, ker so mladi resno pokazali, da njih smer ne vodi — kar se jim je očitalo — naprosto v telesnost in rekordnost, ampak končno pri pravih njihovih pristaših v najglobljo duševnost. Tako so se približali tudi stezam in nazorom zastopnikov duševnosti v planinstvu in njihovem prvoboritelju dr. J. C. Oblaku. — Razmerje se

je medsebojno razčiščalo po in ob obširni, bogati knjigi dr. Tume (»Pomen in razvoj alpinizma«, 1929) in se je domala razčistilo z načelnimi članki v aktualni knjigi »Naš alpinizem«; izdal jo je leta 1932. klub »Skala«, ki deluje vzporedno z našim društvom.

Ni spora med strujama in strujami; le tekma je v trudu za napredek. Kot brezpredmetna se je spoznala ločitev duhov in planinskih delavcev po formalno logičnem ugibanju, kateri pojem planinstva je pravi in merodajen; saj je objektivni preudarek pokazal, da so vse vrste planinstva potrebne in plodne. Kakor pri vseh pojmi, ki se po vsebini in obsegu šele razvijajo, je tudi pri planinstvu nemogoča splošno zadovoljiva opredelba; dr. Tuma jo je poskusil z vzpostavitvijo sportnega alpinizma na več mestih svoje knjige (n. pr. 149, 282). Kot neprizadeti in nepristranski motrilec ter po možnosti soudeležnik vseh struj priporočam jaz tole stališče: »Ne ugiblajte, planinci in planinke, kako se Vaše delo opredeljuje in imenuje: sport ali nesport, alpinizem ali planinstvo ali kakorkoli. Poglavitno je, da svoj posel, ki ste si ga v planinstvu odbrali in za katerega ste sposobni in voljni, vestno opravljate ter v prid brata, naroda, domovine vršite, skrbeč za umni napredek, povsod veseli, če najdete delavce, in spoštuječ njih posebnosti in nazore. Planinstvo je tako obširno in delavnjem toliko, da lahko dobijo pri njem vsi svoje mesto delavnosti.«

Da prav tako stanje in mišljenje vlada v našem društvu ob štiridesetletnici, moremo s posebnim zadovoljstvom ugotoviti. Iste uspehe kaže društvo v svojih, z njim organično združenih odsekih in pomožnih panogah. Imenujemo le smučarstvo, s kojega pomočjo je planinska zima nam postala čarobna, ter fotoamaterstvo, ki je doseglo tak umetniški višek, da se slike naših amaterjev (na čelu jim je prof. Ravnik) širijo po daljnem svetu in da smo za tekoče leto dobili cel koledar z alpskimi slikami (Cveto Švigelj, »Iz naših krajev«).

V alpinsko-tehničnem oziru je dobro organizovano naše vodništvo in zlasti reševalstvo. Znanstvenikom daje društvo vsak čas svoja sredstva na razpolago in goji, ob zaščiti prirode, po možnosti tudi samo vede, ki so v stiku s planinami in planinstvom. Celo v film so naši planinci včarali sebe in naše planine, prvi pobudniki te umetnosti pri nas.

Tako stoji naše SPD, močno zavarovano v svobodi Jugoslavije, negovano v vseh slojih, svojo starost vedno pomlajajoč, tesno strnjeno v notranjem bitju in žitju, stoji trdno kakor skale naših planin.

Ne sme pa se izživeti in — to zagotavljamo danes — ne bo se izživelo v svojem domačem krogu in v individualnem samozadovoljstvu. Svojo edinico mora pridružiti večjemu edinstvu. In res: Naše društvo je aktiven in, to se mu sme priznati, agilen član Zveze Jugoslovanskih Planinskih Društev (izza leta 1926., Pasarić!); s to zvezo pa je včlanjeno v veliki Asociaciji Slovanskih Turističnih Društev (izza leta 1925., dr. Goetel, dr. Guth-Jarkovsky!), a preko te Asociacije se mu odpira pot v svetovno organizacijo, v Unijo planinstva. Dvajset let pred nami, 1873, je bilo, kot prvo slovansko, ustanovljeno Poljsko planinsko društvo (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie); takoj prihodnje leto (1874) se je porodilo najbližje nam Hrvatsko Planinarsko Društvo; deset let pred nami je ustanovljen (1883) Klub Čeških Turistov, Bolgarsko Turistovsko Društvo (1899) in druga bratska društva za nami: na vsa ta bratstva oprti, zanašajoč se na delazmožnost našega planinskega naroda in zavedajoč se odgovornosti in obveznosti, da moramo čuvati v složnem delu in bratskem strpljenju tekovine prošlih desetletij in vestno ter marno pripravljati bodoče uspehe — s temi mislimi in s to trdno voljo stopamo pod sedanjim vodstvom v peto desetletje.

Organizatorni razvoj SPD

I. Osrednje društvo in splošni pregled*

Dr. Fran Tomiňsek

Kaj je danes SPD in kaj je ustvarilo, nam je vsem znano. Radi pa pozabljamo, kako težko je pričelo svoje delo in kako je le postopoma moglo dosegati svoje uspehe na polju planinstva. Ko slavimo sedanjo veličino, se radi ozremo na početne borbe.

Planinstvo se je v naših krajih začelo razvijati šele v drugi polovici 19. stoletja. V nemških alpskih krajih delujoča velika planinska društva so začela obračati pozornost na Savinjske in Julijske Alpe; prve je odkrival naš pokojni častni član dr. Johannes Frischauf, druge slavni dr. Kugy iz Trsta. To so bili idealni poborniki planinstva. Tudi pri nas smo imeli svojega Kadilnika.

Ko pa so začela nemška planinska društva delovati pri nas, je idealna smer krenila v nacionalno osvajanje slovenskih alpskih pokrajin. Temu se ni čuditi; saj so na našem Gorenjskem imela oblast velika nemška podjetja kakor Industrijska družba na Jesenicah in Cementna tovarna na Dovjem; saj je verski zaklad, imejitelj velikih domen v Triglavskem pogorju, imel nemško vodstvo ter je bilo skoraj vse uradništvo z gozdarji in lovci vred nam odtujeno; vodstvo nemškega DÖAV je bilo s pok. Karlom Deschmanom in z njegovimi nasledniki strupen nasprotnik Slovencev in Slovanov. V Savinjskih Planinah so pa še posebno podpirale

* Vse slike koč je narisal g. inž. Herbert Drogenik.

germanizacijo deželne vlade v Gradcu in Celovcu in tamošnji deželni odbori. Zato se je takoj bridko opazilo, da tuja roka zaznamuje poti in postavlja kočje, vse opremljene z nemškimi napisi, ter da nemški turisti in lovci svoja zbirališča nameščajo le pri ljudeh, ki so jih Slovenskemu narodu odtujili, in da domače ljudstvo bolj in bolj navezavajo nase.

V odpor proti temu je bilo ustanovljeno SPD,* katerega prvi občni zbor se je vršil dne 27. marca 1893. Za načelnika je bil izvoljen profesor Orožen Franc, kot odborniki so bili tudi poznejša leta zvesto sodelujoči: Mikuš Anton, Hauptman Josip in ing. Hrasky Ivan (prej načelnik pripravlj. odbora); v markacijskem odseku so bili pa poleg odbornikov zbrani zlasti »Piparji«. Že prvo leto je pridobilo društvo 225 članov. Isto leto je bila osnovana kot prva Kamniška podružnica v Kamniku, kot druga Savinjska podružnica, ki ji je stopil na čelo pok. Fran Kocbek. Razvilo se je razsežno za-

Orožnova kočja
na Črni Prsti

znamenovanje potov in koncem leta izdani zaznamek je že pokazal 97 važnih potnih zvez ne samo v okolici Ljubljane, Škofje Loke in Kranja, nego tudi v Zassavju ter gorske steze v Bohinju, v Triglavskem pogorju in v Savinjskih Planinah.

Prihodnje leto (1894) je bila otvorjena prva naša planinska kočja: Orožnova kočja na Črni Prsti. Naslednje leto (1895) so se pa po prizadevanju in po načrtih župnika Jakoba Aljaža pričele nadaljnje važne zgradbe. Tako je župnik Aljaž na svoje stroške postavil Aljažev stolp na vrhu Triglava in dal pod vrhom v skalo vdolbsti Staničevo zavetišče; postavila se je stara Aljaževa kočja v Vratih in zgrajena je bila stara Triglavska kočja na Kredarici (otvorjena 10. avgusta 1896). S takimi deli se je povzdignil ugled društva, zanimanje za slovensko planinstvo se je širilo, širil se je njegov delokrog in pokazala se je potreba, da se osnujejo podružnice za važnejše kraje.

Že leta 1895 je bila ustanovljena Radovljiska podružnica v Radovljici, katero je zbudil in potem več let vodil pok. Hugon Roblek. Ta podružnica je zgradila takoj prvo leto (1895) prejšnjo Vodnikovo kočjo v dolini Velega Polja; pridobila je tudi kočjo na Rodici ter Tomčevo kočjo na Begunjsčici (obe kočji sta bili kot planinski postojanki pozneje opuščeni).

Leta 1896. je bila ustanovljena Soška podružnica v Tolminu pod vodstvom pok. dr. Karola Trillerja. Podružnica je marljivo sodelovala z nadelovanjem potov in je pozneje na Krnu postavila Trillerjevo kočjo, ki pa jo je plaz podrl.

* »O nacionalni strani v začetkih SPD« prinašamo poseben članek dr. J. Rusa. — O realizaciji te ideje pa bo prinesel nova, doslej še ne uvaževana dejstva obljubljen nam spominski spis o stoletnici rojstva velikega pobudnika naših narodnih društev po rojstvu Čeha, po delovanju Slovenca; bil je to Jan Vaclav Lego, rojen 14. septembra 1833.

Medtem je tudi marljiva Savinjska podružnica zgradila in pridobila več manjših primitivnih planinskih koč; tako Kocbekovo kočo na Molički planini, Mozirsko kočo na Golteh, Gornjegrajsko kočo na Menini (zgorela), Lučko kočo nad Lučami, Hausenbichlerjevo kočo na Mrzlici, Jubilejno kapelico pod Ojstrico. Posebno pa se je Savinjska podružnica lotila planinskih potov. Tako je zgradila skrbno s klini in

*Aljažev stolp
vrh Triglava*

z žicami zavarovano, v steno vdelano pot od Okrešlja skozi Turski Zleb in jo nadaljevala na vrh Skute; zgradila je zavarovano pot od Kocbekove kočice na Ojstrico, pot od Ojstrice preko Škarij na Planjavo; na Okrešelj je izvršila v skalo vsekano pot, ki vodi tik ob znamenitem slapu pod Rinko.

Vendar pa je bil v tistih časih razmah SPD zelo oviran, ker so nam nasprotovali zastopniki in podporniki nemških planinskih društev, ki so na raznih krajih pridobivala postojanke: na Golici, na Vršiču, pri Sedmerih jezerih, na

*Vodnikova
koča*

Okrešlju, na Kokrskem sedlu — in so s pomočjo oblastev in verskega zaklada v posameznih alpskih oddelkih potiskala naš razvoj ter si povsod, osobito pri nadelovanju potov, hotela priboriti popolno prvenstvo.

V teh neugodnih razmerah smo dobili krepko pomoč po bratih Čehih, ki so našemu društvu že iz početka bili naklonjeni. Radi so prihajali na Bled in v naše planine; dobro so opazovali našo nacionalno borbo in so nam priskočili s tem, da so l. 1897. ustanovili Češko podružnico SPD v Pragi in si najprej za področje svojega planinskega delovanja izbrali severno stran Grintavca in Kočne ter si za svoje letovišče določili Gornje Jezersko. Dopržili so kar sistem drznih

planinskih potov ter zgradili leta 1900. na Ravneh pod Grintavcem svojo lepo Češko kočo. Za to kočo so napravili zavarovane potne zveze na vse strani in ta teren popolnoma pridobili slovenskemu planinstvu. Pri tem so hodili roko v roki s Savinjsko podružnico in z njenim načelnikom Franom Kocbekom. Češka kočica je še danes lepo urejeno planinsko zavetišče; ko je po prevratu Češka podružnica prenehala, je ta kočica prešla v last Osrednjega društva.

Na pobudo dr. Frischaufa in Kocbeka se je ustanovila l. 1899. Kranjska podružnica v Kranju, ki je takoj prevzela zaznamenovanje potov v tamošnjem okoliščju, osobito v skupini Storžiča ter na južni strani Grintavcev.

Med tem je tudi Kamniška podružnica oživela in njen tajnik učitelj Miha Kos iz Homca je pridno iskal in markiral planinska pota (tako s Kamniškega Sedla na Planjavo, v Kamniškem predgorju) in je pomagal Kocbeku in Češki podružnici pri njenih potih.

*Aljaževa kočica
v Vratih*

Tudi na Koroško je društvo pogledalo ter je na pobudo Alojzija Knafelca ustanovilo Ziljsko podružnico, ki je imela najprej sedež v Ziljski Bistrici, pozneje pa v Beljaku in kot Koroška podružnica v Celovcu. Pridobila je v najem skromno zavetišče na Višarjah in je hotela postaviti v Zajezeri pod Montazem svojo kočico ter je v to svrhu že tam tudi nakupila primeren svet.

Tudi na bivšem Štajerskem ni mogla ostati Savinjska podružnica sama; l. 1901. se je ustanovila Podravska podružnica v Rušah, katere vodstvo je prevzel energični nadučitelj Davorin Lesjak. Za torišče si je izbrala Pohorje.

Osrednje društvo je krenilo tudi na jug, pridobilo je zavetišče na Javorniku (nad Logatcem) in na Artvižah pri Herneljah ter izvršilo markacijo potov na Snežnik.

Tako je raztegnilo SPD svoje delo na vse slovenske kraje. Pridobilo si je splošno naklonjenost i med slovensko inteligenco i med ljudstvom.

To prospevanje pa je bilo na potu težnjam, ki so jih imeli tačas naši narodni nasprotniki. Njih namen, pridobiti in obdržati v nemških rokah naše Alpe, je bil ogrožen. Društvo DÖAV je po svojih sekcijah (Sektion Krain, Sektion Cilli, Sektion Villach, Gau Karawanken) prevzela vse postojanke drugih nemških turistovskih društev in je začelo, podpirano od nemškega časopisja in raznih publikacij, delati propagando za to, da se vzdrži nemški značaj planinskih postojank; proti našim napravam je postavljalo večja svoja zavetišča: povečano Deschmanovo kočico, kočico na Golici, kočico na Kepi, kočico pri Sedmerih jezerih, pridobilo je Hubertus-Hütte v Vratih, Piskernikovo hišo v Logarski dolini, postavilo je kočico na Korošici pod Ojstrico, radi Frischaufovega imena je pustilo razpasti poprejšnjo Frischaufovo kočico pod Grintavcem, a postavilo na svetu barona Zoisa svojo kočico na Kokrskem sedlu, zasedlo je Mangrt itd.

Pod nemškim vplivom je l. 1900. sprožil verski zaklad razmejitev na Kredarici, trdeč, da stoji naša tedanja Triglavsko koča na svetu verskega zaklada.¹

Kjerkoli je bil lastnik verski zaklad ali gozdni erar, ni moglo naše društvo doseči niti dovoljenja za zaznamenovanje, dočim so nemška društva tam pridobila svet za zgradbo koč in potov in so se povsod v takih krajih blesteli le nemški kažipotni napisi. Tako nasprotovanje je pa tudi v nas zbudilo odpor.

Ob takem obeležju sem bil na občnem zboru 18. marca 1901 izvoljen v odbor Osrednjega društva. Načelnik je bil tačas profesor Orožen Fran, odborniki pa dr. Foerster Vladimir, Hauptman Josip, Verovšek Miha, Ogorelec Ivan, Korenčan Ivan, profesor Macher Ivan, urednik Mikuš Anton, eno leto pozneje naš Janko

Koča na Veliki Planini

mlakar, ki so vsi v polni meri vpoštevali, da je treba delo našega planinskega društva pospešiti, da nas narodni nasprotniki ne prehitijo. V tem prizadevanju sem se jim tem odločneje pridružil, ker sem izza bivanja v Celju in iz odvetniškega poslovanja dodobra izkusil, kak pritisk se je v tistih časih po odločujočih nemško-avstrijskih organih izvajal proti Slovincem in avstrijskim Slovanom sploh.

¹ V pojasnilo naj bo, da je g. župnik Aljaž za SPD v svrhu postavitve Triglavsko kočo od Dovške občine kupil ves vrh Kredarice z odrastkom vred, kjer stoji sedaj Triglavski Dom, torej obe ravnici, ki tvorita Kredarico. Dovška občina je bila lastnica sveta, kar ga leži zahodno od črte, ki sega od triangulacije na Malem Triglavu na triangulacijo na Rjavini; na drugi strani te meje leži svet verskega zaklada. Ta dolga mejna črta je na prvi pogled v mapi videti čisto ravna. Verski zaklad je zato po svojih geometrih hotel ugotoviti, da gre meja od Malega Triglava na Rjavino tako, da stojita kapelica in Triglavsko kočo še na svetu verskega zaklada, ne pa na svetu Dovške občine, ter je povzročil, da se izvrši razmerjenje po uradnem geometru. Jasen je bil namen, da se hoče s tem vzeti našemu društvu najlepša tedanja postojanka. Naš odbor je naprosil župnika Aljaža in nadinženirja Žužeka, da zastopata društvo pri tem merjenju, ki se je vršilo 18. avgusta 1900. Bil sem tačas na Triglavu ter sem na povratku srečal župnika Aljaža, s katerim sem se potem povrnil na Kredarico. V koči nam je razkladal geometer Hohn, kako gre meja, pokazal mapo, napovedal ugotovitev, da ravno črta med obema triangulacijskima točkama Triglavsko kočo nekako v sredini preseka. Bili smo najprej prav poparjeni; ko pa smo natančneje pregledovali in primerjali na mapi zarisano mejo, se nam je zazdelo, da se ta na videz ravna mejna črta v sredini nekoliko lomi. Šestilo je potem pokazalo, da se črta res lomi nekako ob Kredarici, in sicer proti svetu verskega zaklada. Z nekaj kislim obrazom je geometer ugotovil razliko in je potem še v naravi natančno primerjal točke; tako se je ugotovilo, da gre prava mejna črta med našim svetom in svetom verskega zaklada še nekaj za kapelico, tako da stojita Triglavsko koča in njena kapelica popolnoma na našem svetu. — To sem podrobneje navedel, da se ne pozabi. Ker je zadaj za to pravo mejno črto še nekaj ravnega sveta, je društvo pozneje dobilo od verskega zaklada tudi tisti ravni svet za kapelico v najem proti letni priznavalnini, ki jo plačuje sedaj šumski upravi. Pred kratkim sem izvedel, da so pri Šumski direkciji mnenja, da stoji en del sedanjega Triglavskega Doma na tujem svetu in da društvo zanj plačuje najemnino. Gorenja pojasnila naj svedočijo, da je napačno to mnenje.

Z veseljem sem se v odboru lotil najbližje mi poslovne stroke, da pridobimo našemu društvu vse važne gorske točke, koder bo nam mogoče graditi planinska zavetišča in pripravljati planinska pota in zajeziti grozeče prodiranje narodnih nasprotnikov.²

V Ljubljani se je okoli staroste planincev, Frana Kadilnika, zbral krog, ki je deloval za postavitvev planinske koče na Golici, ker je bila Ljubljančanom ta točka posebno pri srcu. Izbrali in kupili so tudi že svet tik ob že stoječi nemški koči in bila mi je poverjena naloga, da prevedem zemljeknjižno ureditev. Tudi je bilo treba Orožnovo in Vodnikovo kočo prepisati na ime društva. Prihajalo je

Fran Kadilnik

pri tem v pošteve več lastnikov, posebno pri Orožnovi koči velika skupina solastnikov. S tem sem moral priti v stik z domačini in sem se kmalu uveril, kako so naklonjeni našemu društvu; posebno naklonjenost in razumevanje sem pa našel pri ondotnih duhovnikih, kakor pri tedanjem župniku P i b r u v Boh. Bistrici, Pri župniku B e r l i c u v Srednji Vasi, najbolj pa seveda v triglavskem župniku Jakobu Aljažu. Pogoji za naš razvoj so bili s tem podani.

Stari načrt na Golici mi nikakor ni ugajal, ker bi po njem nova koča stala vendar preblizu nemške. Zato sem gledal rajši na vrh Golice in s pripomočjo nadučitelja Razingerja, ki je bil doma s Planine, se mi je posrečilo pridobiti lastnika sveta, da je prodal društvu svet za našo nameravano Kadilnikovo kočo.

Najnujnejše nam pa je bilo, da si za trdno priborimo Triglav.

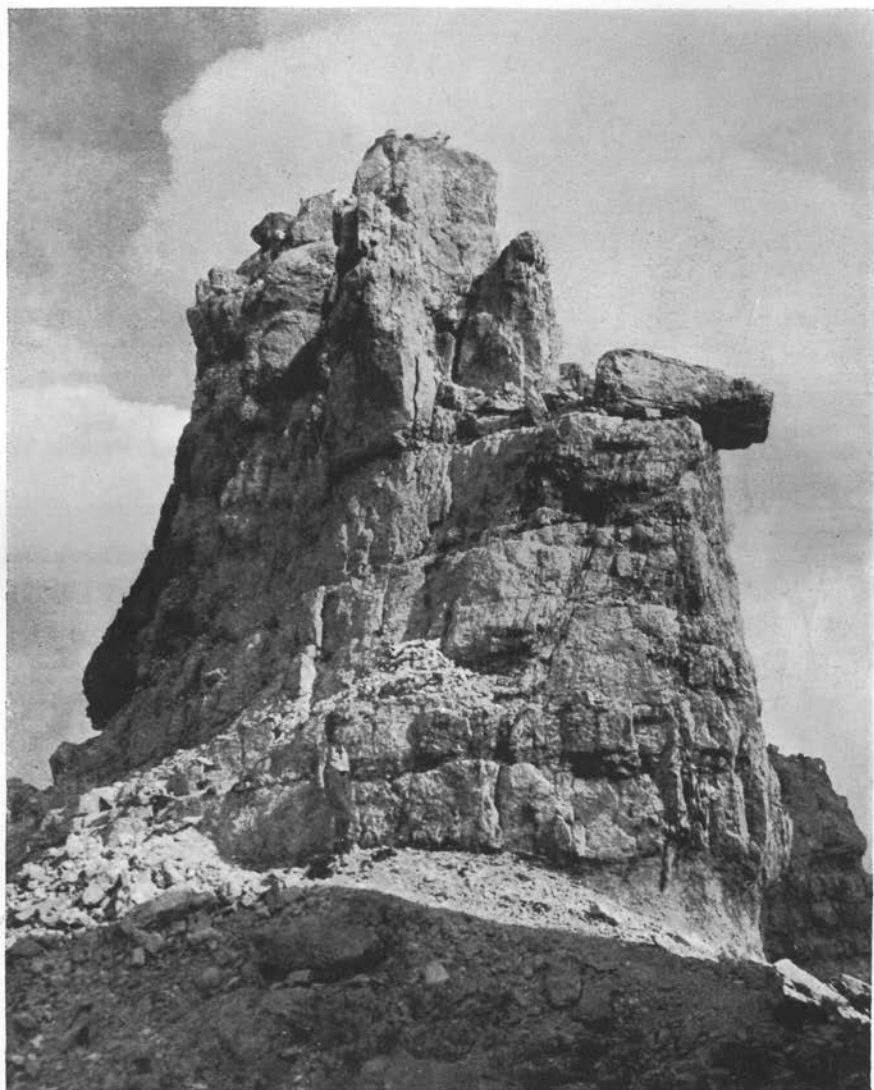
Mala neoskrbovana Aljaževa koča v Vratih ni več zadostovala in srčna želja

župnika Aljaža je bila, da se tam zgradi večja planinska postojanka, ki bo zadostovala razvijajočemu se prometu. Vzporedno s tem smo hoteli razviti potne zveze. Pot čez Prag je bilo nadelalo nemško planinsko društvo in jo opremilo s svojimi izključno nemškimi napisnimi tablamami. Težko smo slovenski planinci to gledali. Razen tega je bilo zavarovanje nepopolno (baš čez »Prag«) in bilo je tam preveč grušča. Z župnikom Aljažem in s profesorjem dr. Frischaufom smo delali načrte, da pridobimo krajšo in boljšo zvezo iz Vrat na Triglav, in našli smo poleti 1902. l. nov drzen pristop³ in dali potem napraviti v višjih legah v skalo vsekano in zavarovano sedanjo T o m i n š k o v o p o t.

Istočasno smo sklenili postaviti v Vratih poleg stare Aljaževe koče Aljažev Dom. S pripomočjo župnika Aljaža se nam je posrečilo, da smo od občine Dovje kupili celo tamošnjo ravnico. Glede nje je bil župnik Aljaž poizvedel pri domačinih, da tam še nikoli niso šli plazovi, ki jih je sicer vsako zimo v koncu Vrat vse polno. Takoj smo pričeli priprave za novo večjo zgradbo. Prvo je bilo, da se napravi za njo vodovod; kajti struga Bistrice je tam večidel suha. Župnik Aljaž je našel visoko gori pod Cmirom močan stalen izvirek; dobil je za prav

² Za načelnikovega namestnika sem bil izvoljen pri občnem zboru 1902. l., za načelnika pa pri občnem zboru 25. aprila 1908 ter sem društvu predsedoval do svojega odstopa (pri občnem zboru 26. junija 1931).

³ Glej opis odkritja v »Spominih in načrtih« Pl. Vestnika 1908.

Z Urbanove Špice

Foto Franjo Vilhar

nizko ceno, ali morda brezplačno, pri Kranjski industrijski družbi na Jesenicah železne vodovodne cevi, ki so jih tam izločili; imele so premer nekako 5—6 cm. Torej na delo! Kmalu je bil izvirek zajet v betonski rezervoar in vodovod do nove zgradbe izpeljan. Vodni curek je bil tako močan, da je župnik Aljaž, ki je bil velik optimist v gradbenih stvareh, hotel napraviti pri novem domu razne električne naprave (za snaženje čevljev, avtomatično pomivanje posode, električno

*Kadilnikova
koča na Golici*

razsvetljava itd.) in je nabavil v to svrhu že razne priključke. Žal, da se je morala pozneje zgradba izvršiti v manjšem obsegu.

Da smo se začeli gibati v Vratih, je kajpada prišlo v javnost. Postali so pozorni germanizatorji naših gorskih krajev in so od Vossove koče na Vrščicu začeli izpeljavati pot proti Vratom (Konsul-Vetterweg pod Prisojnikom); videli smo, da si hočejo prilastiti skupino Razóra; v Trenti so itak že imeli Baumbachovo kočo. To je zbudilo vikarja Josipa A b r a m a v Trenti (našega »Trentarja«), ki nam je priporočal, da obrnemo pozornost tudi na Trento.

*Triglavska
koča na
Kredarici*

Proti koncu počitnic 1902. l. sem šel k njemu, se prepričal, da so Trentarji, posebno njih tedanji župan, naklonjeni našemu društvu; takoj smo se dogovorili, da naj se loti SPD potov v Trentskem pogorju. Zagotovljena nam je bila za naše društvo izključna pravica, da na trentskem svetu nadeluje in zaznamuje pota. G. Abram sem koj drugi dan preplezal Razor in določili smo smer za novo pot na eni strani od Cerkve čez Mlinarico na vrh in na drugi strani na Kriške Pode in ob Belem Potoku v Zadnjico. Naslednji dan pa sva s Komacem preplezala »Komar« (pot iz Trente pod Doličem na Triglav) ter ugotovila, kod

se da preko spodnjih prepadov pot uklesati. Na povratku iz Trente sem še obhodil pot čez Rušo na prelaz Luknjo in skupno s Požgancem našel smer za pot čez planino Bukovlje na Luknjo.

Ko sem prinesel te načrte v Ljubljano, jih je odbor z navdušenjem prevzel in takoj smo izročili nadelovanje imenovanih potov čez Razor in čez Komar Antonu Tožbarju iz Trente.

Ko smo 10. oktobra 1903 proslavili desetletnico našega društva, so bili ti poti že v delu in smo tačas res prehiteli delavce nemškega planinskega

Erjavčeva koča

društva, ki je že hotelo tihotapsko napraviti pot od Mlinarice na Razor. Smel sem torej ob desetletnici na tedanjem planinskem večeru pokazati na naše uspehe in naglašati, da je naloga našega društva, slovenske planine ohraniti materi Sloveniji ter jih varovati proti navalu tujcev, ki so mislili, da imajo že vse naše vrhove v svojih rokah. Smel sem tudi pri tedanjem slavnostnem občnem zboru kot program za nadaljnje delovanje našega društva predlagati, da mora društvo napredovati in ne le obdržati to, kar je dosedaj napravilo, da naj društvo vsak napad pošteno odbije in zavrne, ker smo se prepričali, da se s kulantnostjo, prijaznostjo, samozatajevanjem in z molčečnostjo nič ne doseže; podružnice naj si

Staničeva koča

opomorejo, da bodo samostojno mogle zmagovati vsaka svoje delo; društvo mora gledati na to, da organizira lastne vodnike. Ta program je bil soglasno odobren.

Poglejmo, ali smo ga izvršili!

Leta 1902. pričeta Tomišškova pot je bila prihodnje leto popolnoma izgotovljena ter 6. septembra 1903 otvorena. Isto leto je bil že v delu Aljažev Dom v Vratih, ki je bil izgotovljen in otvorjen z veliko slavnostjo 7. avgusta 1904. Zgrajen je bil po načrtih in pod strokovnim vodstvom ing. Jaroslava Foersterja. Za tačas je bila to že ponosna in udobna stavba.

Istočasno smo v Trenti dobili dve planinski zavetišči (glavno pri Cundru — pri »Zlatorogu«) in dograjene so bile leta 1904. nove zavarovane planinske poti iz Trente čez Komar in na obeh straneh čez Razor ter nove

potne zveze iz Vrat čez planino Bukovlje na prelaz Luknjo in navzdol v Trento čez Rušo.

Takoj nato smo skupno z Josipom Abramom »Trentarjem« in Andrejem Komacem »Moto« ter Antonom Tožbarjem preplezali še Jalovec in določili smer za novo planinsko stezo, ki naj objame tega našega najlepšega gorskega orjaka. Nato je bila izvršena nova zavarovana pot na Jalovec iz Trente (Zapodnem) preko planine Trenta in velikega Ozebnika ter Loškega žleba na vrh

*Aleksandrov
Dom*

Jalovca z odbočko v Koritnico, ki vodi preko sedla Škrbinice pod Pelcem. Te poti so bile otvorene leta 1905 (glej Pl. Vestnik 1905, stran 137, 158, 174 ter popis »Spomini in načrti«, Pl. Vestnik 1908 in 1909).

Leta 1907 se je tem potnim zvezam priključila še nova, dobro zavarovana pot na Prisojnik (po južni strani).

Tako smo postali v Julijskih Alpah vodilno planinsko društvo, pridobili smo zase domačine in vodnike, obrnili tja tudi tok slovenskih turistov in smo zajezili nadaljnje prodiranje nasprotnikov. Takoj se je tudi razširil krog naših

*Koča pri
Triglavskih
jezerih*

sodelavcev. Ustanovile so se nove podružnice: Kranjskogorska podružnica na Jesenicah, Cerkljanska v Cerknem (1903), na Goriškem Ajdovsko-Vipavska v Ajdovščini, Šaleška podružnica v Soštanju, Idrijska v Idriji in Tržaška v Trstu, vse v letu 1904, Litijska 1905, podružnica v Pazinu 1906, podružnica v Ilirski Bistrici 1907 ter Selška podružnica v Železnikih 1907.

Od teh je Kranjskogorska podružnica bila ustanovljena z nalogo, da zgradi kočo na vrhu Golice. Pojavili so se namreč — sicer docela neutemeljeni — pomisleki proti temu, da bi Osrednje društvo to kočo zgradilo, češ, da

bi bila to izrazito konkurenčna postojanka. Našega Kadilnika je to silno bolelo. Ker je namenil svoje prihranke za stavbo te koče, smo mu njegovi ožji prijatelji hoteli postaviti Kadilnikovo kočo, da ga počastimo še pred njegovo smrtjo. Podružnični odbor se je z veseljem lotil postavitve te koče in ob našem sodelovanju in s Kadilnikovo gmotno podporo je bila postavljena lepa Kadilnikova koča, ki je bila 11. septembra 1904 začasno otvorjena. Prvi žebelj za napisno tablo je Kadilnik sam zabil s svojim planinskim čevljem. Popolnoma izgotovljena in opremljena je bila koča prihodnje leto in svečano otvorjena 18. junija 1905.⁴

Povzdignili smo tudi delo Kamniške podružnice ter obrnili njeno pozornost na zgradbo Kamniške koče na Kamniškem Sedlu. Ko je bil izvoljen za načelnika podružnice g. notar Emil Orožen, je dosegla podružnica od Kamniške korporacije dovoljenje za postavitev te koče. Bila je nato leta 1905. po načrtih našega odbornika ing. Foersterja zgrajena in 12. avgusta 1906 otvorjena.

*Spodnja
koča
na Golici*

V istem času je postavila Cerkljanska podružnica kočo na Poreznu (otvorjena 11. avgusta 1907). — Idrijska podružnica je postavila tudi leta 1907 Pirnatovo kočo na Javorniku. Podružnica v Ilirski Bistrici je pridobila kočo v Črnem Dolu pod Snežnikom.

V istem letu je Akademski krožek Češke podružnice zgradil manjšo a prav dobrodošlo planinsko kočo v Koritnici pod južnimi odrastki Mangrta (1. avgusta 1907).

Zelo se je razmahnila Podravska podružnica. Najprej je sicer imela nesrečo z Žigertovim stolpom, ki ga je postavila 1903, a ga je l. 1904 vihar podr. Postavila ni več novega stolpa, pač pa je pridobila krasen prostor pri Sv. Arehu, kjer je l. 1906. zgradila znamenito Ruško kočo, ki je bila izgotovljena in otvorjena 8. septembra 1907. Ta koča je spadala že med večje planinske domove in je postavila temelj za razvoj slovenskega planinstva na Pohorju.

Savinjska podružnica je skrbno branila svojo posest in nadelovala pota. Delala je na to, da pridobi v Logarski dolini svojo postojanko in je v to svrhu sodelovala pri ustanovitvi zadruga Rinka; ta je kupila svet okoli Piskernikovega zavetišča, ki je bil za gotovo število let v nemških rokah.

Pot od Okrešlja na Kamniško Sedlo, ki je bila prej zelo nedostatno zavarovana, se je po prizadevanju dr. Frischaufa nanovo in boljše speljala in razširila ter zelo dobro zavarovala. Glavno delo pa je imela podružnica s postojanko na Okrešlju. Tam je stala stara nemška kočica, v katero slovenski turisti skoroda niso

⁴ Kadilnik je umrl 12. avgusta 1908 star 83 let. Ko je Kranjskogorska podružnica na Jesenicah prenehala delovati, je prevzelo Kadilnikovo kočo Osrednje društvo, ki jo je potem popolnoma prenovilo.

imeli pristopa. Leta 1907. je to nemško kočo plaz podrl. Takoj je Savinjska podružnica, sporazumno z našim Osrednjim društvom, sklenila zgraditi na Okrešlju večjo planinsko kočo; sklenjeno je bilo, da naj se ta planinska zgradba imenuje »Frischaufov Dom«, v čast častnemu članu dr. Frischaufu. Po skupnem posredovanju se je doseglo dovoljenje za to zgradbo; po načrtih ing. Skaberneta je bil zgrajen sedanji ponosni Frischaufov Dom, ki je že majhen planinski hotel. Otvorjen je bil 2. avgusta 1908.

*Valvazorjeva
koča
pod Stolom*

Radovljiška podružnica je na južnem pobočju 1907 postavila in otvorila novo Vilfanovo kočo.

Vse te nove kočice so bile v poletni sezoni oskrbovane in so pritegnile številne vrste turistov v svoje zavetje.

Tako je stalo društvo ob najlepšem razmahu. Imeli smo daljnje lepe načrte.

Obrnili smo svojo pozornost na Bohinj. Kupili smo vrh Rudnice kot lepo razgledno goro, in kupili smo svet v Ukanci ob Bohinjskem jezeru, da tudi tam dobimo svojo postojanko. Leta 1906. smo dali napraviti višinsko pot po vrhovih

Cojzova koča

od Črne Prsti na Rodico. Leta 1907. smo kupili vrh Črne Prsti in precej sveta zraven, ker smo imeli v programu, da postavimo tam večjo planinsko kočico. — Inž. Viktor Skaberne, ki je tačas vstopil v naš odbor, je za to zgradbo že izdelal vse načrte.

Tudi na Notranjsko nismo pozabili.

V Borovnici se je ustanovil naš odsek, ki je pristopen napravil P e k e l pri Borovnici. Priključiti smo hoteli tudi N a n o s v svoje področje; l. 1907. smo na Pleši kupili več parcel, ležečih ugodno za postavitve planinske kočice.

Ker se je posebno v Triglavskem pogorju širil promet, smo že l. 1907. pričeli priprave za povečanje Triglavske kočice, ki je postala odločno pretesna. Sklenili smo napraviti nov prizidek za napravo posameznih sobic. Načrte je skrbno

izdelal ing. Viktor Skaberne. Za zgradbo potrebni les smo v Krmi že posekali in ga spravljali na Kredarico.

Ko smo bili tako sredi najintenzivnejšega dela, nas je zadela strašna nezgoda: Porušena sta bila Aljažev Dom in stara Aljaževa kočica. Vzel ju je 30. marca 1909 velikanski plaz, ki je prihrumel izpod Rogljice. To je bila neprecenljiva škoda, ki bi nas lahko upropastila. Toda nismo klonili; takoj smo sklenili, da postavimo nov Aljažev Dom na mestu, ki bo proti plazovom popolnoma zavarovano. Pri ogledovanju sem slučajno prišel na holmec, ki se je dvigal sredi gozdovja in je bil tako zarasel, da ga je bilo težko zapaziti; to je prostor, kjer stoji sedanji Dom. Ugotovili smo, da ga po vsej človeški previdnosti plazovi ne morejo doseči. Takoj smo s pomočjo župnika Aljaža kupili od občine Dovje tisti svet in, ker smo pridobili vsestransko podporo, smo lahko šli na delo.

Malnerjeva
kočica

V tistih časih se je že pri nas vzbudila tudi propaganda za pospeševanje prometa tujcev in je bila v Ljubljani ustanovljena Deželna zveza za to pospeševanje. Njeni odločilni voditelji — med njimi moj tedanji pisarniški tovariš dr. Krisper — so nas tudi podpirali in nam dajali pobudo, da postavimo v Vratih večji planinski hotel, ki se bo oziral na tujski promet. Temu smo prilagodili načrt za novi Dom; izdelal nam ga je odbornik ing. Viktor Skaberne, ki je potem tudi vodil to lepo zgradbo. Napeljati smo morali do novega Doma boljši vodovod; prejšnji stari vodovod smo zamenjali in ga nadomestili s sedanjim popolnoma strokovnjaško in solidno izdelanim, ki je vpeljan tudi v hotel. V surovem je bil novi Aljažev Dom že koncem leta 1909. izgotovljen, popolnoma urejen in odprt pa je bil naslednje leto. Bila je to najlepša planinska zgradba v naših Alpah, pravi planinski hotel.

Pri tem pa nismo zamudili drugih naprav.

Že poleti smo dogradili in popolnoma opremljeni povečani Triglavski Dom, ki je bil svečano odprt 8. septembra 1909.

Važno napravo smo to leto pridobili tudi na Velem Polju. Tam je nemško planinsko društvo od Uskovnice čez Trstje in Tosec napravilo novo pot, ki jo je izpeljalo nad Velim Poljem proti Triglavu. Ta pot je bila sicer krajša od prejšnje, a obšla je Velo Polje in naša stara Vodnikova kočica bi postala mrtva točka. Zato smo izbrali za to kočico nov prostor zgoraj nad Velim Poljem poleg močnega studenca, ki izvira ob novi poti. Še isto leto smo prenesli Vodnikovo kočico na novi prostor ter smo jo pri tem seveda boljše uredili in opremlili.

Poskrbeli pa smo tudi za novo potno zvezo, ki naj služi novemu Aljaževemu Domu; v jeseni 1909 smo nakopali in vsekali pot od Aljaževega Doma po kadunji

med Stenarjem in Rogljico navzgor na Križ do Kriške Stene ter zgradili odbočko na Škrlatico; po stenah Škrlatice je pot sicer drzno izpeljana, toda dobro zavarovana. S tem smo tudi to znamenito goro napravili turistom splošno pristopno in ustanovili smo dobro zvezo iz Vrat v Pišnico.

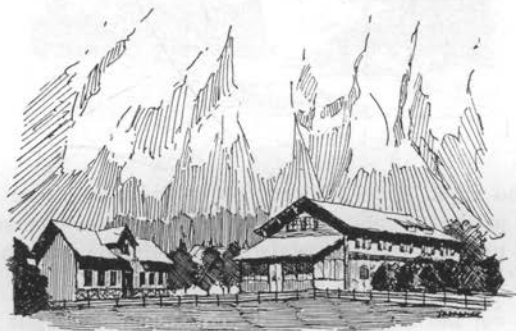
Isto leto smo pa že tudi pridobili turistovsko kočo v Kamniški Bistrici, ki nam jo je dala Kamniška korporacija za daljšo dobo v najem; to kočo smo uredili, uvedli dobro oskrbo in s tem raztegnili svoje delo v osrčje

Hotel Sv. Janez

Grintavec. To je bilo toliko važnejše, ker smo medtem od Kamniške podružnice morali prevzeti Kamniško kočo, da smo pokrili njen dolg in jo nanovo uredili. Koča je imela streho iz pločevine, ki jo je vihar dvakrat potrgal. Zato smo izvršili novo kritje z eternitom, zmanjšali smo okna in izvršili obitje znotraj ter opravili tudi druge preureditve.

Zaradi zvez do Kamniške kočice smo napravili novo zavarovano pot preko eksponiranih Kotličev na Tursko Goro, nadalje popraviti pot na Brano in v skalo vsekali ter zavarovali pot na Planjavo.

Hotel Zlatorog

Tudi Stol, najvišji vrh Karavank, ni smel ostati pozabljen. Že Osrednje društvo je na pobudo »Piparjev« tam zaznamovalo pota in je potem, ko je bila postavljena Kadilnikova kočica, zaznamovalo zvezo od Golice na Stol. Začelo pa je tudi priprave za lastno kočico na Stolu (Valvazorjevo kočico so tačas imeli Nemci) in je kupilo za kočico svet na visoki planici pod prodiščem med Stoloma. Prišlo pa je drugače, ko se je Kranjska podružnica začela zanimati za Stol. Po zaslugi pok. načelnika Janka Majdiča in posebno po zaslugi njegovega naslednika profesorja Antona Zupana — tamkajšnjega domačina — je pridobila podružnica za stavbo kočice boljši prostor na vrhu Malega Stola, napravila do tja novo zložnejšo pot in zgradila na vrhu Malega Stola Prešernovo kočico (otvorjena 31. julija 1910).

Ko je stopil Kranjskogorski podružnici na čelo g. dr. Josip Tičar, je z energično roko posegel v razvoj našega dela. V Kranjski Gori je bila še vedno velika moč nemškega planinskega društva, ki je svojo Vossovo kočo na Vršiču v teh časih povečalo. Ker smo pa imeli na vseh straneh naše poti po Trentskem pogorju urejene, je postalo nujno, da pridobimo svoje lastno zavetišče tudi v tem pogorju. Iskali in izbirali smo za to primeren, proti plazovom zavarovan prostor in ga našli. Kranjskogorska podružnica je potem tam postavila svoj Dom na Vršiču; napravljen po načrtih g. inž. Skaberneta, je imel slično razdelitev kakor novi prizidek Triglavskega Doma. Ta velika in lepa kočja je bila 1911 pod streho, popolnoma dovršena in otvorjena pa naslednje leto 4. avgusta 1912.

L. 1912 smo poprejšnjo Schmidingerjevo lovsko kočjo na Veliki Planini predelali in opremili za planinsko kočjo in jo preskrbeli z vodnjakom; dasi zelo majhna, je bila ta kočja dobrodošlo in zelo obiskovano zavetišče.

*Aljažev
Dom v Vratih*

Leta 1913 smo kupili Hotel Zlatorog ob Bohinjskem jezeru in s tem ob tem najlepšem našem jezeru pridobili nov planinski dom. Seveda smo morali Hotel Zlatorog takoj po pridobitvi zelo predelati in popolnoma nanovo opremiti.

Pa prišla je vojna.

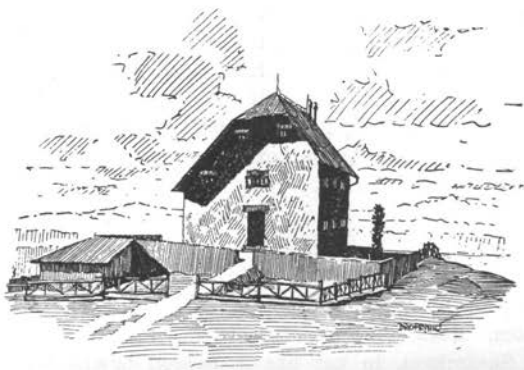
Iz tega časa naj mi bo dovoljeno, da povzamem položaj iz poročila, ki sem ga podal za zaključno številko Planinskega Vestnika 1914:

»Ta svetovni požar nam je vsem hotel uničiti življenje; in njegov prvi plamen je tudi našemu društvu izpodrezal živo delovanje.

Bili smo sredi najlepših načrtov za razvoj slovenskega planinstva. Osrednji odbor je obnavljal in urejal hotel Zlatorog, da napravi iz njega prvovrstno turistično gostišče; udejestviti se je imela zasnovana postavitve kočje na Križu, vladajoče postojanke v skupini Razora-Škrlatice, katere zgradbo je bila nam v pripomoč sklenila Češka podružnica; vse je bilo pripravljeno, da zgradi Tržaška podružnica novo, moderno kočjo na vrhu Črne Prsti; ob Notranjskem Snežniku v Črnem Dolu je Ilirska podružnica pridobila svet za novo planinsko kočjo, ki bi se ž njo tudi to pogorje otvorilo slovenskemu planinstvu; v sporazumu z Vipavsko podružnico je Osrednji Odbor imel v teku priprave za kočjo na Nanosu.

Vsi ti načrti so bili pokopani. Vojaštvo nam je najprej onemogočilo vsako delo v Julijskih Alpah in te gore so nam postale nepristopne. Hotel Zlatorog ob Bohinjskem jezeru je postal središče vojaškega taborišča. Naši oskrbniki so morali zapustiti snažni hotel; zagospodovalo je v njem vojaštvo v silno kvar naše dragocene naprave.

Gmotno stanje našega društva je namah postalo kar obupno, ker smo bili naše kočje in hotele baš dobro založili z bogatim in dragim materialom, ob izbruhu

*Dom
na Krvavcu*

vojne — ob začetku sezone — pa morali oskrbo povsod ustaviti; naši člani — tako Osrednjega društva, kakor podružnic — so bili vpoklicani in večina podružničnih odborov sploh ni mogla več delovati; videli smo, kako so vojaki in nemški prostovoljni strelci zasedli naš Aljažev Dom, Dom na Vršiču, Koritniško kočjo, Vodnikovo, Orožnovo, Kadilnikovo in Prešernovo kočjo in seveda gospodarili — po svoje. Tako smo se nahajali v nevarnosti popolnega razsula. Ko so bila razpuščena razna ugledna društva ali jim je bilo ustavljeno delovanje, smo morali biti pripravljeni, da kruta sila tudi našemu društvu uniči uspehe 25 letnega truda za slovensko planinstvo.

Dom v Bistrici

V najožje meje je bilo potisnjeno naše delovanje. Opustili smo vse lepe dalekosežne načrte in gledali le na to, da vsaj obdržimo, kar smo imeli, in rešimo, kar se da rešiti.

Obrnili smo svojo pozornost zlasti na ureditev društvenega gmotnega stanja in ta se nam je sijajno posrečila. Naša sreča je bila, da turistovski promet v Savinjskih Planinah ni bil zabranjen. Kamniška Bistrica, ki nam leži tako blizu, je postala zbirališče vsega občinstva, ki se je hotelo nekoliko oddahniti v prosti naravi. Naši gospodarji so s trgovsko previdnostjo uredili oskrbo v tamošnji turi-

stovski koči in tudi v postojankah na Kamniškem Sedlu in na Veliki Planini; dosegli smo s to oskrbo lepe gmotne uspehe. Obračali smo se do velikodušnih podpornikov za izdatnejšo pripomoč in uslišani smo bili; izbrali pa smo tudi sami vsako ugodno priliko. Tako se nam je posrečilo med vojnimi leti vzdržati živahen turistovski promet vsaj v Savinjskih Planinah, ohraniti ugled našega društva in dodobra pokriti poprejšnje društvene dolgove. Dasi je bilo naše delo med vojno v glavnem gospodarsko in vzdrževalno, se vendar lahko z zadovoljstvom oziramo na uspehe teh let, zavedajoč se, da smo naše lepo društvo ne samo rešili pred pretečim poginom, ampak ga še gmotno utrdili.»

Iz te dobe naj se posebej spominjam zaslug gospodarja g. Ivana Ogorelca, ki nam je s svojimi zvezami pripomogel, da smo znižali in pokrili za-stale račune.

Izboljšali smo v tem času (leta 1916) pač še Kamniško kočo, ki je bila po notranji razdelitvi popolnoma preurejena.

Od podružnic sta pač mogli svoje postojanke vzdržavati le Savinjska in Podravska podružnica.

P o p r e v r a t u .

Hud udarec je zadel naše društvo, ko so Italijani zasedli in obdržali primorske slovenske pokrajine; na italijanskem ozemlju so ostali Nanos, Koritniška kočica pod Mangrtom, Koča na Poreznu, Pirnatova kočica na Javorniku, Koča v Črnem Dolu pod Snežnikom, in kar nas je najbolj bolelo, lepi Dom na Vršiču. Slednji stoji tik čez novo mejo, a na svetu, ki je bil last Kranjskogorskih podobčin. Zato si je društvo prizadevalo, da vendar obdrži to planinsko postojanko; toda vsi naporji so bili zaman. Tudi na Koroškem, kolikor je pripadlo Avstriji, je bilo ustavljeno naše delovanje. Nasproti tem izgubam pa smo imeli vendar tudi pridobitve.

Najlepša naša planinska zavetišča so ostala še na našem ozemlju in so bila sedaj za trdno v naših rokah. Koče nemškega planinskega društva so bile postavljene pod sekvester in ob njega razrešenju je naše društvo odkupilo te koče za vsoto, ki je bila za tedanje razmere kot primerna ocenjena. S tem, da je društvo nemške koče prevzelo, jih je tudi obvarovalo pred izropanjem in propadom. Z velikimi stroški jih je zopet uredilo in jih uvrstilo med svoje postojanke. Tako je pridobilo sedanjo Erjavčovo kočico pod Vršičem, Staničevo kočico in Aleksandrov Dom pod Triglavom, Kočo pri Sedmerih jezerih, Spodnjo kočico na Golici, Valvazorjevo kočico pod Stolom, Cojzovo kočico na Kokrskem Sedlu, Kočo na Korošici, Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini, Kočo pri Sv. Uršuli na Plešivcu in sijajni razgledni stolp na Pohorju. Kupnim potom smo pridobili še kočico na Donački Gori in Malnerjevo kočico na Črni Prsti, katero slednjo smo popolnoma nanovo uredili.

Kranjskogorska podružnica je pridobila nanovo Kočo na Gozdu pod Vršičem, Mariborska podružnica pa veliko Mariborsko kočico na Pohorju (1922).

Tako je bilo po prevratu Slovensko Planinsko Društvo edino turistovsko društvo, ki ima v slovenskih pokrajinah svoje naprave, pošta in zavetišča.

Društvo pa je izvršilo tudi nadaljnjo svojo nalogo, da je organiziralo slovensko vodništvo. Na naše prizadevanje je bila izdala svoječasna deželna vlada za Kranjsko in potem tudi namestništvo v Trstu, nov red za gorske vodnike; izposlovali smo tačas, da je tudi SPD soodločevalo pri avtorizaciji vodnikov. Nato smo zbrali lep krog svojih vodnikov, ki so nas pri našem planinskem delu vestno podpirali in so bili dobri posredovalci med nami in domačim ljudstvom. Po prevratu in zadnja leta se je organizacija vodništva še nadalje izpopolnila

Nadaljnji razvoj našega društva je splošno znan in zato kot zaključek le na kratko navedem poznejše naprave:

Osrednje društvo je pridobilo leta 1921 v oskrbo Hotel Sv. Janez ob Bohinjskem jezeru, čigar lastnik je verski zaklad.

Hotel Zlatorog ob Bohinjskem jezeru je moral biti ves prenovljen in nanovo opremljen, ko ga je vojaštvo zapustilo. Poleg popolne nove opreme so se tam zadnja leta postavili tudi novi objekti, tako da je sedaj tukaj cela letoviška naselbina.

Koča v Bistrici

Aljažev Dom v Vratih je dobil po svojem Aljaževem klubu prav lepo kapelo sv. Cirila in Metoda — blagoslovljeno 29. julija 1928. Leta 1930 je bila pri Domu zgrajena prepotrebna nova ledenica.

Na Krvavcu je bil zgrajen leta 1925 lep Dom na Krvavcu; društvo je imelo iz početka sicer precejšnje težave z zavarovanjem zgradbe (dovršene leta 1927), a sedaj je dobrodošlo planinsko zavetišče. Poleg njega je postavljena tudi zelo lična kapela, blagoslovljena 18. avgusta 1929. V zvezi s temi deli je bila markacija vseh potov, ki vodijo na Krvavec, in zgraditev važne in zani-

Krekova koča

nive višinske poti od Krvavca čez Vel. Zvoh na Kóren—Mokrico in čez Dolgo Njivo na Greben ter čez Kalško Goro do Cojzove koče.

Turistovsko kočo v Kamniški Bistrici je društvo popolnoma prezidalo in postavilo tam novi Dom v Kamniški Bistrici, ki ga vsi poznamo. Gradili smo ga l. 1927—1928, otvorili 5. maja 1929.

Ker gre meja proti Italiji po grebenih Julijskih Alp, smo se sicer trudili, da omogočimo prestopanje naših turistov čez mejo, vendar so bile s tem vedno nepravilne. Zato smo morali obrniti pozornost na to, da napravimo tudi z naše strani pristopne Jalovec, Mojstrovko in Prisojnik; naši plezalci so obhodili v poštev prihajajoče smeri. Osrednje društvo samo je pridobilo od verskega zaklada dovoljenje, da nadela pot po severni strani Mojstrovke; nato smo čez njeno

severno steno vsekali novo drzno pot, zavarovano s številnimi klini in z žicami. Otvorjena je bila ta pot 20. avgusta 1928.

Prihodnje leto smo pričeli gradnjo zavarovanih potov na Rjavino ter na Urbanovo Špico in Cmir, da so postali lažje pristopni ti znameniti strazarji Triglava. Izgotovljena so bila ta pota leta 1930 in 1931.

V zvezi s tem smo Staničevo kočo povečali s prizidkom kuhinje in z vodnjakom, preuredili smo Aleksandrov Dom, posebno pa še Triglavski Dom s prizidkom in z ureditvijo podstrešja. S tem se je dobilo več prostora za razvijajoči se promet in osobito za smučarje.

Leta 1932 je bila dovršena dozidava in notranja prezidava Erjavčeve koče na Vršiču in dependanca na Veliki Planini.

Exempla trahunt! Tudi podružnice so po prevratu zelo razvile svoje delo.

Kamniška podružnica oskrbuje pota v Savinjskih Planinah ter je napravila pristopne slapove Predoslja in tam zgradila lepe prehode in galerije.

Kranjska podružnica je prevzela Valvazorjevo kočo pod Stolom ter jo izdatno povečala (l. 1923). Tudi Prešernovo kočo na Stolu je povečala z novim prizidkom (otvorjenim 15. julija 1928).

Selška podružnica je postavila leta 1924 na Ratitovcu tik ob Gladkem Vrhu Krekovo kočo. To kočo je pozneje (leta 1926) prevzelo Osrednje društvo. Podružnica je nazadnje svoj sedež premestila v Škofjo Loko in je nato leta 1932 postavila prav dobro posečano Kočo na Lubniku.

Tržiška podružnica se je lotila posebno naprave potov; dosegla je, da sme vzdrževati pot od Sv. Ane na Zelenico in pot skozi dolino Korošice na sedlo Babe, naprej pa je nadelala zavarovano planinsko stezo po severni steni na Veliki Vrh v Košuti in navzdol do planine Kofce. Po prizadevanju podružnice in z njeno udeležbo je bil postavljen l. 1927 na južnem odrastku Košute Planinski Dom na Kofcah (postojanka za letovišče in smučanje), ki ga je podružnica zadnja leta tudi v svojo oskrbo prevzela.

Kranjskogorska podružnica je potem, ko je popolnoma preuredila svojo kočo na Gozdu, še izvršila težavno, zavarovano planinsko stezo od te koče na Prisojnik, tako da je tudi Prisojnik od severa pristopen. Otvorjena je bila 29. avgusta 1926. Sedaj (1933) je zgradila tudi še novo Kočo v Krnici, ki bo zbirala ne samo poletne goste, nego postane pozimi tudi dom za smučarje.

Nova Triglavska podružnica v Mojstrani je uredila kočo v Zgornji Krmi za smučarsko postojanko; ravnotako nova Bohinjska podružnica na planini Na Kraju.

Nova podružnica v Gorjah pri Bledu je leta 1930 zgradila v Poključki Luknji znamenite Galerije kraljeviča Andreja (otvorjene 27. julija 1930), ki tvorijo dober prehod do Mrzlega Studenca na Pokljuki. Tam je pridobila majhno planinsko kočo.

Nova podružnica v Borovnici je v Peklu napravila solidno zgrajeno pot ob vseh slapovih in napravila potrebne galerije in mostove.

Litijska podružnica je pridobila najpreje primitivni planinski zavetišči na Sv. Gori in na Sv. Planini, je pa potem slednje zavetišče leta 1927 precej izboljšala, na Sv. Gori pa je potom posebne zadruge zgradila zelo dobrodošlo večjo Tomazinovo kočo, otvorjeno 9. avgusta 1931.

Nova podružnica v Trbovljah je pridobila leta 1930 Hausenbichlerjevo kočo in je tam postavila lepo zgrajeno novo kočo, Planinski Dom na Mrzlici, otvorjeno 20. septembra 1931.

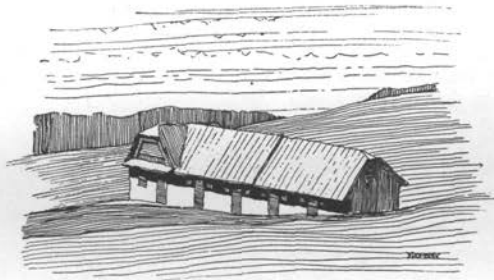
Posavska podružnica je pridobila planinsko zavetišče na Kumu;

zgradila je leta 1929 manjšo planinsko kočo pri Šmohoru nad Laškimi in končno postavila na vrhu Lisce novo lepo Kočo na Lisici (otvorjeno l. 1932).

Novomeška podružnica se je lotila Gorjancev in je zgradila tam nove poti, zajela znani studenec »Gospodično« v rezervoar in na Trdimovem Vrhju skrbela za planinsko zavetišče.

Težave so bile s Kočo na Mirni Gori nad Semičem. Pričela jo je graditi Belokranjska podružnica, ki pa se je potem razšla. Novo ustanovljena Podružnica v Črnomlju je nato zadevni svet od Črnomeljske hranilnice pridobila v last in dovršila zgradbo (otvorjeno 18. avgusta 1929). Sedaj je Koča na Mirni Gori priljubljeno zbirališče turistov, posebno iz Zagreba in Karlovca.

Savinjska podružnica je prevzela Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini in je postavila tam najprej leta 1924 kot pristavo za letoviške goste Tillerjevo kočo, otvorjeno 28. junija 1925. Tudi je preuredila Mozirsko kočo na Golteh in je poleg nje postavila leta 1929 še novo zgradbo. Na Korošici je prevzela poprejšnjo nemško kočo, a je potem tam zgradila novi veliki

*Planinski Dom
na Menini*

Kocbekov Dom, ki je bil otvorjen 17. avgusta 1930. Končno je leta 1932 v Logarski dolini zgradila poleg obstoječih objektov še novi Planinski Dom in s tem tam ustvarila pravo letovišče. V oskrbi ima Savinjska podružnica tudi Celjsko kočo na Tolstu.

Mislinska podružnica v Slovenjgradu oskrbuje veliko kočo na Plešivcu (Sv. Uršula) ter jo izpopolnjuje.

Novono ustanovljena Dravinjska podružnica v Konjicah je l. 1929 pridobila v last Winterjevo kočo na Pesku (na Pohorju) in jo je opremila za planinsko kočo. Potem jo je še izdatno povečala (otvoritev 15. avgusta 1931).

Nova Rogaška podružnica je prevzela svet na Rogaški Gori in je namesto poprejšnjega primitivnega zavetišča zgradila na vrhu manjšo, a dobrodošlo Rogaško kočo (otvorjena 26. maja 1929).

Nova Poljčanska podružnica je leta 1930 zgradila na sosednjem Boču razgledni stolp na vrhu Boča, na sedlu pa planinsko zavetišče na Boču (otvorjeno 17. avgusta 1930).

Nova podružnica Peca se je lotila zgradbe planinske koče na Peci ter je tam postavila Uletovo kočo (zgrajeno 1928), ki se še nadalje izpopolnjuje in je postala izborna postojanka tam na naši severni meji.

Podravska podružnica je povečala svojo Ruško kočo z novimi dependancami in je ustvarila pravo letoviško kolonijo.

V isti smeri je uredila Mariborska podružnica pridobljeno Mariborsko kočo. Najprej v najem in potem v last je pridobila Kočo na Klopnem Vrhju, ki jo je leta 1929 izdatno povečala in iz nje napravila postojanko za smučarje. Njen odsek »Meja« pa je v pogorju Kozjaka pridobil planinsko zavetišče pri Sv. Pankraciju (leta 1930).

Mariborska podružnica je dobila v last tudi svet blizu Ribniških jezer za Ribniško kočo na Pohorju, kjer je na njeno pobudo in z njenim sodelovanjem zgradila zadruga »Ribniška koča« novo veliko in krasno urejeno planinsko zavetišče »Senjorjev Dom« (otvorjen l. 1932).

Radovljiška podružnica je letos (1933) otvorila na Begunjščici »Roblekob Dom«, Šaleška pa kočo na Smrekovcu.

Ob 40 letnici torej Slovensko Planinsko Društvo lahko s ponosom gleda na svoje uspehe.

II. Podružnice

1. Kamniška v Kamniku.

Ustanovljena je bila 19. julija 1893, za Kamniški polit. okraj. Ustanovili so jo: Močnik Josip, lekarnar v Kamniku, Kos Mihael, učitelj na Homcu, Burnik Valentin, nadučitelj v Kamniku in Trpinc Avgust, usnar in posestnik v Kamniku.

Do leta 1903 je bilo njeno delovanje omejeno na markiranje in napravo potov in steza; ta dela sta izvrševala navadno Peterlin Alojz, učitelj Miha Kos in vodnik Uršič. — Leta 1903, ko je postal predsednik notar Orožen Emil, je podružnica po načrtih ing. Jarom. Foersterja postavila (l. 1906) kočo na Kamniškem

Kamniška koča
na Sedlu

Sedlu. To kočo je sama oskrbovala do leta 1909. Takrat jo je vihar težko poškodoval; ker podružnica ni imela zadostnih sredstev za popravilo, je kočo izročila v oskrbo in upravo Osrednjemu odboru. Pozneje (1923 in 1924) je podružnica hotela kočo dobiti zopet v svojo upravo; ker Osrednjemu odboru ni mogla povrniti njegovih izdatkov za popravila, je koča ostala njemu.

S svojim posredovanjem pri Kamniški meščanski korporaciji je podružnica dosegla, da je ta korporacija kmalu po ustanovitvi SPD Osrednjemu odboru izročila v oskrbo in upravo, oziroma v brezplačen zakup kočo v koncu Kamniške Bistrice, ki sedaj kot »Bistriški Dom« tvori eno najlepših in najdonosnejših postojank SPD. Dosegla je podružnica tudi v letih 1911—1913, da je korporacija na svoje stroške napravila glasovito pešpot skozi Galerije ob levem bregu Bistrice ter sploh vedno podpirala težnje SPD.

Leta 1927 pa je podružnica sama z dovoljenjem in s podporo meščanske korporacije napravila pota in mostove, s katerimi se je odprl pristop k slapu v Malem Predoslju, ter galerije pod naravnim mostom. Napravo pota skozi Veliki (gornji) Predoselj pa ima podružnica še v svojih načrtih.

Članov je podružnica leta 1893 imela 28, leta 1932 pa 112. Med člani so bili trije ustanovniki: Flerin Franc, posestnik, † Kos Mihael, učitelj, in † Medic Rado, lesni trgovec.

Podružnica ima svoj reševalni odsek, katerega načelnik je Koželj Maks v Kamniku.

Njeni predsedniki so bili dosedaj:

Močnik Josip (1893—1900), Košir Janko (1900—1903), Orožen Emil (1903 do 1916), dr. Goršič Franc (1916—1919), Medic Rado (1919—1920), dr. Karba Rihard (1920—1921), Pirnat Ludvik (1921—1923), Cevc Emil (1923—1926), dr. Janežič Konrad (1926—dalje).

2. Savinjska v Celju.

Fr. Kocbek (1929), predsednik Savinjske podružnice SPD od njene ustanovitve 1893 do leta 1927

Najvažnejši delokrog planinskega udejstvovanja v SPD pripada, razen Osrednjemu odboru, Savinjski podružnici v Celju. Saj je ta delokrog usmerjen predvsem v Savinjske Alpe, ki tvorijo poleg Julijskih Alp edini visokoalpski svet v naši domovini. — Ni čuda, da je ustanovitvi Osrednjega društva že v istem letu sledila ustanovitev Savinjske podružnice, ki pravtako letos slavi 40 letnico svojega obstoja in uspešnega delovanja.

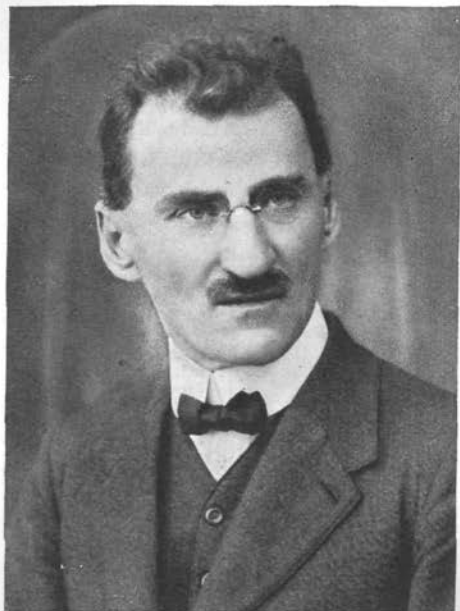
Savinjsko podružnico je, kakor Osrednje društvo, rodila ista vroča želja: 1. da razkriva lepoto naših Alp in gora širšim plastem naroda; 2. da iztrga alpski svet iz rok nam narodao tujih in nasprotnih planinskih organizacij; 3. da pogloblja v našem narodu smisel za naravo in ljubezen do naših gora, a na ta način vzgoji močno četo slovenskih planincev.

Podružnica je bila ustanovljena dne 20. avgusta 1893 v Mozirju. Njen sedež je bil istega leta prenesen v Gornji Grad, leta 1927 pa v Celje. Duša podružnice in njen prvi predsednik je bil Kocbek Franc († 1929), nadučitelj v Gornjem Gradu. On je vodil podružnico kot predsednik do leta 1927, ko je prevzel predsedstvo Tiller Franc, sodni svetnik v Celju. Vseh 34 let predsedovanja je bil Kocbek duša in gonilna sila podružničnega delovanja. Sam izvrsten alpinist, poznavalec Gornjesavinjske doline in Savinjskih Alp, je poznal vsak vrh, vsako stezo in je bil dobro znan tudi med pastirji, lovci i. dr. Kocbekova zasluga je, da so ostale Savinjske Alpe v domačih, slovenskih rokah.

Za Kocbekom je vodil podružnico kot predsednik tekom šestih let do konca 1932 sodni svetnik Tiller Franc v Celju, sedanji častni član društva. Tudi on

je vsemu delovanju podružnice v času, ko ji je predsedoval, vtisnil svoj pečat. Njegova zamisel in delo je predvsem ponosni Kocbekov Dom na Korošici, pristava Tillerjeva kočja in matična stavba Planinski Dom v Logarski dolini.

Delokrog Savinjske podružnice se razteza predvsem na Savinjske Alpe, njih predgorja in na ves venec gora in hribov, ki obkrožujejo Savinjsko in Zadrebško dolino ter Vrnsko kotlino. Meja podružničnega teritorija teče od Celjskega gorovja preko Maliča in Mrzlice do Trojanskega sedla, preko Menine Planine in Črničva do sedla Rak, od tod v smeri na dolinico Dol in od tu čez Konja in Korošico na grebene Planjave—Kamniškega Sedla—Turske Gore—Skute—Olševe—Raduhe—Mozirske Planine—Gore Oljke—Kozjaka in od tod v širokem polkrogu okrog Celjske kotline v Celjsko gorovje.

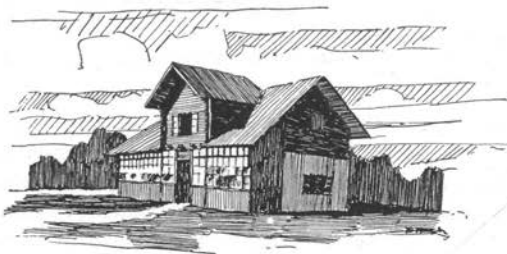
Franc Tiller, predsednik Savinjske podr. SPD od leta 1927—1932

Tekom 40 letnega obstoja je podružnica zgradila sledeče kočje, ki sedaj ne obstojajo več, oziroma so prešle v druge roke: 1. Kocbekovo kočjo na Molički Planini, leta 1894. Sedaj je kočja opuščena in služi pastirjem. Zraven stoji gorska kapelica, ki jo je zgradila podružnica l. 1898. 2. Kočo na Menini Planini, l. 1898. Zažgana, zgorela l. 1920, se ni več obnovila. 3. Hausenbichlerjevo kočjo na Mrzlici leta 1899. Koča je bila leta 1930 oddana Trboveljski podružnici. 4. Staro kočjo na Boču, zgrajeno 1899, ki danes ne obstoji več.

V letih 1899—1901 zgrajeni kočje: Lučka kočja in Koča na Raduhi sta opuščeni.

Sedanje stanje domov, koč in zavetišč:

Kocbekov Dom na Korošici (morska višina 1808 m), enonadstropna, kamenita stavba, zgrajena leta 1929. Ima 5 spalnic z 22 posteljami, 30 ležišč.

Celjska kočja

Vodovod. — Oskrba v spomladanski (smučarski) dobi od Velike Noči dalje, zapre se navadno proti koncu septembra.

Frischaufov Dom na Okrešlju (nadmorska višina 1378 m). Deloma lesena, deloma zidana stavba, enonadstropna, postavljena leta 1908. Dependanca »Okrešljaska vila«, z eno sobo, prirejena iz pastirske kočje in opremljena

Logarska dolina

Foto Mirko Pečar

leta 1932. Sedanje stanje: 7 spalnic s 26 posteljami in 23 skupnih ležišč. Vodovod. — Oskrba: O Veliki Noči za smučarje. Do sezonske otvoritve ob lepem vremenu ob sobotah in nedeljah in praznikih. Sezona traja približno od srede junija do srede septembra.

Piskernikovo zavetišče (nadmorska višina 757 m) v Logarski dolini. Zgradil Piskernik Janez leta 1890. Zidana pritlična hiša. Ima 3 sobe s 15 posteljami. Zraven veranda s 6 ležišči. Podružnica ima kočvo v najemu in ima predkupno pravico. Oskrba vse leto.

Mozirska kočča

Tillerjeva kočča (nadmorska višina 757 m) v Logarski dolini. Lesena, enonadstropna stavba, zgrajena kot dependanca leta 1925. Nudi 12 sob s 25 posteljami, 16 ležišč. Odrpta tekom sezone.

Planinski Dom v Logarski dolini (nadmorska višina 757 m), zidana stavba, grajena v letih 1931/1932, izročena svojemu namenu leta 1932. Ima 18 lepo opremljenih tujskih sob s 40 posteljami. Vodovod. Kopalnica. Kopalni

Frischauer Dom

bazen na prostem. Avtogaraža. Gozdni park. Vrt. Dom oskrbovan v glavni sezoni, od 15. junija do 15. septembra. — Planinsko letovišče v divni Logarski dolini.

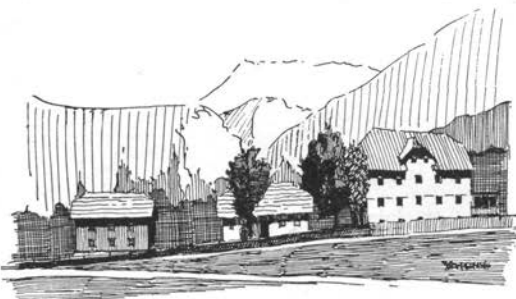
Vse tri imenovane planinske stavbe v Logarski dolini tvorijo celoto in stoje skupaj, tik pod slapom Palnikom. Tu je gostom na razpolago kopalni bazen. Okolico tvorijo lepi travniki in krasno zarasli smrekovi gozdovi. Kraj nudi mnogo prilike za lepe izprehode, tu je obenem glavno izhodišče za gorske ture na mo-gočne vrhove veličastnih Savinjskih Alp.

Mozirska kočča (višina 1344 m) na Mozirski Planini (na Golteh). Dve kočči: stara in nova. Stara kočča postavljena leta 1896, pozneje dvakrat prenovljena. Nova kočča zgrajena poleg stare leta 1929. Skupno: 3 sobe, 8 postelj in 20 ležišč. Oskrba vse leto. — Pozimi idealni smuški svet v okolici. Smrekovi gozdovi.

Celjska kočča (nadmorska višina 650 m) na pobočju Tolstega Vrha nad Celjem. Kočča je last mestne občine Celjske. Leta 1924 je pogorela in bila 1925 obnovljena. Savinjska podružnica SPD jo ima od tedaj v najemu: 2 sobi, 8 postelj. — Oskrbovana leto in dan. Lepa okolica, lep razgled. Priljubljena izletna točka. Pozimi lep smuški svet.

Nbroj je potov, ki jih je v 40 letih svojega obstoja napravila podružnica. Navajamo le najvažnejše:

*Piskernikovo
zavetišče
Tillerjeva kočča
Planinski Dom
v Logarski
dolini*

Cesta iz Solčave v Logarsko dolino, oddana prometu leta 1925, je bila zgrajena na pobudo podružnice in s pretežnim sodelovanjem podružničnega cestnega odseka pod načelstvom g. Robleka iz Žalca. — Prva visokogorska zavarovana pot s planine Okrešelj skozi Turski Žleb na Skuto je bila zgrajena leta 1900. — Turistovska pot iz Logarske doline mimo slapa Savinje (Rinka) na Okrešelj, izpopolnjena v isti dobi. — Nadalje so bile napravljene še sledeče poti, večjidel v dobi 1907 do 1930: Pot skozi romantični Robanov Kot do stare Kocbekove kočče in odtod na vrh Ojstrice (»Kocbekova pot«). — Pot od Kocbekovega Doma (»Dež-

Lučka kočča

manova pot«) čez Planjavo in Sukalnik na Kamniško Sedlo. — Pot s Korošice, od Kocbekovega Doma, čez Presedljaj in Konja (1803 m) na Veliko Planino. — Pot skozi sotesko »Hudičev Graben« v Celjski okolici in dalje k Celjski kočči.

Dalje je opravila podružnica ogromno markacijsko delo v Savinjskih Alpah, v Celjskem pogorju in na Menini Planini.

Gibanje podružničnega članstva je bilo sledeče:

Leta 1893: 40, 1894: 55, 1895: 96, 1896: 102, 1897: 123, 1898: 142, 1899: 148, 1900: 136, 1901: 133, 1902: 136, 1903: 126, 1904: 130, 1905: 122, 1906: 125, 1907: 131, 1908: 106, 1909: 147, 1910: 167, 1911: 179, 1912: 186, 1913: 192, 1914: 176, 1915: 102, 1916: 90, 1917: 107, 1918: 168, 1919: 344, 1920: 439, 1921: 414, 1922: 511, 1923: 555, 1924: 586, 1925: 602, 1926: 539, 1927: 688, 1928: 748, 1929: 811, 1930: 748, 1931: 546, 1932: 544.

Podružnica je imela tekom let več agilnih odsekov. Omenjamo predvsem Celjski odsek, ki je bil izvoljen na občnem zboru dne 30. januarja 1909 in je obstojal do leta 1927, ko je bil sedež Savinjske podružnice prenesen v Celje.

Podružnica je založila tekom te dobe mnogo razglednic, zemljevidov in nekaj planinskih brošur ter priredila celo vrsto zanimivih planinskih predavanj.

Nehvaležni bi bili, če ne bi tudi na tem mestu z zahvalo imenovali dr. J. Frischaufa, vseučiliškega profesorja iz Gradca. Kot pravi ljubitelj planin in iskren prijatelj našega ljudstva in stalen obiskovalec naših krajev, je bil eden onih redkih Nemcev, ki je z dušo in s telesom ljubil lepoto planin, a se je trudil, da jih ohrani v vsakem oziru nedotaknjene potomcem.

*Kocbekov Dom
na Korošici*

Že kmalu po ustanovitvi podružnice je bila ustanovljena hotelska zadruga »Rinka« v Celju. Njen namen je bil, postaviti turistovski hotel v Logarski dolini. Zadruga je kupila v to svrhu zemljišče v Logarski dolini. Ker pa vsled pomanjkanja ceste v Logarsko dolino do izvedbe načrta ni prišlo, se je zadruga po vojni razšla in je vse svoje premoženje prepustila podružnici.

Važen je nakup planine Okrešelj in posestva v Logarski dolini, ki ga je podružnica kupila leta 1932 od Ljubljanske škofije. Podružnica namerava ves ta ogromni kompleks izpremeniti v nacionalni park.

Delo, ki podružnico čaka v bodočnosti, je ogromno. Opravili pa ga bomo radi; saj kraji, v katerih delujemo, to od nas zahtevajo!

3. Radovljiška v Radovljici.

(Ozир nazaj, pogled naprej.)

Stara je danes 38 let in je matica planinstva v gorenji Savski dolini. Od nje so se tekom desetletij odcepile vse podružnice na njenem, po prvih pravilih določenem okolišu Radovljiskega političnega okraja. Imela je odlične delavce in cvet našega predvojnega planinstva: Aljaža, Robleka, Stiasnega, Hutha in druge; včlanjeni pa so bili v njej planinci od Trbiža do pred vrat Ljubljane.

Teško je pisati njeno zgodovino. Vojna vihra je vzela odbor, knjige in — blagajno. Zato se opira tole poročilo za predvojno dobo le na vesti iz prvih letnikov našega Vestnika.

Že prva številka prvega letnika Vestnika z dne 8. februarja 1895 poroča doslovno: »V Radovljici se snuje nova podružnica SPD. Ustanovil se je odbor, kateremu načeluje dr. Janko Vilfan. Radostno pozdravljamo to veselo novico in želimo novi podružnici najboljši uspeh.«

»Osnovalni« občni zbor se je vršil dne 10. marca 1895 v Radovljici. Za načelnika pripravjalnega odbora je bil izvoljen dr. Vilfan ob 60 prijavljenih članih.

Zbor je pozdravil v imenu centrale prof. Fr. Orožen, ki je v smislu tedanjih nazorov razvijal v svojem govoru misel, da naj planinstvo ne bo vratolomno plezanje po gorah. Na prvem rednem občnem zboru se je po potrjenih pravilih sestavil naslednji odbor: Jakob Aljaž, Ivan Čop, posestnik v Mostah, Andrej Grčar, učitelj v Radovljici, Josip Jalen, posestnik v Kropi, Josip Ravhekar, občinski tajnik v Bohinjski Bistrici, Hugon Roblek, mag. pharm. v Radovljici, Rihard Schrey, poštar na Bledu, Jakob Žumer, župan v Gorjah, Janko Pianecki, učitelj v Radovljici, in dr. Janko Vilfan, odvetnik v Radovljici. Konstituiral se je pa odbor tako, da je bil načelnik dr. Vilfan, podnačelnik Aljaž, tajnik Pianecki, blagajnik Grčar. — Zgradila se je (1895) Vodnikova kočica na Velem Polju.

Dr. Prešern Jakob, sodnik v Škofji Loki, duša Radovljiske podružnice

Če pregledujemo sezname članstva prvih let, vzbujajo danes našo pozornost razmeroma veliko število duhovščine (poleg Aljaža n. pr. tudi Berlic, Piber i. dr.). Tako razumemo, da je odbor Slov. katol. društva v Radovljici »s prijaznim dopisom z dne 26. 8. 1895« nakazal podružnici podporo 20 fl. Ker je bila včlanjena tudi vsa inteligenca okraja, je to dokaz, da je bila podružnica — kakor SPD sploh — zamišljena in cenjena kot strogo narodna planinska organizacija brez drugih primesi.

Gotovo je po prvem navdušenju nastopila težka doba prvega dela, kajti II. redni občni zbor se je mogel vršiti šele dne 4. aprila leta 1897; sklenil je med drugim, da se Vodnikova kočica na Velem Polju obje zunaj in znotraj. Iz poročil je dalje posneti, da se je v tej dobi gojila družabnost v še danes zavidevanja vrednem obsegu: Izlet 40 članov na Triglav v letu 1896 pod vodstvom Aljaža in njegova maša na Kredarici; v letu 1898 izlet 70 članov na Triglav (29.—30. 7.), izleti v Bohinj in na Stol. Podružnica je v tej dobi zagotovila prvo zatočišče turistom na Begunjsčici v hišici rudniškega oskrbnika. Oskrbovala je Vodnikovo kočico, o kateri poroča Vestnik, »da je imela do avgusta 1898 že 29 hribolazcev«.

Dr. Vilfana je v letu 1898 zamenjal odbor, ki mu je načeloval Hugon Roblek, podnačelnik je ostal Aljaž, tajnik pa je postal Stiasny. Število članov je v letu 1899 naraslo na 142, ustanovil se je kolesarski odsek. Iz poročil je razvidno, da je bilo denarno stanje podružnice tedaj že ugodno.

Prva postojanka, ki je bila nedvomno njena, je bila Tomčeva kočica na Poljski planini pod Begunjsčico. To kočico si je postavil za svoj oddih v svojih domačih gorah begunjski rojak Tomaž Tomc, klobučar v Baltimoreju in končno v Beljaku. Njegova hči Terezija, omožena Soukup, je po njegovi smrti darovala kočico podružnici. Ta jo je otvorila zelo slovesno 28. julija 1901 ob petju Blejskega pevskega zbora, zbora domačinov pod vodstvom učitelja Zavrla in ob blagoslovu dr. Josipa Grudna. Udeležili so se otvoritve tudi Čehi, z znanim dr. Chodounskim na čelu. Tako se je podružnica bolj slučajno ko po potrebi zasedla na Begunjsčici, kar je postalo za njeno nadaljnje delo odločilnega pomena.

Podružnica je v letu 1901 zgradila most čez Savo v Kamno Gorico, markirala v letih 1903 in 1904 pota Boh. Bistrica—Tolmin, Komna—Soča, Trenta—Sedem jezer, Boh. Bistrica—Rodica—Bogatin. Če hodite danes po teh krajih, še vedno lahko zapazite ostanke starih markacij, ki so preživele vojno viхро in eno človeško generacijo kot skromen spomenik Robleka, Hutha in dr.

V letu 1905 prevzame načelstvo zopet dr. Vilfan. Občni zbor je izrekel zahvalo Robleku in Pibru ter z žalostjo ugotovil, da je z ustanovitvijo podružnice v Kranju odpadlo mnogo članov. Pri matici jih je ostalo le okrog 90. Podružnica je tedaj oskrbovala Vodnikovo in Tomčevo kočo, kočo na Rodici ter zavetišče v Planici ter prenovila ob pričakovanju novih gostov po novi železnici vse markacije v Bohinju.

Tomčeva kočа se je v letu 1906 opustila z napovedjo, da se bo mesto nje gradila nova. Število članstva je naraslo zopet na 150, popravila se je Luknja na

Foto
St. Vengar,
Radovljica

Roblekov Dom na Begunjščici: Pročelje med gradnjo

Pokljuki in začela v letu 1906 pod vodstvom Val. Šturma iz Poljč graditi Vilfanova kočа, ki je bila dograjena 1907, prometu pa izročena 1908. Zgodovina te kočе in z njo zvezana zgodovina podružnice je opisana v članku »Ob dvajsetletnici Vilfanove kočе na Begunjščici« v Vestniku 1928, str. 178 in sl.; ne bomo ponavljali. Nadaljnja poročila do vojne so redka. Vemo le, da je število članov 1912 padlo na 92. Dr. Vilfan je umrl, na njegovo mesto je stopil 1912 Leop. Fürsager, ki mu je sledil leta 1913 Šega. Število članov je zopet naraslo na 110.

Tekom svojega obstoja je podružnica izvršila naslednja reševalna dela: Na Ponci se je leta 1900 ponesrečila učiteljica Steiner z Dunaja; reševalna dela je vodil član učitelj Vrščaj. Rešila je truplo odbornika Ivana Korbarja, ki se je ponesrečil na Begunjščici 18. julija 1916 in mu postavila na pokopališču v Radovljici skromen spomenik; sodelovala pa je v letu 1924 pri reševalnih delih davčnega uradnika Pezdiča na Begunjščici.

Vojna je delovanje popolnoma prekinila. Vilfanova kočа je ostala zanemarjena ob skoraj golih stenah in strašno težka je bila obnova inventarja v inflacijski dobi; ostali so ji dolgovi in redko članstvo. Pod vodstvom dr. Trillerja in Jakoba Špicarja se je podružnica dolgov razmeroma lahko otresla, ker ji je Val. Šturm svojo terjatev odpustil, pozneje pa je dobila veliko volilo svojega ustanovitelja in načelnika Hugona Robleka, tako tragično preminulega ob požaru Narodnega doma v Trstu; bila je na ta način postavljena na noge.

Enako je bila devastirana tudi jama pod Babjim Zobom. Vhod se je zavaroval, napravili in popravili so se dohodi do nje; že dolgo vrsto let jo s posebno ljubeznijo čuva in opravlja naš blejski poverjenik St. Repe.

Drugače pa je bil v povojni dobi delokrog podružnice še bolj okrnjen. Nastale so deloma po potrebi, deloma pa tudi ne, nove podružnice po Gorenjski, ki so si izbrale svoj delokrog v bližini. Tako je prišlo do tega, da nam je ostala samo Begunjščica z najbližjo okolico.

Z razvojem povojne turisticke so nastali novi problemi. Vilfanova koča, grajena ob skromnih razmerah našega predvojnega planinstva, je postala premajhna, starala se je in ni nudila tiste udobnosti, ki jo zahtevajo današnji planinci. Tako je nastalo v odboru, ki so ga naslednja leta vodili Alojzij Langus, dr. Jakob Prešern in Slavko Šušteršič, težko vprašanje, ali naj se Vilfanova koča za silo ali temeljito popravi ali pa prepusti zobu časa. To vprašanje je bilo tem bolj pereče,

Roblekov Dom

ker je bilo denarno poslovanje teh odborov naravnost sijajno: Prištedili so okroglih 100.000 Din. Omejena na ozek okolišč, je podružnica vzdrževala planinske naprave samo tam.

Na občnem zboru leta 1930 je bil sprejet predlog, da naj se otvori velika, tudi zimska postojanka na Pokljuki. Če danes SPD na našo veliko žalost ni zasidrano na Pokljuki z velikim zimskim oporiščem, ni naša krivda. Nismo našli potrebnega razumevanja niti pri merodajnih činiteljih, niti pri podružnicah-sosedah. Tudi v Bohinju, kjer po vojni nismo imeli nad 10 članov, ni bilo mogoče navezati novih stikov navzlic vsem našim težnjam, da se razširimo. Zato podružnica ni imela interesa, da bi silila s svojimi stavbami v kraje, kjer ne najde niti zanimanja onih, ki so na tem direktno interesirani.

Mnogo se je kritizirala Vilfanova koča, veliko pritožb je bilo in težko mi je bilo zavračati očitke na skupščinah SPD. Za nas je bilo jasno, da leži Vilfanova koča prenizko na nerazglednem kraju; računi pa so pokazali, da bi temeljita poprava in razširitev ne bila dosti cenejša od nove stavbe. Zato smo štedili v inflacijski dobi, dvignili število članstva v letih 1924—1928 na okroglo 250, čeprav se je naš delokrog tako skrčil, in pristopili k realizaciji načrta v dobi najhujše gospodarske krize, v letu 1932, a ob najcenejših delavskih mezdah.

Ob številu 150 članov je izredni občni zbor sklenil leta 1932, da se postavi na Begunjščici nova koča.

Preobširno bi bilo pisati vse priprave in vse delo. Tudi se živečim ne poje slava. Ko bodo te vrstice dobivale tiskarsko črnilo, bo novi Dom na Begunjščici gotov do — ključev, pa tudi do ključev plačan, navzlic vsem težavam sedanjega časa. Inventar pa pojde na dolg; zato stoji odbor danes pred izredno težko nalogo, da preskrbi potrebne kredite.

Težišče podružnice je prešlo zadnja leta iz Radovljice v okolico. Hvaležni smo Bledu, ki nam je ostal zvest in bomo vedeli zvestobo ob času vrniti.

Ne vem, kedaj se bo zopet pisala zgodovina podružnice. Zato sežem kar v bodočnost: Nova koča, zgrajena na idilični razgledni točki, s prelepimi razgledi na Bled in okolico ter v pečevje Stola, ima 40 prenočišč, teraso, verando in tudi na zunaj prikupljivo lice. Likof je bil sredi junija 1933; otvorjena pa je bila nova koča (zares hotelček!) dne 30. julija t. l. in je dobila ime »Roblekov Dom«, po zaslužnem Hugonu Robleku. Dom je oskrbovan in velja za najmodernejšo stavbo v tej višini (1757 m).

Dograditev koče je samo prvi del našega programa. Ko odpiramo najlepšo planinsko floro Jugoslavije širši javnosti na stežaj, ji ne moremo dovolj priporočati in ne dovolj prositi, da naj nam ohrani vsaj to, kar nam je od nekdanje veličine še ostalo. Če nimate usmiljenja do planinske flore, imejte ga vsaj za nas, ki zabijamo v to goro kapital in delo za vas, da jo lahko občudujete kot višek

*Vilfanova koča
na Begunjščici*

stvarstva v planinskem cvetju. To floro bomo vedeli varovati: Zaprli jo bomo v planinski vrt, za katerega smo si svet že zagotovili, obdali ga bomo z ograjo in žico na metre visoko in postavili po vsej Begunjščici plačane čuvaje, če bajonet žandarja ne bo dovolj ojster.

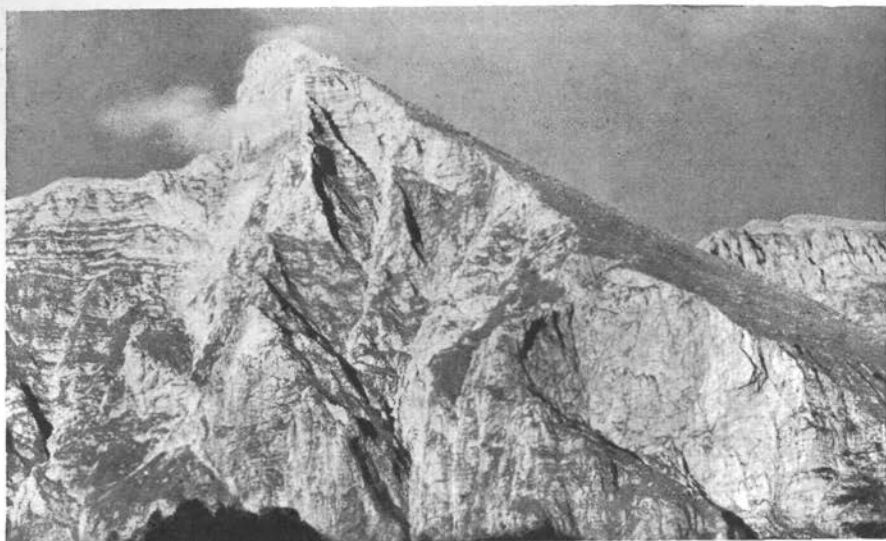
Kočo bomo zvezali preko severnih skal z Zelenico in s Stolom, brž ko izide zakon o turizmu; danes nam je to nemogoče, ker se nam stavijo od lastnikov sveta vse mogoče ovire.

Ko bo to dovršeno, pride za nami nov rod, z novimi idejami in načrti; kaj bo ustvaril ta, ne vem, ker nisem prerok, temveč samo od odbora ad hoc postavljeni zgodovinar.

Dr. Pr.

4. Soška v Tolminu.

Tam, kjer teče bistra Soča in v njo Tolminka, Idrija, v središču Goriških gor, v Tolminu, je bila spočeta prva podružnica SPD na Primorskem: Soška podružnica, ustanovljena na I. občnem zboru 14. marca 1896, potrjena dne 2. maja istega leta. Njen prvi načelnik je bil dr. Karol Triller. Njen delokrog se je raztezal od Mangrta in Triglava čez Kanalsko do Brd in Krasa. Tod je že deloval DÖAV, ki mu je ta zastavila pot in prekrižala račune. Bovške, Tolminske planine, Matajur, Stol (Kobariški), predvsem Krn, so bili področje podružnice; že leta 1898 je založila sklad za gradnjo koče na Krnu (2246 m), ki je bila dne 5. avgusta 1901 otvorjena kot Trillerjeva koča (med vrhom Krna in skalovjem sosednjega Pahorca). L. 1905. je postal načelnik dr. Rudolf Gruntar. Za razne okraje so bili postavljeni zaupniki; tako za Goriški okraj: dr. Henrik Tuma, ki je že takrat med študenti vzgajal mladi planinski naraščaj; za Kobariški: učitelj Anton Stres, znan po svojih spisih iz obmejnih gor.

Krn (2245 m)

Ko je l. 1905. slabo postavljeno Trillerjevo kočo zasul sneg, se je podružnica vdala malodušju. Toda mladi akademiki v Pragi so tam ustanovili Akademski planinski krožek, začeli z novimi planinskimi napravami v Logu in Bovcu (»Koritniška koča« Češke podružnice) in so Soško podružnico dvignili iz mrtvila.

Poleti 1906 je bila otvorjena Bohinjska železnica, ki je namah odprla promet in dotok turistov v ta bajni S. Gregorčičev planinski raj. L. 1907. je prevzel goriški krožek prof. Jaka Zupančič (takrat na goriški realki), a l. 1908. je stopil v ta planinski krog naš »Trentar«, Jos. Abram (takrat kurat v Biljah), in ž njim takratni šolski nadzornik Jos. Kutin (sedaj v Mariboru). Med člani tudi vidimo dr. Draga Marušiča (sedanjega bana v Ljubljani). Nabiral se je sklad za Simon Gregorčičevo kočo na Krnu in so se za gradnjo vodila pogajanja tudi z vojaško oblastjo. Zadnji v »Plan. Vestniku« (1913) objavljeni občni zbor podružnice se je vršil še pod načelstvom dr. Gruntarja 6. marca 1913. Podružnica je bila še zastopana na zboru delegatov v Ljubljani dne 16. novembra 1919, ko se je njen delegat izjavil o nemožnosti delovanja v zasedenem ozemlju. Sledil je razpust.

5. Češka v Pragi.

Pri Čehih se je začel turističen pokret razmeroma pozno razvijati. Posamezniki, posebno mladina, dijaki, umetniki in mladi obrtniki so potovali po čeških deželah že od nekdaj, a zahajali so šestokrat tudi daleč v tujino. Pač pa je minilo precej časa, preden je zajela tudi širše plasti prebivalstva želja po popotovanju in preden je prišlo do enotne organizacije turističnega pokreta. Šele v 80 letih pret. stol. se je ustanovil »Klub čeških turistov« (1888) in turistika je naraščala vsled propagande, markiranja stez in vsled zidanja turistovskih zavetišč. Turistični pokret se je od 90. leta zadovoljivo razvijal in prišlo je do tega, da si je zaželel vsak izobraženec poznati v prvi vrsti vsaj svojo domovino. A bilo je tudi že dosti ljudi, katerim potovanje v ozkih mejah domovine ni več zadostovalo in ki so iskali to, česar jim domovina ni mogla nuditi: morje in visoke gore.

Že v teh začetkih organizirane turisticke je dosti naših ljudi potovalo v Alpe, posebno v priljubljeno visoko gorovje Solnograške, Tirolske in Švice. In nastala je potreba po organizaciji takih, ki so vzljubili visoke gore.

Naši obiskovalci Alp so na svojih poteh povsod videli delovanje Nem.-Avstrijskega planinskega društva (DÖAV), njihove praktične kočice in vzorno urejene poti. Tudi na ozemlju naših slovanskih bratov v Julijskih in Savinjskih Alpah in Karavankah so našli steze, označene z nemškimi tablicami: »Alpenvereinsweg. Erbaut v. DÖAV, Section Krain«, in pod.

Nekoliko idealnih mož se je združilo in ustanovilo tako društvo za češke obiskovalce Alp. To so bili gg. prof. dr. K. Chodounský, dr. F. Kulhavý, dr. St. Prachenský, svet. dež. odb. L. Mareš, dr. B. Franta, P. Ed. Šittler, ki so stali ob zibelki češke turisticke. Hoteli so ustanoviti društvo, ki bi si izbralo za svoje delovanje del Alp, naseljenih z bratskim slovanskim narodom (Tatre so bile takrat v madžarskih rokah, njihova turistica pa je imela popolnoma drug značaj in na delovanje z naše strani pri tedanjih političnih razmerah sploh ni bilo misliti), in katero bi s svojim delovanjem poskusilo paralizirati germanizatorno delovanje tujih turističnih društev v teh krasnih krajih Kranjske, Koroške in Primorske.

Iz tega vzroka so se tudi odločili, da ne ustanovijo samostojnega društva, pač pa da priključijo svoje združenje kot Češko podružnico k mlademu, nekaj let prej ustanovljenemu SPD, ki je imelo enake cilje.

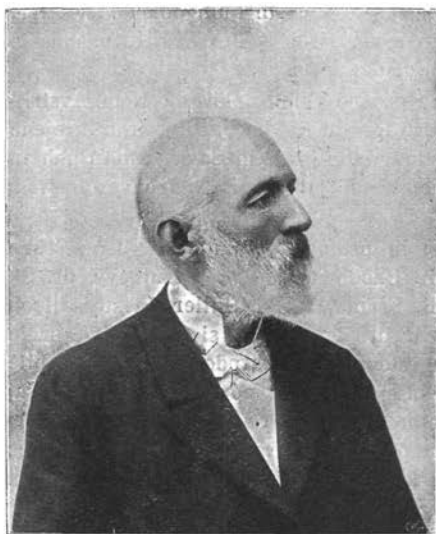
Vsled dobrohotnosti centralnega vodstva SPD je bila dana Češki podružnici precejšnja avtonomija, tako da je vodila svoje finančno gospodarstvo, skrbela za svoj program glede stavb, stez in koč na ozemlju Slovenskih Alp in izdajala svoj samostojni časopis.

Na priporočilo g. prof. dr. Chodounskega, predsednika podružnice, je bil izbran kot kraj delovanja prekrasni kotiček Koroške, narodno ogroženo Jezersko. Semkaj je v prvih letih svojega delovanja dirigirala Češka podružnica SPD svoje člane kot obiskovalce, bodisi turiste ali letoviščarje. Tukaj je začela razvijati svojo delavnost z izgradnjo stez na Mlinarsko sedlo in na Grintavec in čez Žrelo na Savinjsko sedlo. Tukaj je bilo izbrano tudi pripravno mesto za gorsko kočico: na Dolnjih Ravnéh pod severno steno Grintavca.

Načrt za kočico je zasnoval arh. prof. Podhajský. Češka podružnica je naštedila toliko denarja, da bi bila njena kočica lahko v vsakem oziru vzorna, da bi lahko nudila dovolj udobnosti in bi že bila sama po sebi za obiskovalce vabljiv magnet. To se ji je tudi posrečilo. Finančne žrtve so bile zelo težke in so obremenile Češko podružnico za dolgo vrsto let. Toda kočica, predana javnosti dne 26. julija 1900, je izpolnila v polni meri svojo nalogo. Privabljala je s svojo krasno in ugodno lego na Jezersko vedno več obiskovalcev in Jezersko je postalo poleti nekaka češka kolonija. Vsled uspešno vodene propagande se je kmalu doseglo, da so bile na Jezerskem že vse možnosti izčrpane in tok čeških turistov se je moral obrniti drugam. Komodnejši so se ustavili na Bledu, agilnejši pa so se pozneje usidrali v Kranjski Gori, kjer se je kmalu razvilo drugo središče čeških hribolazcev.

Akademski krožek češkoslovenski, ustanovljen 1903 od akademikov, ki so študirali v Pragi, se je približal Češki podružnici; toda videč, da je ta finančno popolnoma zaposlena s Češko kočico, je poskusil s podobnim podjetjem v manjših razmerah s tem, da je postavil kočico v Koritnici pod Mangrtom.

Akademski krožek je dal za kočico iniciativo in načrte; dobil je od občine brezplačno stavbišče, toda, ko se je po letih vsled pomanjkanja članstva razšel, je predal kočico v Koritnici, izdelano v surovem stanju, Češki podružnici; tako je bila leta 1909. otvorjena druga kočica Češke podružnice: Koritniška kočica.

Dr. Karel Chodounský

Dr. Stanislav Prachenský

Za uspešno rentabilnost kočje je skrbela skupina čeških letoviščarjev, stanujočih čez poletje v Kranjski Gori.

Malo pred vojno je začela Češka podružnica razmišljati o stavbi tretje gorske kočje, ki je imela biti postavljena nad Jezerskim kotlom pod Savinjskim sedlom (pod severnimi stenami Rinke). V poštev je prihajalo tudi mesto na Kriških Podih pod Razorjem; a ta možnost je bila odložena za poznejši čas. Toda prišlo ni niti do stavbe kočje pod Savinjskim sedlom, ker je kmalu nato izbruhnila svetovna vojna.

Češka podružnica si je bila popolnoma na jasnem, da delo v gorah samo po sebi ne zadostuje, posebno ne za češko javnost, ki je bila od gorskih krasot Slovenskih Alp prostorno zelo oddaljena. Zato je začela kmalu posvečati mnogo skrbi publicistični delavnosti, da bi opozarjala ob primernih prilikah v vodečih čeških časnikih na delavnost čeških alpinistov in da bi na primeren način obračala pozornost na krasote Slovenskih gora. Bili so to v prvi vrsti tople in navdušeno pisani članki dr. Chodounskega, dr. B. Frante, prof. Tilleja i. dr., raztresenih v raznih časopisih (Zlatá Praha, Květy i. dr.). Pa tudi samostojne manjše brošure so obračale pozornost na alpinizem na slovenskem jugu.

Toda ni zadoščalo zbudjati samo veselje; potrebno je bilo tudi dati češkim turistom v roko praktično navodilo, kako se naj potuje po Slovenskih gorah. Spčetka so bila to strokovna navodila prof. dr. Chodounskega. L. 1898. je sledil majhen, pregleden vodič po Slovenskih Alpah od dr. St. Prachenskega. L. 1901. je izšel pod redakcijo L. Mareša obsežnejši vodič po Savinjskih Alpah in l. 1902. je izšel s sodelovanjem več avtorjev podobni vodnik po Julijskih Alpah.

Sploh stoji leto 1900., leto otvoritve Češke kočje, v znamenju novega razmaha Češke podružnice. Pojavljajo se nova imena: Dvořák, dr. Laxa, dr. Růžicka; poznalo se je že njihovo sodelovanje na vodiču po Julijskih Alpah (1902). O Slovenskih Alpah se ne izdajajo samo vodiči in informativni članki, ampak pristopa se že k izdajanju samostojnih knjig. Mladi dr. Dvorský (član podružnice od l. 1902.) je izdal knjižico o gorskih turah v skupini Razorja pod naslovom »V Julijskih Alpah« (Praga, 1906, zal. Beaufort); bilo je to znamenje časa, da je zanimanje

za Slovenske planine narastlo do take mere, da se je privatni založnik upal izdati knjigo o plezalnih turah brez strahu, da je ne razproda.

Eno leto po tej knjigi se je pojavila na knjižnem trgu knjižica za mladino »Gore« s skupnim sodelovanjem Čermaka, Dvorskega, Jandla in Tilleja, prav tako v privatnem založništvu (Praga, 1907, Laichter). Istega leta je izdala Češka podružnica sama v svoji založbi ne veliko, toda ugledno jubilejno reprezentančno publikacijo (k desetletnici svojega obstoja): »Iz slovenskih gor«; v njej so prispevali s članki prof. dr. Chodounský, dr. B. Franta, dr. St. Prachenský, dr. Růžička, dr. Laxa, dr. Dvorský in Čermák, s svojimi slikami pa M. Chodounská in O. Bubeníček.

Tudi dela znanstvene smeri so izšla iz sredine Češke podružnice. L. 1907. je izdal dr. Dvorský v okrilju geografskega inštituta češke univerze delo: »Trgovska središča v gorskih predelih Goriške grofije«; l. 1908. je izdal isti avtor »Gospodarsko izkoriščanje visokih gor«. Ravnotako je izdalo l. 1908. češko geografsko

Češka koča

društvo Čermákovo študijo »Skupina Razorja«. V letu 1914. je izdal geografski inštitut češke univerze Dvorskega: »Studije h geografiji slovanskih selišč, I. Trenta«.

V letu 1910. je začela Češka podružnica z novim izgotavljanjem vodičev po Slovenskih Alpah. Izdane so bile Savinjske in Julijske Alpe skupaj v eni knjigi. Pri tem se je polagala posebno velika važnost na pravilni in točni popis gorskih tur. Sodelavci — bilo jih je že znatno število — so večino popisanih tur znali že iz lastnih izkušenj. Razen tega so preštudirali tozadevno specialno literaturo zelo podrobno in so možnost tur za svojo dobo izčrpali skoro popolnoma. Vrhovna urednika dr. Franta in dr. Dvorský sta izdala tudi vodnika, ki je prekašal za svojo dobo (1910), kar se je tikalo ozemlja Slovenskih Alp, celo znameniti hribolazni priročnik Purtscheller-Hess »Der Hochtourist«.

Leto pozneje je redakcija kot dopolnilo hribolaznemu vodiču izdala za češke turiste, namenjene k Jadranu, vodnik: »Jadransko morje«. Zanimivo je bilo tudi to, da obeh vodičev ni bilo treba izdajati podružnici v lastni založbi, ampak prostovoljno jih je prevzelo založništvo »Maj«; dokaz uspešnega dela pa je bilo dejstvo, da sta bila oba dva vodiča že v kratkem razprodana. Kot tretji v ciklu vodičev je imel biti izdan vodnik po Bosni in Hercegovini in njenih gorah; toda izbruhnila je svetovna vojna in do izdanja ni prišlo.

V letih izza svoje ustanovitve je vzgojila Češka podružnica pod vodstvom svojega neumornega predsednika prof. dr. Chodounskega celo vrsto (za svojo dobo) dobrih plezalcev. Bili so to od starejših: sam dr. Chodounský, dr. St. Prachenský, dr. V. Prachenský, K. Stüdl, ing. Štěrba, dr. B. Franta, R. Pilát, P. E. Šittler,

dr. Klička, dr. Chodounský ml., žalibog prezgodaj umrli prof. Dvořák, dr. Růžička, ing. J. Plischke i. dr.; od mlajših dr. Dvorský, Čermák, Brauner, Hlava i. dr. Od njih so nekateri izvedli vsako leto vstopa, združene (takrat) z velikimi težkočami. Od vrste tur, izvedenih od članov podružnice, so budile pozornost: sev. stena Kočne (dr. Klička), var. pristop na Mrzlo Goro (prof. dr. Chodounský), Špik nad Policami naravnost iz Zajzere (Čermák-Dvorský, dr. Prachenský, Stüdl), Krnični Turn (v Zajzerski Krnici, Čermák-Dvorský, prvi dostop od zapada; Čermák-Hlava, prvi prehod od vzhoda k zapadu); prehod preko Oltarja (»Dovški Križ«) od zapada k vzhodu s sestopom do Martuljka (prvikrat: Čermák-Dvorský; drugikrat ing. Štěrba); Dovški Križ (Široka Peč) iz Martuljka (Dvorský-Čermák), Špik iz Martuljka (po velikem grabnu, prvič Čermák-Hlava, drugič K. Stüdl, tretjič dr. Dvorský-dr. V. Prachenský); Kukova Špica po severni steni iz Belega Potoka (Čermák-Franta), severna stran sedla med Razorjem in Prisojnikom (Kugyjeva »Korita — Scharte«, Čermák-Dvorský, prvič kot sestop, dr. V. Prachenský) itd.

Med svetovno vojno je delovanje Češke podružnice pod vplivom težkih razmer prestalo. Društveno delovanje je bilo omejeno na minimum. Na Slovenske gore ni bilo več mogoče hoditi, mnogo članov podružnice je moralo obleči vojaški plašč, časopisa ni bilo mogoče izdajati. A ko je končno po vojni, po končnem prevratu zasvetilo solnce svobode v Češkoslovaški in Jugoslaviji, sta bili postavljeni med Osrednji odbor in Ljubljani in med Češko podružnico v Pragi dve meji. Češka podružnica, kot podružnica inozemskega društva, je morala likvidirati, kakor so morale likvidirati tudi podružnice raznih rajhovskih turističnih društev, ki so delovale do te dobe v naših mejah. Likvidirala je, da ni bilo mogoče sklicevati se na analogijo z njo v slučajih, ki bi lahko delali naši mladi državi težave. Žrtvovala se je vsled novih razmer in predala seznam svojega članstva, knjižnico in zalogo svojih publikacij največji turistični organizaciji: »Klubu Československých turistů«.

Medtem se je alpinizem po vojni pri nas zopet zakoreninil in ni trajalo dolgo, ko se je ustanovilo novo društvo: Klub čl. alpinistov; sicer ni navezal stikov na staro tradicijo in se ni priključil h Klubu češkoslov. turistov in — najbrže, ker je izšel po večini iz smučarskih krogov — se je usidral v organizaciji češkoslov. smučarjev. Tudi nima samostojnega časopisa, najbrže, ker uporablja kot svoj organ smučarski časopis »Zimski sport«, kjer se od časa do časa objavljajo alpinistični in smuško-alpinistični članki. Predsednik novega kluba je postal davni prijatelj prof. dr. Chodounskega (ki se radi starosti ni več udeleževal društvenega delovanja), general zdravstvene službe v p.: dr. Jar. Pečírka in po njegovi smrti urednik R. Pilát.

Novo društvo kaže zdravo delavnost in ima v svoji sredi več zelo dobrih plezalcev; smemo upati, da se bo njegova delavnost uspešno usmerila po stopinjah predhodnice, bivše Češke podružnice SPD.

Izven okoliša alpinistične zajednice so se pojavile po vojni v češkoslovaškem tisku samo dve knjigi alpinistične smeri: Milič, »Turistika v horách«, izdana po prizadevanju Kluba čl. turistov, in Kunaverjev priročnik o gorskem sportu »Na planine« v prevodu Vosátke, pod naslovom: Kunaver-Vosátka, »Do hor«. Njim bi bilo mogoče še prišteti kot tretjo Čermákovo knjigo »Gore«, posvečeno zgodovini alpinizma in opisujočo zgodovinske pristope na znamenite gore sveta. —

Toliko navajamo iz delovanja Češke podružnice SPD. Njeno delovanje je bilo sorazmerno kratko, vendar ostavlja v zgodovini SPD in v turističnem raziskovanju Slovenskih gor vidne sledove.

Dr. Jiří Čermák.

(Prevel iz češčine prof. V. Gruntar.)

6. Kranjska v Kranju.

Na pobudo prof. dr. Frischaufa in Frana Kocbeka je bila kot šesta ustanovljena Kranjska podružnica. Dne 12. julija 1899 se je zbrala peščica kranjskih rodoljubov-planincev, na čelu s trgovcem Jankom Majdičem v takratni gostilni Stara Pošta, da ustanovi tudi v Kranju celico turizma. Že dne 16. avgusta 1899 je bil ustanovni občni zbor. — Pozneje so se na pobudo Kranjske podružnice ustanovile podružnice v Škofji Loki, Selcih in Trziču.

Delo prvega desetletja podružnice je bilo pred vsem usmerjeno na prirejanje skupnih izletov in na markiranje važnih potov v kranjski okolici. Takoj v začetku pa se je tudi že mislilo na gradbo koče na Storžiču, ki naj bi nosila ime rojaka, narodnega pevca prof. Valjavca. Ker pa se ni dobilo primerno zemljišče, se je ta načrt opustil in je vzniknila nova zamisel: zidati na Stolu, prvaku *Karavank*, planinsko kočo, ki naj bi nosila ime »Prešernova kočica«. Največ zaslug, da se je ta misel uresničila v razmeroma kratkem času, si je pridobil

Prešernova
kočica na Stolu

drugi načelnik podružnice, prof. Anton Zupan. Koča je bila dograjena leta 1909. V tem času je odbor preskrbel napravo prepotrebne rezervoarja in izpeljal od Zatrežniške planine na Mali Stol pot, ki nosi danes ime Slovenska pot. Radi velikega dotoka turistov, zlasti po vojni, se je mislilo na povečavo koč. Do tega je prišlo leta 1927, ko je podružnica povečala kočo skoro za polovico, lansko leto pa se je prizidala še ena soba. Tako so danes na razpolago 3 sobe, moško in žensko skupno ležišče, vsega skupaj 10 postelj ter 30 skupnih ležišč in velika obednica. Obедnica nosi ime »dr. Kušarjeva soba«, po dr. Kušarju, ki si je poleg g. Zupana pridobil mnogo zaslug za postavitve te koč. Koča je danes dobro ohranjena ter oskrbovana z vsem potrebnim.

Po vojni je Kranjska podružnica dobila od Osrednjega odbora v oskrbo Valvazorjevo koč, ki pa je bila v jako slabem stanju. Tekom let je podružnica marsikaj preuredila in popravila, tako da je danes ta koč izmed najbolj opremljenih. Na razpolago so tri sobe in skupno ležišče, skupaj 10 postelj in 15 skupnih ležišč.

Poleg Narodne Čitalnice in Sokola je Kranjska podružnica najstarejše društvo, ki je še danes jako vpoštevano in ima skoro največ članov: 301; prvo leto 89, deseto leto obstoja 141, v dvajsetem letu 214, v tridesetem letu 414. V tridesetem letu obstoja, leta 1929, je dosegla podružnica največje število članstva: 414. Ustanovni član je g. J. Ahlin. Za prvega častnega člana podružnice je bil izvoljen ravnatelj g. Anton Zupan, za drugega pa pok. Ph. Mr. Fran Šavnik. Po njem se bo imenovala koč na Storžiču »Šavnikova kočica«, lansko leto se mu je tudi vzdala spominska plošča na Valvazorjevi koči.

Bodoče delo podružnice je, da uresniči zamisel postavitve koč na Storžiču.

7. Posavska (Zidani Most).

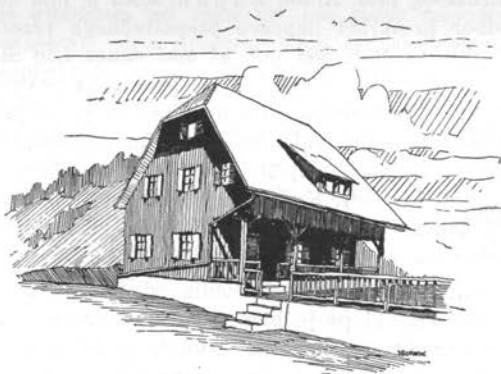
Ustanovljena je bila leta 1900 v Sevnici na pobudo prof. Orožna. Namenjena za delovanje v našem Posavju, si je nadela naziv »Posavska«; danes zavzema politične okraje Laško, Sevnica, Krško in Brežice. Leta 1926 se je preselil sedež podružnice iz Sevnice na Zidani Most.

*Koča
na Šmohoru*

Že leta 1902 je postavila podružnica na Lisci kot zavetišče malo planinsko kočo (Jurkovo), brez oskrbe. — Leta 1928 se je prenovila in opremila s štirimi ležišči tujska soba na Kumu. — Leta 1929 je bila otvorena nova planinska koča na Šmohorju nad Laškim; koča ima eno skupno sobo in eno spalnico s 4 posteljami. — Leta 1932 je bila na Lisci zgrajena nova koča in popravljena stara koča (2 sobi). Nova koča ima 3 prostore za gostilniški obrat, v pritličju 3 tujske sobe po 2 postelji in 1 skupno spalnico (6 postelj), v prvem nadstropju in v pristrežju po 1 malo sobico in skupno ležišče. Vse tri postojanke (Kum, Lisca in Šmohor) so stalno odprte in oskrbovane. O vseh treh so v zalogi razglednice.

L. 1933 je podružnica osnovala gospodarski, markacijski in smučarski odsek. Članov je štela podružnica iz početka do 50; najvišji stalež je dosegla v letu 1929: 254; zadnji zaključek jih izkazuje 177.

Koča na Lisci

Poleg že omenjenega prof. Orožna si je stekel za sevniške dobe zasluge za posavske turistični pokret nadučitelj Stiasny, pri postavitvi prve koče na Lisci pa učitelj Jurko. Po prenosu sedeža na Zidani Most je prešla do tedaj šibka podružnica — pod vodstvom svetnika Al. Baše, načelnika žel. postaje na Zidanem Mostu — v živahno delavnost. K uspehu zadnjih let je tudi znatno pomagal odbornik Majcen, bivši restavrater na Zidanem Mostu. Ing. Uhliř, graščak z Rude, g. Zepič, tajnik banke Slavije v Ljubljani, in vodstvo sevniške tovarne »Jugotanin« so opremili tujske sobe Liške nove koče; industrijalec Jakil je priskočil na pomoč z večjim denarnim darom, banska uprava je naklonila izdatno podpora.

Uspehi zadnjih let so torej prav povoljni. Nastala svetovna kriza zazdaj ne dopušča nadaljevanja v istem tempu.

8. Ziljska — Koroška.

Leta 1900 je bila ustanovljena na pobudo slovenskega omizja v Beljaku. Njen prvi občni zbor se je sestal 6. februarja 1901 v Ziljski Bistrici; načelnik je bil takratni drž. poslanec Fr. Grafenauer, tajnik Knafelc Al., zaupnika, poleg drugih, Ivan Spitzer (p. Dioniz) na Višarjah in Albin Novak.

Prelepo je ozemlje Ziljske podružnice: v Karavankah, v Višarskem pogorju, v Zajzeri, v Podjuni, po Rožni, po Ziljski in Kanalski dolini so šli njeni cilji. Sv. Višarje, Lovec, Veliki Nabojs, Viš, Krnica, Kepa so klicali podružnico osvajat njih vrhove rodu in odkrivat koroške zaklade Slovencem. Podružnica se je, kakor malokatera, morala že v početku boriti z oblastmi in z nasprotniki; vendar je rasla in prenesla svoje gibanje tudi na deželo.

Nadela si je za prvo veliko nalogo, da zgradi v romantični Zajzeri gorsko restavracijo: planinsko letovišče Krnica; v ta namen je kupila ondi lep kos planinskega sveta za stavbišče (železn. postaja Ovčjaves). Ali že leta 1905 so oblasti ovirale zasnovano stavbo.

Podružnica se je povoljno razvijala, a je potrebovala za svoj nadaljnji razmah večje koncentracije delovnih sil v glavnem deželnem mestu. Zato se je na občnem zboru dne 18. aprila 1906 sklenilo, da se podružnica preosnuje v Koroško podružnico, s sedežem v Celovcu, a s pododbori zgornje in spodnje Koroške podružnice. In res: dne 23. februarja 1907 je Koroška podružnica že zborovala v Celovcu. Načelnik je zopet Fr. Grafenauer, tajnik pa Albin Novak, ki je navadno zadržanega načelnika-poslanca nadomestoval in bil eden najboljših (sedaj živi kot trgovec v Mariboru); drugi vrhi delavci so bili dr. J. C. Oblak (tudi kot tajnik), dr. Ferdo Müller, monsignor Podgorc, dr. Kotnik in drugi. Nakupljeni svet v Zajzeri se je dobro obrestoval. Vedno bolj je napredoval slovenski značaj krajev, zlasti Rož se je prebujal. Ideja planinstva in njegovega pomena naj bi zajela posebno naše koroško preprosto ljudstvo: izdal naj bi se Vodnik po Slov. Koroški, z zemljevidom; skioptična predavanja naj bi budila in širila planinstvo. V teh zamislih in načrtih so se vršili občni zbori (tako 14. februarja 1910, 8. marca 1911, 6. februarja 1913); vendar je bilo delavcev še vedno premalo, delokrog podružnice je bil sila razsežen, delavci razkropljeni, nasprotnikov pa vedno več. Kljub vsem težočam bi se bila zgradba planinskega doma v Zajzeri izvršila in bi bilo ustavljeno nemško prodiranje, ko bi se ne napovedala vojna.

Zadnji občni zbor je bil 19. februarja 1914 v Celovcu. Od tedaj je podružnica utihnila; Rož, Podjuna, Zila so sedaj v rokah enega tujca, Zajzera v rokah drugega.

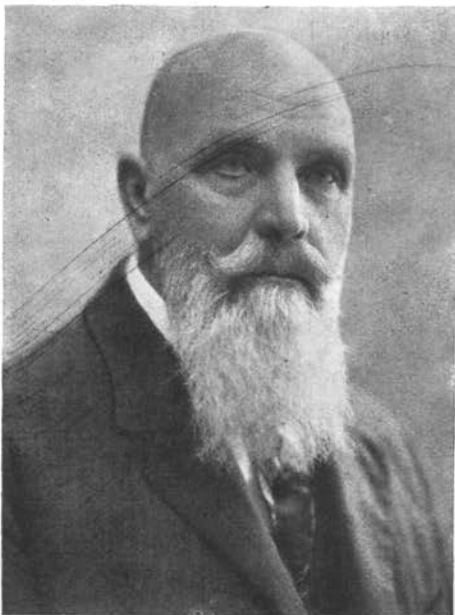
9. Podravska v Rušah.

(Davorin Lesjak.)

Veselo je odjeknil glas o ustanovitvi Slov. Plan. Društva leta 1893. Zavedni rodoljubi na severni meji tedanje slovenske domovine so pomen rojstva tega društva globlje občutili; kajti tamkaj so se z veliko silo rušili stebri slovenskih domov, padale so občine, da, cele pokrajine in so se zvalile v brezkončno dno nemčurskega morja. Slovenec je bil na lastni zemlji tujec.

Ideja planinstva tedaj ni bila ukoreninjena v našem narodu. Tudi obmejni Nemeč ni šel na planine samo zato, da bi tam užival krasoto planinske narave, ampak vedno je imel na programu potujčenje. Naš človek pa je bil pod vplivom nemških mogotcev.

Bile pa so tudi častne izjeme. Pisec teh vrst je prišel približno leta 1894 na dom znanega pohorskega kmeta Luke Hleba na Smolniku. Razgovarjala sva se med drugim tudi o SPD, ki se je baš ustanovilo; on je bil kot vnet planinec tega zelo vesel. Nemških kažipotnih tabel ni hotel nabiti, ki so mu jih vsiljevali mogotci. — V Mariboru je ob ustanovitvi SPD živel le peščica zavednih Slovencev. Na pomoč so jim prihajali vrli Rušani, s katerimi so sploh bili v tesni zvezi. — Leta 1896 je sklical pisec teh vrstic mariborske

*Davorin Lesjak, vseletni predsednik
Podravske podružnice SPD*

in ruške narodnjake, da bi se pogovorili o ustanovitvi podružnice SPD za tedanja štiri obmejna glavarstva. Po daljšem razmotrivanju smo sklenili, da bomo najprej pripravljali tla. — Uresničila se je ta ideja leta 1901; ustanovila se je tedaj Podravska podružnica Slov. Plan. Društva v Rušah, kot druga na bivšem Štajerskem; obsegala je vse severne obmejne pokrajine, torej Kozjak, Pohorje, Slovenske Gorice, Boč in druge.

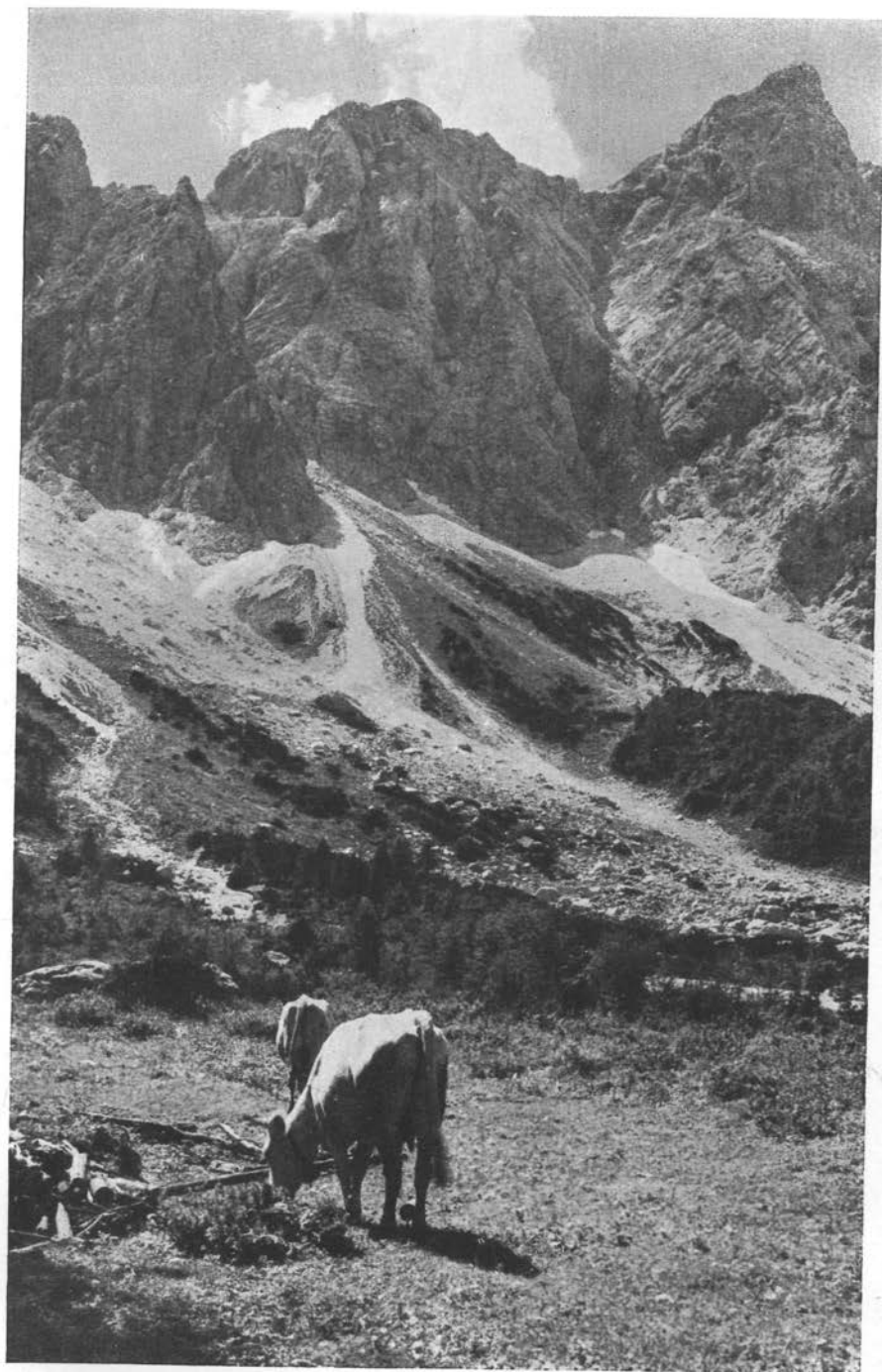
Z delom se je takoj pričelo. Markirala in pripravljala so se pota ter so se postavljali kažipoti. Leta 1903 je podružnica zgradila na Žigartovem vrhu 27 m visok, lesen razgledni stolp, katerega je v kratkem obiskalo več tisoč oseb. Žal je to zgradbo že drugo leto prevrnil vihar. Da bi se deloma pokrili stroški zgradbe Žigartovega stolpa, je priredila podružnica v zvezi s Pevskim društvom v Ptujju veliko planinsko in pevsko slavnost v Rušah. To je

bil pravzaprav slovenski tabor, kajti tisti dan se je zbralo v Rušah na tisoče zavednih Slovencev iz raznih krajev Slovenije.

Odpadlo pa se je Pohorje planincem leta 1907 z zgradbo Ruške kočice. Otvoritev je bila pravo narodno slavlje. V bližini kočice se je napravil studenec, ki smo ga v spomin vrlemu narodnjaku, sodniku Romanu Terstenjaku, krstili za »Romanov studenec«. Naši nemško nacionalni sovražniki pa so nam očitali, da se s tem slavi — ruska carska dinastija Romanov! In ko so leta 1914 dne 3. avgusta odpeljali avstrijski orožniki in vojaki mene kot predsednika Podravske podružnice iz spalnice v Ruški koči naravnost v graške zapore, so se vojaki razgovarjali med hojo v dolino o pomenu besede »Ruška« kočica. Eden izmed njih jim je ime razložil, češ, da je Ruška kočica po nemško »Russische« Hütte.

Z zgradbo Ruške kočice se je ustvarila na Pohorju in Kozjaku slovenska turistika. Ruška kočica je bila takoj premajhna. Obiskovali pa so jo (ker niso imeli nobene kočice) večinoma nemški turisti, a zanimanje za planine se je tudi pri naših ljudeh silno in hitro razvijalo, zlasti pri mladini.

Idejo za zgradbo Marburger Hütte je sprožila velika družba mariborskih nemško nacionalnih turistov. Bili so na nedeljskem izletu v Ruški koči. Bivši urednik »Marburger Zeitung« (O. Jahn) je v temperamentnem govoru bodril na-

Z Okrešlja

Foto Janko Skerlep

vzoče ter jim očital, češ, da so oni pravzaprav ustvarili »diese windische Hütte« in jo vzdržujejo s svojim obiskom. Skrajni čas je že, da si ustanovijo svoje planinsko zavetišče na Pohorju. Končal je s klicem: »Wach auf, du deutscher Michel!«

Že v prihodnjih dneh so zložili mariborski nemški magnati težke tisočake za zgradbo »Marburger Hütte« in se je tudi takoj pričelo s pripravami za stavbo. Občudovanja vredna je bila požrtvovalnost, s katero se je gradila nova stavba. Nemški »turnerji« so ob nedeljah prirejali tekme in znosili vse manjše stvari na gradbeni prostor. Mariborski mojstri in rokodelci so večinoma zastoj delali in sestavljali podarjene predmete. Mora se pa tudi omeniti, da so za Ruško kočo skoraj ves inventar darovali vrli in zavedni Rušani.

Res lepa stavba »Marburger Hütte« je bila v kratkem dovršena. Vendar so se nemški mogotci zmotili, računajoč, da bodo našo Ruško kočo izstradali.

Rušane so venomer strašili, da bo po postavitvi »Marburger Hütte« njihova kočica kmalu propadla. Vedno sem moral zagotavljati, da se motijo. Nova kočica je le pripomogla, da se je zanimanje za Pohorje povečalo. Obisk je tako narastel,

Ruška kočica

da sta obe kočici postali pretesni. Vsled tega se je začelo takoj misliti na postavitve nove postojanke, oziroma na povečanje Ruške kočice. Tako je zrastle poleg Ruške kočice vila-dependanca »Planinka«, slovesno otvorjena 8. septembra 1912.

Po prevratu so prišle planinske postojanke DÖAV in drugih nemških združenj v last SPD. Lastnik »Marburger Hütte« je bil neki konzorcij mariborskih Nemcev, ki se je dolgo upiral izročitvi lepe stavbe novemu lastniku. Intervenirali so na vse strani. Sam pokojni Pašić je nekoč vprašal neko slovensko deputacijo: »Kako je sa kućom na Pohorju?«

Na občnem zboru »Podravske podružnice« dne 14. marca 1920 se je sklenilo, da morajo izginiti vsi dvojezični napisi. Res smo vse takoj odstranili. Le na kakem zelo oddaljenem kraju se je prezrlo dvojezično strašilo; pa že to je dalo povod, da se je podružnici očital greh dvojezičnosti. — Na istem občnem zboru je gosp. dr. Gorišek dal iniciativo za ustanovitev nove podružnice SPD v Mariboru. Ustanovila se je. Razmere so bile ugodne, ker se je v Maribor priselilo veliko število inteligence, zlasti iz Primorja. Nova podružnica je sprejela v svojo last krasen železni razgledni stolp v bližini Sv. Bolfenka in z odkupom moderno zgrajeno in z vsem udobjem opremljeno »Marburger Hütte«, ki se je prekrstila v Mariborsko kočico.

Nova podružnica SPD v Mariboru je začela intenzivno delovati in je postala zlasti pod vodstvom neumorno delavnega predsednika g. dr. Senjorja ne samo največja, ampak tudi smotreno najdelavnejša podružnica. Na Klopnem Vrhu je ustanovila v bivši logarjevi hiši novo postojanko »Koča na Klopnem Vrhu«,

ki jo je pozneje razširila in lepo opremila. V grofovi vili na Klopnem Vrhu pa je imela Podravska podružnica že več let poprej malo planinsko zavetišče: to zavetišče se je opustilo. — Podravska podružnica je razen tega že davno pred svetovno vojno vzdrževala pod Veliko Kopo zavetišče »Pri Samcu« in pozneje v bližini Sv. Bolfenka; tudi to zavetišče se je pred nekaj leti opustilo.

Ker so tatovi med svetovno vojno dvakrat vdrli v Ruško kočo — ki je bila poprej pozimi zaprta, — se je zgradila leta 1922 »Čandrova koča«, ki je bila prvotno namenjena čuvaju. Sklenilo pa se je ob prevratu, da Ruška koča ne bo imela čuvaja, ampak da bo odslej skozi celo leto odprta in oskrbovana. Čandrova koča se je otvorila 7. maja 1922 s primerno slavnostjo. — Leta 1920 sta se popravili kapelici pod Sv. Arehom, ki sta bili že v razsulu. Ko se je odstranil na gornji kapelici (Gornji »križ«) razpadajoči omet, se je našel dobro ohranjen star napis: »Renovatum 1812«. Pri popravi spodnje kapelice (Spodnji »križ«) smo našli v popolnoma zaprti in trohneli strehi lesen kip sv. Janeza. Leta 1924 in 1925 smo zgradili ledenico s klavnico in obširen hlev.

Čandrova koča

Ko je umrl znani profesor Koprivnik, ki je bil v vsakem oziru najboljši poznavalec Pohorja (»Plan. Vestnik« je objavil njegov spis »Pohorje«, ponatisnjen kot knjiga), je sklenila Podravska podružnica, da postavi v sredini Pohorja planinsko zavetišče, ki naj nosi njegovo ime. Zbiral se je že potrebni fond za to zgradbo, a razmere so se predrugačile: V Konjicah se je ustanovila nova podružnica SPD, ki je bila res že skrajno potrebna. Ta nova podružnica je zgradila znano postojanko »Kočo na Pesku«.

In vendar so danes vse te postojanke postale premajhne za vse številne turiste, ki obiskujejo Pohorje. Posebno, ko se je začel tako naglo razvijati zimski šport, se je pokazala potreba po novih domovih. Podravska podružnica je otvorila l. 1928 na Smolniku Hlebov Dom (lastnica je g. Julijana Skrbinjek, društvo je najemnik); uradništvo uprave mesta Maribor je zgradilo pravi hotel v bližini Mariborske koče, lani pa se je otvorila največja planinska stavba na Pohorju, ponosni Senjorjev Dom.

Iz poslovanja navajam še te-le podrobnosti:

Na prvem občnem zboru leta 1901 se je izvolil sledeči odbor: Sernc Miha †, Grizold Franc, Glaser Viktor, Lesjak Davorin, Koprivnik Ivan †, Bahovec Alojzij †, Pahernik Franc, Novak Peter †, Turner Miha †, Kocbek Davorin †, Škoflek Jakob †, Hauptman Svitoslav †.

Od teh sta še danes v odboru Glaser Viktor in Lesjak Davorin (vsa leta predsednik). Z vnemo je delal tedaj na Kozjaku učitelj pri Sv. Križu Robnik Ivan. Nadalje člani: dr. Fr. Rosina, prof. Ivan Koprivnik, prof. dr. Verstovšek, Svitoslav Hauptman, dr. Brumen, M. Strelec, dr. Poljanec, Franc Sernc, Mat. Lichtenwallner, dr. Gorišek, Josip Lasbacher, ing. Brabenec, Josib Robnik, Brunon Rotter.

Prvo leto je plačalo 43 članov članarino po 6 K. Prva ustanovna člana sta bila Fr. Robič, drž. in dež. poslanec, in dr. Pavel Turner, po katerem smo hoteli Ruško kočo imenovati, pa je to odločno odklonil. Dne 6. julija 1901 se je odkrila pot v Šumik.

Žigartov stolp, zgrajen l. 1903., je bil 37 m visok in lesen. L. 1904. je prevzela podružnica od Savinjske podružnice zasilno kočo na Boču in jo je nameravala popraviti.

Prof. dr. Frischauf je bil večkrat v Rušah in je bodril podpisane za gradbo koč na Peci. On je tudi dosegel, da je avstr. ministrstvo železnic dalo skozí nekaj let po 100 K podpore.

Prva leta se je le markiralo, se popravljali poti in postavljali kašipotí. Leta 1905. se je markiralo 33 potov in postavilo 81 kašipotnih tablic.

Dne 5. svečana 1926 je obiskal Ruše župnik J. Aljaž. Dne 27. marca 1926 se je vršil jubilejni, četrstoletni občni zbor podružnice; pri tej priliki je prejel predsednik Davorin Lesjak red sv. Save, ki mu ga je osebno izročil veliki župan dr. O. Pirkmajer. — Dne 8. septembra 1927 se je obhajala dvajsetletnica Ruške kočé. Od prvotno skromnega zneska po nekaj sto kron se je zvišal promet leta 1928. na preko 600.000 Din; članov je bilo preko 200, med njimi 6 ustanovnikov. Število vpisanih turistov je zrastle v zadnjih letih v Ruški koči na preko 5000, na Hlebovem domu pa na 1700.

Razvoj gre še dalje. Na Pohorje se gradi nova avtomobilska cesta v smeri Reka—Sv. Areh. Tekom letošnjega leta se bo začela graditi cesta Sv. Areh—Ruše.

Lep kos prelepe Slovenske zemlje se je odprl širokemu turistovskemu svetu. Pripravljeni so domovi, ki nudijo stotinam obiskovalcev vse, kar je potrebno za udobno bivanje, poleti ali pozimi. Pohorje nudi vedno lep užitek, v letni sezoni s svojimi gozdovi in s planinskim zrakom, pozimi pa smučarjem. Smučarske poti so tu idealne, zlasti na zapadnem delu Pohorja, ki se odlikuje po položnih in širokih planotah. To je v slavo, obenem v korist obmejnih krajev naše severne domovine. — —

Žal pa se mora omeniti, da se je pri tem delu skoraj popolnoma pozabilo na obmejni Kozjak, ki se razprostira vzdolž avstrijske meje. Do danes se je v turistovskem oziru zelo malo storilo za ta del naše meje. Kako lepo bi se ponašal primeren planinski dom pri Sv. Duhu na Ostrem Vrhú, ki spada med najlepše točke naše severne domovine! Kar se ni do danes napravilo, lahko prinese še bodočnost. Prišli bodo boljši časi, nego so današnji, in tedaj bomo mislili na planinske postojanke na Kozjaku. Potrebno je, da pokažemo našim sosedom, tja proti Gradcu, da biva na tej strani samostojen, zaveden in kulturnen jugoslovanski narod.

Pozdrav Vam, ustanoviteljem Slovenskega Planinskega Društva! Redke so že Vaše vrste. Hladni grobovi pokrivajo že veliko večino pionirjev naših planin; prerano so odšli od nas. Ob štiridesetletnem jubileju našega društva se jih spomnimo s hvaležnostjo in s spoštovanjem! Delo, ki ste ga dovršili, nas navdaja z občudovanjem. Večnaja pamjat!

Mi, kar nas je še ostalo, hočemo vztrajati na poti, ki ste nam jo načrtali Vi, in slediti nauku: »Storite, kar sem Vam jaz storil!«

* * *

To so spomini in opomini — pohorskega turista ob štiridesetletnici SPD.

Tina.

10. Češkoslovenski akademični krožek Češke podružnice.

Zanimiv jubilej.

(Dr. Jiří Čermák.)

Pred 30. leti, v aprilu 1903, so mladi akademiki Slovenci in Čehi, študirajoči na Praškem vseučilišču, ustanovili v okviru Češke podružnice SPD svoj »Češko-slovenski akademični krožek« (Česko-slovinský akademický kroužek). Krožek si je nadel nalogo, da širi zanimanje za alpinizem, doslej zanemarjen, prav tako med češkim kakor med slovenskim dijaštvom, ter deluje na to, da se naš naraščaj s slovanskimi planinami upozna že v dobi študija. Ako bi to dovolilo število članstva in čilost njih finančnih sil, je bila podružnica odločena, da bo v Alpah samostojno delovala, in sicer — zvesta dosedanjim načelom Češke podružnice — zlasti v krajih, ki so pozabljeni, v narodnem pogledu zanemarjeni ali ogroženi. (Gl. Alpský Věstník, V. 1903, št. 7.)

Krožek je ob ustanovitvi štel 24 članov; predsednik je bil tehnik

Ot. Vondráček, tajnik Jul. Pavliček, pravnik, izmed ostalih članov ob ustanovitvi naj navajamo imena: Eg. Staré, V. Dvorský, I. Pretnar, I. Čermák, Jos. Marn, E. Eisenkol, C. Jekovec, M. Koršič, Vl. Koleta, A. Smolé.

V maju 1903 je krožek izdal na abituriente oglas: »Vabimo Vas v svojo sredo in upamo, da boste prišli vsi, ki znate ceniti pomen alpinizma za življenje modernega inteligenta. Pozivljamo Vas, da skupno z nami iščete osveženja s svobodnim potovanjem po alpskih grebenih in vrhovih. Naš namen je ta: izživeti hočemo svojo mlado silo v neukroteni velegorski narodi, ki nas naj navdaja z občudovanjem, nikoli pa z bojznijo; saj nas uči zanašati se na lastno sposobnost in ne na tujo pomoč. Imeti hočemo gore, v katerih bomo mogli svobodno dihati, a to morejo biti le slovanske gore; zato je naša dolžnost, braniti njih težko ogroženi slovanski značaj in delovati na to, da bi se k njim obrnil tok naših turistov, doslej po večini usmerjen v nemške pokrajine. Z vnetim delovanjem SPD in njegove Češke podružnice so tla pripravljena; mnogo je že doseženo, mnogo doseči pa je naloga mlade generacije. V trdnem prepričanju, da med našimi stremljenji ni razlike, smo se češki in slovenski akademiki združili k skupnemu delu v en krožek v okviru Češke podružnice... Letni prispevek je 3.— K. Prijave sprejema Viktor Dvorský. Pri njem dobe informacije vsi tovariši, ki bi v letošnjih počitnicah hoteli prepotovati Slovenske Alpe. Podpis: Ot. Vondráček, Eg. Staré.«

Seje krožka so se izprva vršile zelo pridno, redno vsakih 14 dni; nekatere so bile združene s predavanji. Poleti se je vršila skupščina akademikov dne 9. avgusta 1903 na Jesenicah; ta skupščina je tolmačila Osrednjemu odboru SPD željo, da bi se občni zbori SPD vršili poleti v Alpah, vsakokrat drugje, in sicer na turistično važnih ter osobito na narodnostno ogroženih mestih; nadalje je skupščina izrekla obžalovanje nad uničenjem slovenskih kažipotnih tabel v Viški skupini.

Koncem leta 1903 je krožek štel 43 članov. Pristopili so med drugimi: F. Jenčič (blagajnik), I. Gabršček, H. Gerbič, V. Zalar, J. Lavrenčič, I. Kačič, I. Ferfolja, R. Badjura, I. Rus, V. Nedoma, I. Lah, M. Pressl, dr. I. Kremenšek. — Leta 1904 je krožek posvetil svojo skrb slovenskim občinam v Kanalski dolini, prizadetim po povodnji; zbrana denarna podpora se jim je poslala s posredovanjem Ziljske podružnice SPD. V tem letu se je tudi napravil prvi poskus z ureditvijo dijaških prenočišč v Slovenskih Alpah (v Srednjem Logu pod Predilom).

Počitniško zborovanje akademikov se je v tem letu (1914) vršilo v velikih razmerah: združeno je bilo s shodom ob otvoritvi Aljaževega Doma v Vratih in izvršenih je bilo nekoliko društvenih planinskih tur (na vrhu Kanina se je 11. avgusta sešlo 7 akademikov, ki so prispeli od raznih strani); 13. avgusta je bil v Logu pod Predilom shod, kojega glavni program je bila odločitev za stavbo planinske koče v Koritniški dolini pod Mangrtom. Za stavbo je občina Log ponudila brezplačno zemljišče in del potrebnega stavbnega materiala. Nadalje se je sklenilo, ponovno pozvati Osrednji odbor SPD, da naj ima svoje občne zbere poleti na ogroženih mestih v planinah, in izrekla se je pobuda, naj SPD pripravi svojo vodniško šolo, da bi vrli slovenski vodniki ne bili prisiljeni opravljati svoj poklic pod patronanco nemškega DÖAV. — Zborovanje se je završilo z društveno zabavo v Bovcu; čisti dobiček je bil namenjen stavbnemu fondu Koritniške koče. Koncem leta 1904 je krožek štel 98 članov.

Odslej je vse društveno delovanje bilo obrnjeno k enemu smotru: k postavitvi Koritniške koče. Počitniška skupščina, ki bi se morala sestati avgusta 1905 na Bledu, se zaradi nastalih ovir ni vršila.

L. 1907 je vodstvo krožka prevzel odbor: Badjura, Brelih, Čermák, Dvorský, Jenčič, Nedoma. To leto se je za kraj počitniške skupščine določilo Jezersko; zaradi odročnosti tega mesta pa se je sešlo le malo število udeležnikov, tako da se je tam vršila pravzaprav le odborova seja.

Istega leta (1907) so se v Koritnici že začela stavbna dela. Krožek je namestoval kočo končati to leto in jo otvoriti ob desetletnici ustanovitve Češke podružnice. Kljub vsem naporom krožka pa stavba v tem letu ni bila dokončana. Zato pa se je akcija dijaških prenočišč v Slovenskih Alpah izdatno razširila in je bilo pričakovati, da se bo do konca leta izdejstvovalo 100 prenočišč (vse koče SPD in vrsta gostiln na izhodiščih planinskih tur).

Stavba Koritniške koče se je raztegnila še na dve leti; medtem so člani akademskega krožka prenehali biti akademiki, a krožek je pričel trpeti vsled nezadostnega naraščaja; članstvo je padalo, a končno je do otvoritve koče od bivšega akademskega krožka ostal samo kuratorij bivših najbolj vnetih članov (Pavliček, Dvorský, Jenčič, Čermák), ki so dokončali započeto podjetje akademskega krožka, dovršili stavbo koče v Koritnici in jo predali v upravo Češki podružnici SPD, v brigi posebno za to, da bi koča bila spojena z mrežo potov iz Savske v Soško dolino.

Kočica je služila nekoliko let — do vojne — kot privlačna točka za slovenske in češke turiste in kot izhodišče mnogih lepih tur v Mangrtski skupini. Po vojni je koča žalibog ostala za mejo, v Italiji, in je izločena iz posesti koč SPD.

Dasi akademski krožek ni dolgo obstojal in je po nekoliko letih uknil svoje delovanje, je skozi vso dobo napravil mnogo dobrega in mnogi izmed bivših članov so vse svoje dobre moči zastavili v klubove intencije; njihova imena so dobro zapisana v zgodovini alpinizma in SPD. Mislim, da se mnogi člani akademskega krožka radi spominjajo tega krožka in z radostjo bodo konstatirali, da so se (do sklenjenega miru) ugodno izpremenili pogoji za prospeh alpinizma, izza let, ko so se oni prvič zanj zavzeli med učečo se mladino bratskega naroda slovenskega in češkega.

(Prevel iz češčine dr. I. T.)

11. Kranjskogorska v Kranjski Gori.

Ustanovni občni zbor »podružnice SPD za Kranjskogorski okraj« se je vršil dne 19. aprila 1903 na Jesenicah v hiš. števil. 99. Zbor je sklical Štefan Podpac. Priglašanih je bilo 91 članov. Podružnica je obsegala ves Kranjskogorski sodni okraj. — Na tem občnem zboru so bili izvoljeni v odbor: za načelnika Milan Guštin, učitelj na Jesenicah, za tajnika učitelj Franc Rant, za blagajnika Štefan Podpac. —

Koča na Gozdu

Svoj sedež je imela podružnica na Jesenicah. Započela je krepko z delom; zlasti je sklenila zidati kočo vrh Golice; ta koča je bila že v drugem letu obstoja podružnice dograjena in 11. septembra 1904 otvorjena kot »Kadilnikova koča«. Nestor slovenskih planincev je namreč z bogatim darilom podprl zidavo koče. — Na občnem zboru 12. januarja 1908 je bil izvoljen za načelnika podružnice dr. Josip Tičar, zdravnik v Kranjski Gori. Kot posledica te izvolitve je bil po sklepu izrednega občnega zbora dne 5. julija 1908 sedež prenešen v Kranjsko Goro.

Koča v Krnici

Glavni razlog za premestitev sedeža je bil poleg drugega v nujni planinski in narodni potrebi, da osredotoči podružnica svoje delo v prelepih Kranjskogorskih Alpah, kjer so se že bili zasedrali Nemci. Smotreno in z veliko vnemo je začela podružnica zbirati člane ter denar za novo postojanko, katero je zamislila prav na južnem pobočju Vršiča, ker se je prvotna namera, zgraditi jo v Krnici, zlasti iz narodnih ozirov izkazala za manj važno. Z velikimi materijalnimi žrtvami (okoli 30.000 kron) je bil »Dom na Vršiču« v letih 1911 in 1912 dograjen in dne 4. avgusta 1912 ob velikanski udeležbi otvorjen. Prostorna, krasna zgradba je kmalu zaslovela, podesetorila obisk slovenskih planincev v okolici Kranjske Gore in je močno dvignila ugled SPD tudi napram Nemcem, ki so imeli svojo majhno

Vossovo kočo v bližini, na severni strani pod sedlom Mojstrovke. — Svetovna vojna pa je pretrgala čvrsto delo podružnice. Namesto planincev so »Dom na Vršiču« zasedli vojaki in so prizadejali ponosnemu podružničnemu Domu veliko škodo. Po svetovni vojni pa je ostal »Dom na Vršiču« onstran jugoslovanske meje. — Tekom tridesetih let so bili še sledeči načelniki: Karel Višner, dr. Tičar, Ivan Verweger, Karel Šefman, dr. Ivan Grašič in od leta 1926 Josip Lavtižar. V letu 1924 so se Jeseničani ločili od podružnice in so si osnovali svojo. Pozneje so ustanovili novo podružnico tudi še na Dovjem-Mojstrani in slednjič letos v Ratečah, tako da prvotna podružnica obsega zdaj samo še ožje okrožje Kranjske Gore. — Sedanji odbor je popolnoma preuredil Kočo na Gozdu (izdatki preko 100.000 dinarjev). Napravil je pot po severozahodni steni na Prisojnik, za katero napravo je prejel zlasti načelnik tudi iz inozemstva več priznanj. Napravila se je nova pot skozi Prisojnikovo Okno in po Suhi Pišnici na Vršič. Lansko leto je pa zgradil odbor novo Kočo v Krnici, ki je bila projektirana že v letu 1911; koča se je letos (1933) otvorila.

Podružnica deluje v eminentno planinskem kraju in je v najožjih stikih z vsemi domačimi tujskoprometnimi korporacijami, pod smotrenim vodstvom sedanjega načelnika, župana Jos. Lavtižarja.

12. Ajdovska-Vipavska.

Niso šle planinske markacije po Vipavski dolini med žlahtnimi trtami, marveč nad njo na njena vzvišena pogorja: na Trnovsko planoto, Čavensko pogorje (Golake, Mrzavec, Kucelj, Čaven), na Lokavske planine, Nanos, v Trnovski Les, ki je bil eraričen. Pristni slovenski značaj krajev se je moral ohraniti. In tako se je 12. septembra 1903 ustanovila Ajdovska-Vipavska podružnica za Ajdovski in Vipavski okraj s prvim načelnikom Schleglom Avgustom, županom iz sosednjih Šturij. Jurca, Lokar in drugi so pomagali v odboru. Bila je agilna podružnica z velikopoteznimi načrti in »Vestniki« vedo veliko povedati o vsem delovanju po Trnovskih vrhovih in dragah. Radi preobširnega delokroga sta si obe posestrimi razdelili delo in se na zadnjem skupnem občnem zboru 6. februarja 1913 prijateljsko ločili: Ajdovska je ostala v Ajdovščini, Vipavska pa v Vipavi. Z geslom »Slovenski oratar je svoje zemlje gospodar« je Vipavska zasnovala kočo na Nanosu; ali vzela jo je vojna.

Ajdovski planinci so bili zadnjikrat zbrani na svojem občnem zboru dne 5. marca 1914 pod načelnikom Jamšekom, a Vipavski planinci 24. marca 1914 pod načelnikom graščakom Majerjem. Vojna istega leta je strla vse načrte. Obe sta se razšli, ko jima je tujec vzel življenje.

13. Idrijska v Idriji.

Tam v »Nemški Idriji« je prof. Makso Pirnat (lani umrl) sklical velik krog planincev in dne 11. januarja 1904 je bila ustanovljena Idrijska podružnica v Idriji. Šli so na delo, prirejali veselice, napravili so drsališče in sankališče in končno otvorili Pirnatovo kočo na Javorniku (1242 m). Tej koči in markacijam na vse strani je bila posvečena njih skrb. Zadnji občni zbor podružnice je zabeležen 24. januarja 1914; o daljnji njeni usodi Vestnik ne piše več.

14. Cerkljanska v Cerknem.

Kakor veselo oznanjenje je iz Idrijskih logov prodrli planinski glas tudi v veliko občino Cerkno, v domovino velikega škofa dr. Sedeja.

Dne 28. februarja 1904 je bil sklican I. občni zbor, ki je ustanovil Cerkljansko podružnico v Cerknem in je izvolil za prvega načelnika

Josipa Rakovščka, nadučitelja. — Porezen, Blegaš, Baška dolina, Črna Prst, Veliki Vogel, Rodica so že visokogorati kraji planinskega značaja; v tem sedaj obmejnem predelu je bilo razpredeno blagoslovljeno delo te podružnice.

Tri leta po svoji ustanovitvi je že (11. avgusta 1907) otvorila svojo kočo na Poreznu (1631 m), kamor so prihitali s čestitkami Hrvati, Čehi in vse sosednje in kranjske posestrime.

Kmalu za tem pride za nadučitelja v Cerknjo veliki planinski delavec Anton Stres, ki prevzame podružnično načelstvo; umrl je sredi največjega dela 12. avgusta 1912.

Koča
na Poreznu

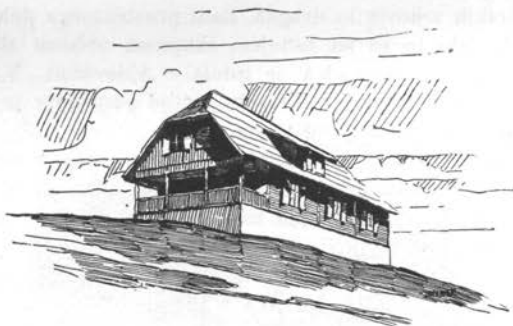

Zadnji podružnični občni zbor je zapisan z dne 6. januarja 1914 (zadnji načelnik Ivan Bonač); na zboru delegatov v Ljubljani (16. novembra 1919) je zastopnik podružnice napovedal njen prisiljeni usodni konec.

15. Šaleška podružnica v Šoštanju.

Na pobudo Savinjske podružnice je bila dne 5. marca 1904 ustanovljena Šaleška podružnica v Šoštanju. Njen prvi načelnik je bil g. Koropec Ivan, učitelj, tajnik Lukman Ivan, učitelj, blagajnik Kolšek Vinko, notar, in odbornik g. dr. Mayer Fran, odvetnik, vsi v Šoštanju.

Koča na
Smrekovcu

V delovno okrožje naše podružnice spada cela Šaleška dolina, t. j. nekako od Šmartnega ob Paki do Gornjega Doliča. Ker podružnica ni imela lastnih koč, je bilo delovanje omejeno na oskrbovanje potov in izvršitev markacij k raznim izletnim točkam; najvažnejše so: Gora Oljka 734 m, Kozjak—Špik 1107 m, Sv. Križ 1044 m, Smrekovec 1569 m, kakor tudi dohode iz Šoštanja na Uršino Goro, k Mozirski koči i. dr.

Od leta 1929 dalje kaže podružnica velik razmah v zimskem sportu, zanj se je ustanovil poseben odsek. — L. 1931 je podružnica postavila na Špiku (Kozjak) razgledni stolp (Čarfov, po zaslugah g. župnika Čarfa). V tem letu je podružnica pričela graditi tudi svojo (Koritzky-ja) kočjo na Smrekovcu; kočja je dograjena in je bila otvorjena 3. septembra 1933. V koči bo lahko prenočilo 30—40 oseb.

Ob ustanovitvi je društvo štelo 12 članov. Med vojno je društveno delovanje popolnoma prenehalo, po vojni pa je zopet oživel in je l. 1919 štel 41, l. 1930 že 204 članov, danes 127.

Izgledi v bodočnost so najboljši, posebno po otvoritvi koče in ko bo dograjena banovinska cesta Črna—Št. Vid—Šoštanj.

16. Tržaška v Trstu.

Tržaški Slovenci so ustanovili leta 1904 svojo podružnico. Pogoji za to so bili ugodni. Saj je takrat v Tržaškem mestu s spodnjo okolico, v katero se je raztegnilo, bivalo več Slovencev nego v Ljubljani; slovenski živelj je bil tam gospodarsko in prosvetno zelo napreden; vrhtega pa prebivalci velikega mesta in posebno mesta, ki je tako stisnjeno in zazidano kakor Trst, čutijo živo potrebo bivanja in gibanja v prosti prirodi. Število članov podružnice je v kratkem naraslo nad 200.

Ker ima Kras, ki obdaja Trst, ne samo nadzemeljske, ampak tudi podzemeljske lepote, je podružnica raztegnila svoje delovanje še na podzemeljske jame. Našla je zanemarjeno in zapuščeno jamo pri Divači, znano pod imenom »Cesarjeviča Rudolfa Vilenica«. Ta jama je suha, ima svoje posebne lepote, a bila je odprta in v njo so hodili lomiti kapnike. Podružnica jo je vzela v zakup koncem leta 1904, s stroški nad 5000 K je napravila v njej pota in mostiče, jo zaprla z vrati ter organizirala njen obisk.

Važnejša in lepša pa je jama »Dimnice«; iz nje se kadi megla, ki je pri suhem vremenu podobna dimu; skozi to jamo teče podzemeljska reka. Ta jama leži pri vasi Slivje, približno dve uri hoda od železniške postaje Herpelje-Kozina (zdaj Erpelle). Jama je bila znana le prebivalcem bližnjih vasi in moglo se je v njo priti le po vrvi skozi eno izmed dveh lukenj, globokih približno 40 m. Po odбору podružnice je bila z velikim naporom natanko preiskana. Podružnica je v skalo vsekala vhod v jamo, je napravila v njej poti in mostove in jo je zaprla z železnimi vrati. Za vse to je potrosila mnogo več nego za jamo pri Divači. Podružnica bi ne bila mogla izvršiti teh del, ako bi ji ne bil gospod kurat H r e š č a k v Slivjah ves čas neumorno sam ter z vplivanjem na domačine pomagal. Podružnica je ob veliki udeležbi otvorila in izročila javnemu obisku obe jami, ki ju je vzela v najem za daljšo dobo. Da zbuja med Tržačani zanimanje za prirodo in njeno lepoto ter razširja spoznavanje gorá, je podružnica s svojimi člani prirejala vrh vsakoletnega obiska jame »Dimnice« izlete, navadno celodnevne, povprečno enkrat ali dvakrat na mesec, večinoma na Kras in njegove vrhove, a tudi na Čaven (1308 m), kjer je imela pri logarju najeto sobo za prenočevanje svojih članov, in druge vrhove obsežnega Trnovskega Gozda. Tako je napravila s svojimi člani skoraj vsako leto izlet na Nanos (1300 m), na Artviže (817 m) nad Rodikom pri Herpeljah, na Trstelj (643 m) nad Komnom, ki je precej oddaljen od železniških postaj, a je brez dvombe najlepša razgledna točka na Krasu: na njem se ti nudi razgled po vsem Krasu, po Jadranskem morju in Furlaniji, po Goriškem, na južnovzhodne vrhove Julijskih, na Karniške Alpe itd.; končno na Vipavski Erzelj. Prirejala je pogosto posete tudi na Vremšico (1027 m) pri Divači, na Slavnik (1028 m) pri Herpeljah in na druge točke v Krasu, ki je tem vabljivejši in zanimivejši, čim bolj in delj ga spoznavаш.

Vselej so se člani podružnice in njih prijatelji radi udeleževali izletov; pogosto je bilo izletnikov nad 30; vsi izleti so bili skrbno organizirani. Ti izleti so bili važni ne samo zaradi svrh planinstva, ampak dovedli so mestne slovenske izletnike v stik z ljudstvom na deželi, kamor so doslej prihajali pretežno tržaški Italijani in Nemci. Povsod je bila Tržaška podružnica nad vse prijazno sprejeta pri domačem prebivalstvu. Prijateljsko občevanje med izletniki, meščani in kmet-

skim prebivalstvom je ugodno vplivalo na medsebojno razmerje; z zadoščenjem se sme trditi, da ni bilo društva, ki bi bilo v tržaški bližnji in daljni okolici bolje znano in udomačeno, nego je bila Tržaška podružnica Slovenskega Planinskega Društva. Podružnica pa si je pridobila ugled tudi v Trstu; saj so se udeležili njene plesne prireditve, napravljene v glavnem za pridobitev denarnih sredstev, državni namestnik in tudi vojaški poveljnik v Trstu.

Ker v daljni tržaški okolici ni bilo nobenih markacij, je Tržaška podružnica markirala mnogo potov čez pašnike in skoz gozde na Krasu in na nekatere vrhove na Krasu. Še danes je videti sledove teh markacij.

Svoje uspešno delovanje pa je mogla podružnica doseči s tem, da jo je njeno vodstvo smatralo za prosvetno, ne za politično društvo; kajti očitno je bilo, da je politično delovanje pred vojno prepogosto obstajalo v prepiranju, obrekovanju in razdiranju. Podružnično vodstvo je zato izključilo iz društva vsako politično strankarstvo, je rado sprejelo med svoje člane vsakega Slovana dostojnega vedenja, ne glede na njegove politične in strankarske nazore, in se je s tem ravnalo po nazoru, katerega se je držal centralni odbor Slovenskega Planinskega Društva.

Podružnica se je globoko ukoreninila v tržaškem javnem življenju; upravičena je bila nada, da postane še močnejša, da še krepkeje razvije svoje delovanje, kar je izbruhnila svetovna vojna. Naravno je, da je vojna najprej omejila, potem, ko je Italija napovedala vojsko, onemogočila njeno zunanje delovanje; tudi članstvo se je skrčilo zaradi vpoklicev v vojaško službo in izselitve mnogih Tržičanov.

Hujše nezgode so zadele podružnico po končani vojski.

Ko je 13. julija 1921 bil zažgan Narodni dom v Trstu, v katerem je imela podružnica v najemu svoje društvene prostore, je pogorelo ne samo njeno pohištvo, pisarniška oprema in slike, ampak tudi njen arhiv (korespondenca, računi, obrisi jame Dimnice, knjige in zapisniki sej); zato pričujoči popis ne more biti tako točen in popoln, kakor je želeli.

L. 1922 je po okupaciji Trsta podružnica zopet oživila, a je naletela na hude ovire. Usodepolna za podružnico je bila vladna odredba, s katero jo je prefektura v Trstu leta 1923 razpustila s splošno utemeljitvijo, »da ne odgovarja več pogojem svojega zakonitega obstoja«, in ji je naložila, da izroči društvu Società delle Alpi Giulie svoje imetje, takisto pravice do podzemeljske jame Dimnice in jame pri Divači. Vse to se je moralo zgoditi, priziv proti razpustu ni imel uspeha.

Posrečil se tudi ni poskus podružnice, da se izpremeni v samostojno planinsko društvo, ki bi prevzelo podružnice Slovenskega Planinskega Društva na ozemlju, ki je pripadlo Italiji.

Od podružnice Slovenskega Planinskega Društva v Trstu nam ni ostalo drugega nego blag spomin na njo.

Dostavek uredništva. Iz društvene kronike, ki jo je po letnikih »Planinskega Vestnika« sestavil g. Zorzut, zabeležimo za predvojno dobo te-le podatke:

Ustanovni zbor: 25. februarja 1904. Sklicatelj državni poslanec dr. Otakar Rybař, ki je bil načelnik pripravljalnega odbora.

Dne 7. maja 1904 se je vršil I. redni občni zbor. Načelnik dr. Matej Pretner, ki je ostal načelnik do prevrata.

Leta 1905 je podružnica dobila v posest »Divaško vilenico« v Slivljah.

Zadnji občni zbori so se vršili:

Dne 19. aprila 1913: podružnica je izdala zemljevid: Okrožje Trsta; dne 31. marca 1914: Načrti: 1. postavitev razglednega stolpa nad Sv. Ivanom pri Trstu; 2. stavba planinske kočice vrh Črne Prsti.

17. Litijska v Litiji

je ustanovljena l. 1905 in deluje v svojem Posavju posebno po vojni zelo marljivo. Zgradila je na Sv. Gori lepo Tomazinovo kočo (otvorjeno 1931), na Sv. Planini vzdržuje zavetišče.

*Tomazinova
koča na
Sv. Gori*

18. Istarska v Pazinu.

Ideja slovenskega planinstva je končno prodrla tudi v kršno Istro, pod goro Učko. Ustanovljena je l. 1906, odobrena (oblastveno) 3. avgusta 1906. Predsednik: profesor Luka Brolih; delokrog: pogorje Učke. Markirala je poti iz Lupoglave na Učko, kjer je napravila na Straži razgledišče. Svet med Veliko in Malo Učko je bil že kupljen za zgraditev »Zaklonišča kod Peruča na Učki«. Takratna mornarica je bila podružnici zelo naklonjena. Ko pa so se imela izvršiti prva velika dela, je vse lepe načrte zatrla vojna.

19. Ilirskobistriška v Ilirski Bistrici.

Ustanovljena je bila 12. avgusta 1907 v Ilirski Bistrici za vzhodno Notranjsko. Občni zbor 27. maja 1913 je sklenil nakup planinske koče v Črnem Dolu v vzhodni Snežniku. Tudi tu je bilo treba ustaviti prodiranje tujih planinskih društev, da bi se ne vgnezdila v tem skritem rajju naše zemljice. V divnih legah Črnega Dola

*Koča
na Lubniku*

(1000 m) med visokimi borovci in košatimi bukvami, pod Kranjskim Snežnikom (1800 m) in Planinco (1442 m) je podružnica zgradila krasno planinsko postojanko, ki je bila 5. julija 1914 (tik pred vojno) slavnostno otvorjena kot Vilharjeva kočica. Svet okoli nje prištevajo v botaničnem oziru najbolj znamenitim rastlinsko geografičnim krajem. Končala je pod tujcem.

Dr. Andrejka Rudolf

cesta (vojaška) pod Blegaš. Podružnica ima svoj foto-, jamski, gospodarski in markacijski odsek; založila je letos pregledni zemljevid vsega Škofjeloškega hribovja s Polhograjskimi Dolomiti, skupino Ratitovec-Blegaš do Kranja proti severu, Polhovega Gradca proti jugu, do Bohinjske Bistrice proti zahodu in do Medvod proti vzhodu. Založila je tudi razglednice Lubniške koče.

Podružnica ima danes 125 članov, ob ustanovitvi jih je bilo 58. — Zaslужni člani: dr. Fran Jerala, dr. Rudolf Andrejka, župnik Anton Pfeifer. — Podružnica dobro uspeva. Namen ima zgraditi planinsko kočo na Blegašu v najbližji bodočnosti.

21. Tržiška podružnica v Trziču.

Iz sejnih zapisnikov ni razvidno, kdo je sprožil ustanovitev podružnice SPD v Trziču, gotovo pa je, da je to delo takratnega za našo narodno stvar vsepovsodi zaslužnega notarja g. Matije Marinčka, ki je služboval tisto leto, 1908, v Trziču. Gradnja tržiške železnice je bila v tesni zvezi z ustanovitvijo podružnice same, ki bi naj razkrivala široki slovanski javnosti lepote Košute, Begunjščice, Stražišča in vseh prelazov v tem predelu.

Na prvem rednem občnem zboru je bil izvoljen za predsednika tovarnar g. Franc Dev, za tajnika g. Friderik Repovš, za blagajnika g. Kalan Jakob, podpredsednik ali podnačelnik je fužinar g. Ahačič Franc, odborniki pa gg. Marinček Matija, Papov Ivan in ing. Karel Polak. Podružnico sta podprla z darovi gg. Turk Josip (18 K) in Klofutar Josip (10 K), za takratne čase velik denar, s katerim je začela podružnica prav lepo poslovati, čeprav ni štela več ko 25 članov. Markirala so se pota in napravile so se kažipotne tablice. Na 4. občnem zboru, ki se je vršil 31. julija 1912. pri Slugi, je izkazovalo blagajniško poročilo 479.45 K denarja. Ta občni zbor je bil tudi zadnji pred svetovno vojno.

Med svetovno vojno je delo podružnice spalo, ker so bili menda prav vsi odborniki pri vojakih. Šele tretje leto po svetovni vojni je naš starina »planinski ata«, kakor ga imenujejo planinske deklice, ki jih napaja z medico, in častni predsednik g. Ivan Engelsberger, sklical 5. občni zbor, ki se je vršil 5. februarja 1921 pri Bastlju. Na občnem zboru samem se je vpisalo kar naenkrat 115 članov, to je petkrat več ko pred vojno. Za načelnika podružnice SPD je bil soglasno izvoljen g. Ivan Engelsberger. Takoj na tem občnem zboru je bila sprožena misel, da se postavi na Kofcah zraven Primškovega pastirskega stanu planinska kočča, ki bo last podružnice. Les za to koččo je obljubil dati g. dr. Karel Born. Toda razmere za postavitev kočče niso bile ugodne in zato je delovanje v naslednjih letih popustilo. Podružnica je v letu 1924. priredila svoj prvi »Dirndaj«, katerih je bilo potem še 5; te edinstvene prireditve uživajo v planinskem svetu izreden sloves.

Dom na Kofcah

V sledečih letih so se postavile skrinjice na Košuti, Velikem Vrhu in na Storžiču, zmarkirala so se vsa pota in mislilo in drezalo se je stalno na lastno planinsko koččo na Kofcah. Veliko agilnost je pokazal Jelenc Anton, tovarnar, ki je skoraj vsa pota sam zmarkiral in neprestano drezal za koččo, dokler se ni osnoval poseben stavbni odbor, ki mu je načeloval ravno Jelenc. Ta odbor je izposloval od dr. Karla Borna, da je podaril podružnici svet za planinski dom na Kofcah in prispeval les, kakor je bil že prej obljubil. L. 1926. se je podrl les in otesal, da smo leto nato začeli graditi planinski Dom na Kofcah. Za postavitev se je osnovala posebna zadruga in l. 1927 je bil Planinski Dom na Kofcah otvorjen. Zdaj je podružnica sestavno gradila in zaznamenovala poti na vse strani svojega območja in jih je kljub težkočam, ki so ponekod nastale, izvedla.

Za tujski promet je podružnica v zadnjih letih veliko storila. Poročala je stalno o vremenskih prilikah, dajala v časopise daljša poročila s slikami, udeleževala se je razstav na ljubljanskem velesejmu, postavila je orientacijsko tablo na tržiškem kolodvoru, izdala je turistovsko karto Karavank.

Odborniki in člani predstavljajo vse sloje tržiškega prebivalstva, dokaz, da je bila podružnica vedno visoko nad vsakdanjimi strujami življenja; prevladujejo pa delavec in nižji uradniki, kar daje podružnici najbolj demokratično lice.

Število članstva se je gibalo tako: leta 1908: 26, 1909: 26, 1910: 22, 1912: 23 (l. 1911 ni bilo občnega zbora), 1921: 115, 1922: 230, 1923: 230, 1924: 230, 1925: 168, 1926: 186, 1927: 213, 1928: 213, 1929: 311, 1930: 288, 1931: 216, 1932: 148, 1933: 160.

Razmere so v našem obmejnem kraju zdaj trdne, planinstvo se v svobodni državi sijajno razvija, naš Trzič je dobil in bo obdržal tudi v tem pogledu mesto, ki mu gre.

A. L.

22. Goriška v Gorici.

Najprej je obstojal v Gorici poseben planinski krožek Soške podružnice, katere področje je bilo preobsežno za malo število delavcev v Tolminu. — Dne 28. januarja 1911 pa so v Gorici osnovali posebno Goriško podružnico. Ustanovitelji so: Jaka Zupančič (načelnik), dr. A. Breclj, dr. Janko Pretnar, Anton Koritnik in Ivan Kravos (sedaj v Mariboru).

Kmalu so se Goričani ogreli za planinstvo. Raziskati je bilo treba Trnovske pragozde, turistovsko obdelati Goriška Brda, Kanalsko, Bajnško planoto in del Krasa; tako je sedaj vse delo v Posočju slonelo na dveh ramah. Veleturist dr. H. Tuma, čeprav nikdar v odboru, je sistematično in znanstveno proučeval naše gore in Alpe, v predavanjih razvijal pomen alpinizma in je s svojo vplivno besedo združil okoli sebe prvi klub alpinistov. Knezoškofijski kancelar France Setničar pa je izbrane študente-planince vodil na drzne vzpone poleti in pozimi. Pozneje je vstopil v odbor agilni Jakob Božič. Tudi sedanji ban dr. Drago Marušič je že bil med člani. Na občnem zboru 22. decembra 1913 so se določile nove smernice, po katerih naj se glavno delo prenese v visokoalpski teren in naj se osredotoči v Kaninskem gorovju. Na Kaninu so že bili zabiti prvi klini in na njem naj zraste nov slovenski planinski dom namesto starega razpadajočega »Ricovera«. — Te visokoleteče nade so bile strte.

Sedež Goriške podružnice je bil med vojno v Ljubljani. Primorski zastopniki so na zboru delegatov v Ljubljani 16. novembra 1919 (ravnatelj Pretnar, Brelih in Božič) pojasnili novonastali nevzdržni položaj, vendar so bili odločeni, da vztrajajo do konca. Na občnem zboru Osrednjega društva 30. decembra 1920 in 28. januarja 1931 je bil samo še zastopnik Jakob Božič. Na zboru delegatov 17. decembra 1921 v Ljubljani (delegat Jakob Božič) se je sklenilo: Goriška podružnica se razpusti; zato naj se ustanovi v Gorici novo samostojno planinsko društvo. Še v letu 1922 je vzdrževal g. Božič stike med podružnico in matico. Na izrednem občnem zboru Goriške podružnice dne 19. januarja 1923 v Ljubljani se je podružnica tudi formalno razpustila. — Nova planinska organizacija v Gorici ni bila ustanovljena, ker so prevzela njen delokrog italijanska planinska društva. Mladi akademiki so sicer započeli novo gibanje v sportnih klubih. V letih 1926 in 1927 pa so italijanska oblastva ukinita vsa slovanska društva.

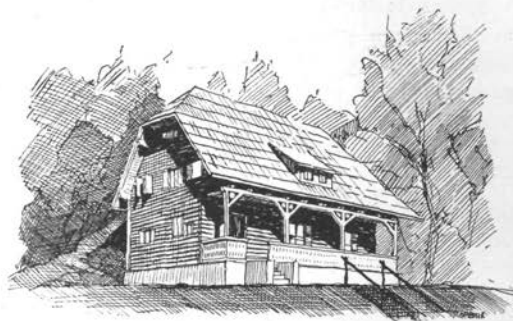
23. Dunajska na Dunaju.

Res, tudi na Dunaj je šlo SPD, v tuje kraje si iskat svojih pristašev. Tam so bili odlični Slovenci, višji uradniki po ministrstvih, c. kr. svetniki, tudi častniki in drugi, ki so v svojih krožkih gojili lepo družabno življenje. Spomin na domače planine in želja velikomeščanov po njih in še drugi nagibi so rodili mnogo obetajočo Dunajsko podružnico. V hotelu »Zur Post«, kjer so se shajali Slovenci, so jo ti ustanovili 21. junija 1912 in ji postavili za prvega načelnika dr. Ljudevita Valjaveca. Podružnica je krasno uspevala, čeprav ni imela svojega neposrednega območja. Zastavila si je to nalogo: po svojih prireditvah zbrati dovolj sredstev za gradbo planinske kočice na eni ogroženi točki domovine.

Priredila je dva sijajna planinska plesa; na njih se je zbral cvet dunajskih Slovencev in drugih odličnikov. Gmotni uspeh je bil zelo dober. Njen drugi planinski ples (7. februarja 1914) v Češkem Domu je pokazal, da si je podružnica pridobila simpatije na najvišjih mestih in da so ji bile predvidene ugodne finance. Vse pa je vojna vzela: podružnico, člane, nameravano kočico. Ostale so pa Slovenske planine, ki gledajo sedaj na domačo prestolnico, z željo, naj bi si beograjski Slovenci osnovali planinsko podružnico z »dunajskim« načrtom!

24. Trboveljska v Trbovljah.

Ustanovila se je 8. maja 1928. Njen ustanovitelj in dosedanji načelnik je učitelj A. B. e. g. Sedež ima v Trbovljah. Njen delokrog sta občini Trbovlje in Dol pri Hrastniku.

*Dom
na Mrzlici*

Podružnica je zgradila v treh letih obstoja lep Dom na Mrzlici (1119 m, otvorjen 20. septembra 1931). V letu 1932 je stavbo popolnoma opremila, odkupila vrh Mrzlice z obsežnimi planinskimi travniki, studenec, dovozno pot itd. V stavbi

*Hausenbichlerjeva
koča*

sta dve prostorni jedilnici, kuhinja, soba za oskrbnika, 6 sob z 19 posteljami in podstrešno skupno ležišče za 25 oseb. Za Domom je zgrajena obsežna cisterna in velika skalna klet z ledenico. Vsi dohodi iz Trbovelj, Hrastnika in Žalca so dobro markirani in opremljeni s kažipotnimi tablicami.

*Dom na
Mrzlici
(1119 m)*

Podružnica ima 5 odsekov; najagilnejše delujeta smuški in fotoamaterski odsek. Smuški odsek je priredil več propagandnih, mladinskih in klubskih tekem; letos pa še medklubsko tekmo (18 km) za prvenstvo Zasavja. Fotoodsek zalaga društvo z razglednicami in zbira gradivo za prvo javno razstavo, ki bo v jeseni.

Razvoj članstva je sledeč: 1928: 223 članov, 1929: 375, 1930: 378, 1931: 322, 1932: 269.

Z ustanovitvijo podružnice SPD se je prav zbudilo zanimanje za lepo hribovito okolico Trbovelj. Na okoliških vrhovih, kjer si opazil pred leti le redke izletnike-tujce, je dandanes vse živo. Cele rudarske družine iščejo zdravja, razvedrila in zabave v prirodi. Žal, pada število članstva, ker mnogi pri današnjih obupnih razmerah naše industrijske kotline ne zmorejo več članarine.

P r i p o m b a. Ze davno prej (8. decembra 1912) se je bila v Trbovljah ustanovila podružnica SPD in je štela okoli 50 članov. Ker pa ni imela in si ni znala najti pravega področja, je po dveletnem obstoju l. 1914 prenehala.

25. 1913, Vipavska v Vipavi. (Gl. št. 12, »Ajdovska-Vipavska«!)

26. Novomeška v Novem mestu.

Ustanovila se je 1. junija 1914 z delokrogom: Novomeški okraj in Bela Krajina; ustanovitelj je bil sod. sv. Anton Kuder.

Mesec nato je prekinila delo vojna. Z občnim zborom 14. marca 1920, ki ga je sklical načelnik Anton Kuder, je šele začela s pravim delom. Od tega dne pa do letos je vodil društvo vlad. svetn. Ferd. Seidl.

*Sv. Miklavž
v Gorjancih*

V glavnem je delo društva obstojalo v zburjanju zanimanja za naravo s propagandnimi izleti. Markiralo se je 32 potov; vsaka tri leta se znaki obnavljajo. Tablic se je nabilo 110. Na pobudo načelnika Seidla se je vzdala pri »Zajcu« spominska plošča pisatelju Trdini; o priliki njenega odkritja je stavil tudi predlog, da se prekrsti najvišji vrh Gorjancev Sv. Jera v Trdinov Vrh, kar je notranje ministrstvo dovolilo; 15. avgusta 1923 se je izvršil svečani krst.

Društvo je dosedaj založilo več serij razglednic, še več pa jih je njegov agilni član, pokojni Josip Kos, v lastni režiji. Sedaj se izdeluje relief Gorjancev v merilu 1 : 25.000. Prof. Seidl je geološko preiskal Gorjance.

Takoj po vojni je bilo članstva 132, tekem let je padalo do najnižjega stanja 80 v letu 1927; od tedaj raste polagoma, in danes štejemo 125 članov.

Veliko zahvalo dolguje društvo g. učitelju Ivanetiču in njegovi ženi, »Gorjanski mamici«, kakor jo kličejo najmlajši planinci pri večernih kresovih ob pripovedovanju bajk; nadalje g. učitelju Liliji za vedno pripravljenost kot vodnik in za markiranje potov.

Izmed umrlih ohranimo v hvaležnem spominu Josipa Kosa in Rudolfa Smola.

Društvo si je stavilo nalogo, da si zgradi velik planinski dom na Gorjancih, ki bi bil oskrbovan vse leto; nadalje misli na izpopolnitev botanskega vrta pri Gosposdični, na ohranitev razvalin Mehovo in na izdajo propagandne knjige.

27. Mariborska v Mariboru.

Na pobudo Podravske podružnice SPD se je s prizadevanjem pripravljalnega odbora, kateremu je načeloval agilni in požrtvovalni planinec g. dr. Brence, ustanovila na ustanovnem občnem zboru dne 6. junija 1919 podružnica SPD s sedežem v Mariboru.

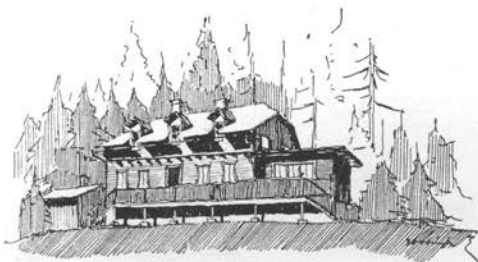

Foto dr. Mirko Kajzelj

Odjúga nad Vrati (stena Splevt)

Delokrog podružnice se je raztezal predvsem na Pohorje, priključno na okoliš Podravske podružnice, ter na obmejni Kozjak. Zanimanje pa je vladalo tudi za delovanje v Savinjskih Alpah, kjer je novoustanovljena podružnica nameravala zgraditi svojo postojanko na Planinšici. Glavna naloga podružnice pa je bila v tem, da razbremeni Podravsko podružnico ter da prevzame skromno premoženje razpuščenega DÖAV-a.

Začetna dela so obstojala predvsem v markiranju planinskih potov. Vzoredno pa je agilni odbor stremel tudi za tem, da si podružnica ustvari v svojem ožjem delovnem okolišu tudi lastna planinska zavetišča. Pričel je pogajanja za pridobitev postojanke na Klopnem Vrhu; uspela so v toliko, da je podružnica v letu 1921 za dobo 10 let vzela v najem staro lovsko kočo, ki jo je pričela s svojimi skromnimi sredstvi preurejevati. Z velikim požrtvovanjem posameznih odbornikov se je vršila otvoritev te prve podružnične postojanke o Binkoštih leta 1922. Koča je bila sprva oskrbovana samo v poletnem času, kasneje pa, ko je obisk naraščal, se je oskrbovala skozi vse leto. Ko je z naraščanjem zanimanja

Mariborska
koča

za planinstvo in z razmahom smučarstva postala ta koča premajhna, je odbor moral misliti na razširjenje in udobnejšo opremo koče. Po dolgih pogajanjih mu je uspelo, da je podaljšal z lastnikom najemninsko pogodbo za nadaljnjih 20 let; nato je pristopil l. 1928 k povečavi koče. Povečana koča je bila predana splošni uporabi dne 4. avgusta 1929. Koča na Klopnem Vrhu, ki je priljubljena osrednja izhodna točka za izlete — zlasti smučarjev — v zapadne predele Pohorja, razpolaga poleg gostilniške sobe še s petimi sobami, v katerih je nameščenih 26 postelj in 20 ležišč.

Skoraj sočasno, ko je podružnični odbor započel akcijo za ureditev postojanke na Klopnem Vrhu, se je z »Deutscher Bergvereinom Marburger Hütte«, ki je bil pod sekvestrom, pogajal za odkup njegove planinske koče (»Marburger Hütte«) s pristavo ter posestvom. Odboru je uspelo, da je podružnica kupila vso posest 17. julija 1921 za ceno 218.418 kron; nato se je vršila otvoritvena slavnost »Mariborske koče« 14. maja 1922. Postojanka pa ni bila popolnoma urejena — kazale so se tudi posledice svetovne vojne — in pred prevzemom se je precej inventarja raznosilo. Treba je bilo predvsem misliti na izpopolnitev opreme, nadalje na preureditev stavb in posestva samega. Zaradi finančnih razmer pa se je podružnica sprva morala zadovoljiti z najnujnejšimi investicijami. Z dokupitvijo v letih 1922, 1923, 1924 in 1929 se je zemljiška posest povečala za čez 20 oralov. S preureditvijo in z dograditvijo planinske koče, pristave in gospodarskih poslopij, z napravo modernega vodovoda in kopalne kadi na prostem — kar vse se je v glavnem izvršilo v letih 1929 in 1930 — se je izpopolnila Mariborska koča tako, da sedaj odgovarja v polni meri zahtevam sodobnega turizma; zato in vsled svoje ugodne lege je postala priljubljeno, moderno planinsko letovišče in vpoštevana postojanka zimskega sporta. V Mariborski koči je na razpolago v 27 sobah 62 udobnih postelj, 20 skupnih ležišč ter kopalnica in prhe na prostem.

Pri izvajanju svojega delovnega programa v območju obmejnega Kozjaka in Košenjaka je podružnica sprva zgolj markirala planinska pota, kasneje pa je pričela misliti na ureditev lastne postojanke. Po dolgotrajnih pogajanjih ji je končno le uspelo, da je na lepi razgledni točki Kozjaka, tik ob avstrijski meji, pri Sv. Pankracu uredila in v maju 1930 otvorila skromno planinsko zavetišče, ki nudi planincu skromno prenočišče in dobra okrepičila.

Vzporedno z ostalimi prizadevanji pa je podružnični odbor deloval na to, da zgradi primerno planinsko postojanko tudi na zapadnem delu Pohorja v bližini Ribniškega jezera. Ta akcija se je začela že v letu 1923, vendar se zaradi pomanjkanja finančnih sredstev načrti niso mogli uresničiti. Da pa se ti načrti vendarle v doglednem času izvedejo, je na pobudo podružničnega odbora bila v Mariboru ustanovljena stavbna zadruga »Ribniška koč« , r. z. z o. z., ki je v skupnem sodelovanju s podružnico nabrala toliko gmotnih sredstev, da se je moglo pričeti z gradnjo impozantne planinske zgradbe v bližini Ribniškega jezera. Podružnica je že v jeseni leta 1930 otvorila na gradbenem prostoru v

Senjorjev Dom

zasilnih zgradbah začasno zavetišče; ko pa je bila zgradba planinskega doma že toliko dograjena, da je lahko služila vsaj omejenemu turistovskemu prometu, je v jeseni leta 1931 preselila zavetišče v novo zgradbo, s celotno oskrbo. Z veliko požrtvovalnostjo združenih in podružničnih funkcionarjev se je graditev v omejenem obsegu nadaljevala v letu 1932 ter izvedla v toliko, da se je lahko vršil 10. julija 1932 krst in blagoslovitev »Senjorjevega Doma«. Gospodarska kriza je otežkočila nadaljnjo popolno izgraditev; vendar pa se je z združenimi močmi požrtvovalnih planincev opremil »Senjorjev Dom« v toliko, da je poleg prostornih restavracijskih prostorov in kuhinje opremljenih že devet sob s 26 udobnimi posteljami ter dve skupni spalnici s 30 ležišči. Sobe so opremljene deloma tudi s toplo in z mrzlo vodo, katero dovaja v Dom lastni vodovod.

Delovanje podružničnega odbora so izpopolnjevali in podpirali razni odseki, med katerimi je markacijski odsek bil ustanovljen že 5. januarja 1920 ter vrši od ustanovitve sem vedno vestno svojo nalogo; dne 7. junija 1921 se je ustanovil fotoamaterski odsek, ki se je leta 1930 združil z zimsko-sportnim odsekom; oba delujeta zelo uspešno. »Aljažev klub«, ustanovljen 2. januarja 1924, vrši vzorno in požrtvovalno svojo vzvišeno nalogo. L. 1927 ustanovljeni propagandni odsek ima vedno polno dela s časopisjem, z revijami, z izdajo brošur, letakov, razglednic, s predavanji. Zimsko-sportni odsek, ki je bil ustanovljen 22. marca 1927, je s prirejanjem smučarskih tečajev, tekem, zimskih izletov, z izdajo propagandnega materiala in s prirejanjem predavanj v veliki meri pripomogel tako številnemu zimskemu posetu idealnih smučišč na Pohorju. Gospodarski odsek je bil ustanovljen 16. aprila 1929 v glavnem z namenom, da razbremeni širši podružnični odbor ter da vodi tekoče posle podružničnega gospodarstva. V aprilu 1930 je bil ustanovljen klub »Meja«,

ki mu je glavna skrb, da organizira planinstva v narodno ogroženih obmejnih krajih.

Podružnica se je po svojih funkcionarjih s posebno vneto udeleževala tudi pri reševanju notranjih planinskih zadev, tako pri upravni organizaciji SPD, pri sestavi društvenih pravil, kakor tudi pri skupnem reševanju planinskih gospodarskih zadev s sosednjimi podružnicami.

Članstvo podružnice je od ustanovitve narastlo v prvem letu 1919 od 22 na 58 rednih članov. Leta 1920 je podružnica štela že 462 rednih članov, leta 1921 425; 1922 4 ustanovne in 518 rednih članov; 1923 4, 351; 1924 4, 403; 1925 4, 389; 1926 4, 624; 1927 4, 812; 1928 4, 1027; 1929 4, 1268; 1930 5, 1153; 1931 5, 1005; 1932 pa 8 ustanovnih in 852 rednih članov.

Mariborska podružnica si je znala pridobiti prijateljev in agilnih sodelavcev iz vseh slojev prebivalstva, kar je v marsičem pospešilo in razširilo njeno planinsko delovanje. V tem krogu so bili prvi pionirji dr. Brence Ludovik, znana planinska pionirja na Goriškem ravnatelj Zupančič Jaka in Kravos

Koča na
Klopnem Vrhu

Ivan, ravnatelj dr. Tominšek Josip, dr. Valjavec Ludovik, Majer Franjo, Pinter Ferdo, Rotter Brunon in Baloh Ignac. Kmalu za temi že nastopi najzaslužnejši načelnik, s. s. dr. Senjor Davorin, naš največji planinski delavec, ki je dal sebe vsega in vse sposobnosti samo planinstvu; ž njim pa dolga leta mentor, reformator in pravni zastopnik naš bivši podružnični blagajnik dr. Šnuderl Makso. Nadalje viš. fin. sv. Volčič Ivan, dolgoletni tajnik; dr. Jehart Anton, ustanovitelj Aljaževega kluba; dr. Orožen Janko, organizator zimskega sporta; Škofič Virgil, načelnik markacijskega odseka; Soršak Ferdo, društveni gospodar in knjigovodja; nadalje sedanji požrtvovalni načelnik ing. Šlajmer Vladimir, agilni predsednik planinske stavbene zadruge »Ribniška koča« izza ustanovitve, ter njemu ob strani vrli sodelavec, večletni podnačelnik ing. Jelenc Joža ter še mnogi, mnogi drugi so, o katerih naj piše hvalo poznejša planinska kronika.

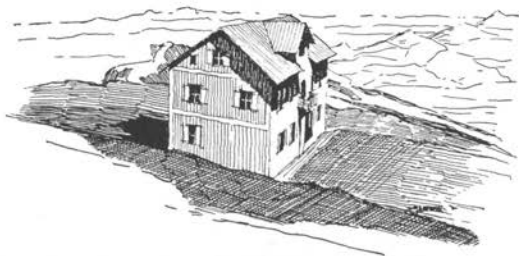
Modernizacija Mariborske koče, povečanje koče na Klopnem Vrhu, otvoritev postojanke pri Sv. Pankracu na Kozjaku, zgraditev grandioznega Senjorjevega Doma, vršitev kulturne misije v obmejnih krajih itd. — to so vidni in zaslužni uspehi podružnice, ki stremi za čim popolnejši razvoj planinstva, zimske turisticke in tujskega prometa. Zato je tudi bila vpoštevana kot idejna voditeljica skoraj vseh podružnic SPD.

Zdi se, da Pohorje zaenkrat še ni preskrbljeno s planinskimi postojankami in domovi in še ni čas, da bi nastopil daljši odmor v gradnji novih postojank. Vendar pa ta odmor vsiljuje vladajoča gospodarska kriza.

Je še mnogo lepih načrtov, ki pa morajo, žal, ostati vsled vladajočih razmer samo pobožne želje ustvarjanja željnih planincev. Planinka in Kopa še namreč z zavistjo gledata na svojega soseda Jezerski Vrh, pod katerim se dviga mogočna stavba Senjorjevega Doma; želita si, četudi ne tako mogočne, pa vsaj skromnejšo planinsko postojanko. Dal Bog, da bi mogli ob 50 letnici SPD poročati tudi o teh novih zgradbah.

28. Mislinjska v Slovenjgradu.

Mislinjska podružnica Slovenskega Planinskega Društva v Slovenjgradu je bila ustanovljena 5. julija 1919. Njena prava naloga je bila, da prevzame turistovski Dom na Uršini Gori v svojo oskrbo, ki ga je bil prevzel po prevratu od nemškega planinskega društva Osrednji odbor SPD v Ljubljani. Dom je bil popolnoma izropan in ni imel skoraj nobenega inventarja. Vendar podružnica se ni ustrašila nobenih žrtev, zbirala je in delala, samo da spravi Dom na pravo višino. Tako je bilo do letos za opremo in popravila investiranega v Dom čez 90.000 Din — za nas ogromna vsota! Dom je danes krasno opremljen in je lahko za zgled vsem planinskim stavbam. V istem se nahaja 5 sob s 24 posteljami in eno skupno ležišče, kjer ima prostora do 30 oseb. Po vseh stopnicah in hodnikih so položene težke kokosove preproge, da turisti ponoči s hojo ne ropotajo. V pritličju je velika prostorna gostilniška soba in lepa kuhinja. Pred Domom je nameščena ograja. Cene v Domu so zelo zmerne kljub prvovrstni postrežbi in visoki legi. Največ zaslug, da je danes Dom na tej višini, imata pred vsem društveni

*Dom na
Uršini Gori*

blagajnik Franc Eiletz. Nadalje je podružnica zgradila na Uršino Goro tudi novo pot, ki pelje po severni steni Kozjega Hrbta in je jako položna, tako da je obisk gore tudi neturistom in deci mogoč. Nadalje je podružnica markirala vsa pota v svojem okolišu. Vse markacije nove poti in ostalih poti so se izvršile pod vodstvom neumorno delujočega odbornika Ivana Kavsa. Prvi načelnik podružnice je bil g. Karl Gabron. Leta 1920 je bil izvoljen za načelnika g. Josip Druškovič, ki podružnici načeluje še danes. Nadalje še delujeta v podružnem odboru gg. Miloš Germovšek in dr. Makso Pohar in kot revizorja gg. dr. Vinko Železnikar in Karel Rojnik.

Gibanje članstva v podružnici je bilo sledeče: leta 1919: 28 članov, 1920: 44, 1921: 51, 1922: 70, 1923: 71, 1924: 80, 1925: 81, 1926: 86, 1927: 103, 1928: 182, 1929: 219, 1930: 198, 1931: 121, 1932: 98. V letih 1928 do 1930 je bilo doseženo tako visoko število predvsem zaradi polovične vožnje na železnici.

Poset turistovskega Doma na Uršini Gori je bil sledeč: leta 1919: 250 turistov, 1920: 300, 1921: 1055, 1922: 1296, 1923: 1096, 1924: 1617, 1925: 1259, 1926: 1326, 1927: 1453, 1928: 1257, 1929: 1247, 1930: 1865, 1931: 1757, 1932: 2013.

Nadalje namerava podružnica zgraditi kočjo na sedlu Pugrat pod Veliko Kopo; kočja bi bila v prvi vrsti namenjena smučarstvu. Vendar je prvotno grof Thurn odklonil tozadevni prostor, a sedaj je posestvo pod agrarno reformo in se mora potek iste počakati, nakar se bodo zopet podvzeli vsi koraki, da se ta načrt čim prej uresniči.

29. Rogaška v Rogaški Slatini.

Podružnica se je ustanovila dne 25. marca 1920. Prvi predsednik je bil g. Rudolf Fazan, prvi tajnik in inspirator ustanovitve g. dr. Karel Brabec. Sedež podružnice je sedaj Rogaška Slatina; okoliš: sodna okraja Rogatec in Šmarje pri Jelšah. Podružnica ima svojo kočjo na Rogaški (Donački) Gori; to kočjo

je prevzela od Ö. A. V. in jo je l. 1926 temeljito popravila. Koča ima odprto nadstrešje in sobo s skupnim ležiščem za 8 oseb; pod vrhom je oskrbnik Kores, ki ima ključe in postreže z najnujnejšim. Na Boču je l. 1930 postavila Poljčanska podružnica 20 m visok, lesen stolp (s stolpom meri Boč ravno 1000 m) in planinsko kočo; istočasno je napravila pri Sv. Miklavžu, 659 m, iz prejšnjega gospodarskega poslopja kmetijske šole Sv. Jurij ob juž. žel. restavracijo SPD z dvema prostoroma:

*Koča na
Rogaški Gori*

s kuhinjo, stanovanjsko sobo in kletjo. Rogaška podružnica je solastnica stolpa in restavracije. Poset, posebno Boča, je ogromen (leta 1932 samo vpisanih 5450 in 54 šol). Podružnica ima zimskosportni odsek in je založila več vrst razglednic in propagandno brošuro. Članov šteje stalno 56. Podružnico podpira največ direkcija zdravilišča v Rogaški Slatini.

30. Prevaljska v Prevaljah.

Ustanovljena je bila dne 22. maja 1921 kot naslednica podružnice v Pliberku na avstrijskem Koroškem. Vodil jo je prva tri leta predsednik Drago Dobršek, nadučitelj v Prevaljah, ostalih devet let pa Rajko Gruden. Članov je štela ob ustanovitvi 115, leta 1925: 184, 1927: 113 (Mežica in Črna sta ustanovili lastno podružnico), 1932: 101. Smučarski odsek dosega lepe uspehe. Pri gradbi Uletove koče je pomagala podružnica z brezobrestnim posojilom sosedni podružnici. Markacije na Uršino Goro (Plešivec), v Strojno in na Košenjak so izvedene. Na železniški postaji Prevalje je orientacijska tabla Mežiške doline.

31. Slovenjebistriška v Slov. Bistrici.

Ustanovljena je bila leta 1922 na pobudo in prizadevanje okrajnega sodnika v Slov. Bistrici g. Štefana Voduška. Na ustanovnem občnem zboru dne 24. junija 1922 je štela 64 članov; leta 1933 je število narastlo na 133. Marljivo se je udeleževala v sodnem okraju Slov. Bistrica, posebno na Pohorju. Markirala je pota iz Slov. Bistrice in Zg. Polskave na Pohorje k Sv. Martinu in dalje do Areha, iz Tinja na Sv. Tri Kralje in proti Keblu.

S smotrenim nabiranjem si je pridobila sredstva, da je mogla kupiti pri Sv. Treh Kraljih zemljišče za stavbo planinske koče; tudi za stavbo ima večino potrebnega denarja pripravljenega. Načrte za stavbo je brezplačno napravila stavbna tvrdka Šlajmer-Jelencec v Mariboru.

Sedanji predsednik podružnice je dr. Simon Jagodič, zdravnik v Slov. Bistrici. Odbor je zelo delaven; posebno omembo zaslužita g. Ivan Žuraj, trgovec v Slov. Bistrici, in Jože Tomazič, šolski upravitelj v Tinju.

32. Jeseniška na Jesenicah.

Podružnica SPD na Jesenicah za Kranjskogorski okraj je bila ustanovljena leta 1903 na Jesenicah na pobudo g. Višnarja, posestnika na Jesenicah, prvega njenega načelnika. Delovno okrožje: Golica in njeni sosedni vrhovi. Takoj po ustanovitvi podružnice se je začela graditi sedanja Kadilnikova koča na

Golici, ki je bila v glavnem dograjena že leta 1904. Zgradbo te koče sta z znatnimi denarnimi sredstvi podprla Franc Kadilnik kakor tudi Osrednji odbor SPD v Ljubljani. V veliki meri pa so za dovršitev te zgradbe pripomogli tudi jeseniški in dovški posestniki, ki so dali za stavbo skoraj ves les brezplačno. Nadalje so v izdatni meri prispevali za opremo koče sledeči gospodje: Vergles Matevž, bivši posestnik na Jesenicah, Hafner Franc iz Mojstrane in Potočnik Blaž, posestnik iz Koroške Bele.

Kadilnikovo kočo na Golici je od kraja oskrbovala Jeseniška podružnica, pozneje jo je prevzel v svojo oskrbo Osrednji odbor SPD v Ljubljani.

Članstvo Jeseniške podružnice je štelu ob ustanovitvi okrog 60 rednih in 3 ustanovne člane in se je gibalo do leta 1908 okrog tega števila. Dne 12. januarja 1908 pa je bil na občnem zboru, ki se je vršil na Hrušici pri Jesenicah, izvoljen nov odbor ter obenem prenesen sedež podružnice v Kranjsko Goro. Od leta 1908 do 1924 so bili jeseniški planinci včlanjeni deloma v Kranjskogorski podružnici, deloma v Radovljiški.

Dne 16. marca 1924 se je na Jesenicah nanovo ustanovila podružnica SPD, ki uspešno deluje na svojem področju. Njen odbor je leta 1929 zasnoval načrt za zgradbo koče na Rožci v Karavankah; koča bi naj služila zlasti zimskemu sportu. Zaradi nezadostnih likvidnih sredstev je moral ta načrt opustiti za nedoločen čas.

V zadnjem času se je Osrednji odbor SPD z Jeseniško podružnico sporazumel tako, da prevzame Jeseniška podružnica Kadilnikovo kočo na Golici od Osrednjega odbora proti primerni odškodnini v svojo upravo.

33. Mežiška podružnica »Peca«.

Podružnica SPD »Peca« za Mežico-Črna se je ustanovila na občnem zboru dne 7. novembra 1926 v Mežici. Inicijativa za ustanovitev samostojne podružnice je izšla iz odbora za zgradbo koče na Peci, ki je že od leta 1924 obstojal pri podružnici SPD Prevalje.

*Uletova koča
na Peci*

Pod delovni okoliš podružnice spadajo planinska pota v smereh: Mežica—Črna—Peca, Mežica—Žerjav—Plešivec, Črna—Sv. Jakob—Olševa—Raduha—Logarska dolina, dalje Peca—Topla—Sv. Jakob—Logarska dolina. Vsa ta pota so v glavnem zaznamenovana.

Zasnovano kočo na Mali Peci (1654 m) je podružnica postavila; otvoritev je bila dne 28. junija 1928. Imenuje se »Uletova koča«, po g. Martinu Ule-tu, izza ustanovitve predsedniku podružnice. Koča je enonadstropna, ima šest sob s skupaj 45 posteljami. Oskrbovana je celoletno; v zimski sezoni se vršijo tam tudi visokoalpinski smučarski tečaji in smuške tekme.

Otvoritev Uletove kočice na Peci

Podružnica je izvršila kolovozno pot iz Podpece do Uletove kočice, in sicer s prostovoljnimi kulukom članstva (posebno iz Podpece) in podružnici naklonjenega prebivalstva v 2538 delovnih urah.

V propagandne svrhe je podružnica založila več serij razglednic. Ker slovi Peca po ljudskih pripovedkah kot gora, v kateri spi kralj Matjaž, je poseben odbor, ki so ga tvorili člani društva, ustoličil v posebni votlini dne 21. avgusta 1932 doprsno soho »Kralja Matjaža«, ki jo je izdelal akademični kipar in slikar g. Niko Pirnat.

Podružnica vzdržuje svoj zimskosportni, gospodarski in fotoamaterski odsek. — Ob ustanovitvi je štela 118 članov; največ članov je imela v letu 1930, to je 343; danes jih šteje še 190; članstvo je po večini iz revnejšega rudarskega stanu.

Podružnica je imela pri gradnji kočice in drugih napravah širom ožje domovine dosti dobrotnikov; saj bi drugače ne mogla izvesti svojih načrtov. Kot največja podpornika podružnice je omeniti rudniško ravnateljstvo, oziroma podjetje The Central European Mines Limited (generalni ravnatelj George Bargate in generalni tajnik g. Kordan Viktor), ter g. Miheva Simona, veleposestnika v Podpeci, na čigar zemljišču kočica stoji.

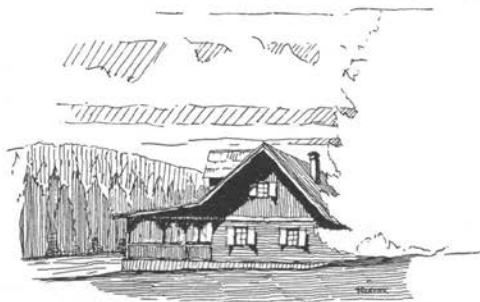
Vse podružnično delovanje je usmerjeno na poravnavo dolga in na izpopolnjevanje stavbe ter njene opreme.

34. Dravinjska v Konjicah.

»Dravinjska podružnica Slov. Plan. društva« s sedežem v Konjicah se je ustanovila 28. julija 1927. Ustanovil jo je sodnik g. Müller Janko, z nekaterimi prijatelji, in je bil njen prvi načelnik do premestitve v Ljubljano dne 10. februarja 1931. Od tedaj načeluje podružnici upravnik pošte g. Wagner Viktor. Območje podružnice se krije v glavnem z mejami Konjiškega sreza, sega pa preko teh meja, kjer geografske prilike to zahtevajo. Odbor je izvršil potrebne markacije: v neposredni bližini trga samega, preko Konjiške Gore k Žičkemu samostanu in v Špitalič, dalje na Pohorje v smeri proti Rogli, Pesku in preko Pohorja tja doli do Dravske doline pri Sv. Lovrencu (gg. Gajšek, Malenšek in Podlogar). V jeseni l. 1928 je podružnica kupila na Pesku kočico, ki jo je bil g. Winter iz Zreč postavil na svetu kneza Windischgrätza za svoje potrebe kot lesni trgovec. Ta kočica se je v spomladi leta 1929 preuredila, povečala in opremila. Dne 15. avgusta 1929 je bila otvorjena kot tedaj najvišja in najbolj zahodna kočica na Pohorju.

Koča se leto za letom izpopolnjuje s potrebnimi napravami; leta 1930 je bila zgrajena klet, 1931 podstrešje s sobami, 1932 drvarnica, škarpa za kočo in mala smučka trening-skakalnica. Postavile so se tudi mize in klopi v gozdu poleg koč. Ves čas se je delalo tudi na notranji izpopolnitvi opreme. Koča razpolaga sedaj s štirimi sobami s skupaj 21 posteljami; skupno ležišče je za 12 oseb. Ima pa še 14 rezervnih slamnjač na razpolago za slučaj potrebe. Poset silno narašča.

Podružnica ima od početka markacijski odsek (sedaj gg. učitelja Malenšek in Podlogar). Leta 1928 se je ustanovil fotoodsek z načelnikom g. Wagnerjem; ta odsek je razpečal do sedaj približno 10.000 razglednih izvirnih slik iz našega območja v približno 60 različnih posnetkih. Sodelovalka odseka je gdč. učiteljica Pernatova. Leta 1929 je bil ustanovljen smuški odsek z g. Nardinom na čelu; leta 1932 pa tujsko-prometni odsek (načelnik g. Križnič, tajnik g. Žagar), ki je med drugim izdal propagandno brošuro v nakladi 3000 izvodov, v treh jezikih (avtor g. Wagner).

Koča na Pesku

Število članstva se je gibalo v zelo različnih številkah. Leta 1927: 101, 1928: 160, 1929: 280, 1930: 254, 1931: 117, 1932: 102. Nagli porast, končno padec števila članstva na prvotno višino je posledica dovoljenja, oz. ukinitve polovične vožnje na železnici.

Podružnico so posebno podpirali: kr. banska uprava, rodbina Windischgrätz, g. Winter, tvrdka Laurich, posojilnica Konjice, tvrdka Westen v Celju in steklarina v Hrastniku.

Potrebno bo zgraditi poleg sedanje turisticke koč še pristavo z malimi sobami, ki bodo gostom za daljše bivanje pozimi in poleti na razpolago, pozimi zlasti zaradi tega, ker je tam središče edinstvene, 60 km dolge smučke poti v višini nad 1000 m preko Pohorja.

35. Triglavska (Dovje-Mojstrana).

»Triglavska podružnica SPD Dovje-Mojstrana« se je ustanovila leta 1928. Ustanovni občni zbor pod predsedstvom g. Josipa Zupana se je vršil dne 8. januarja 1928. Na tem občenem zboru je bil izvoljen za načelnika podružnice g. Joško Serajnik, kateri vrši to funkcijo še sedaj. Sedež podružnice je Dovje-Mojstrana, njen delokrog pa je okoliš občine Dovje.

Od jeseni leta 1932 ima podružnica v najemu za zimsko dobo koč »Gospodarskega odbora vasi Zasip« na Zasipski planini v Sp. Krmi, katero je preuredila za zasilno zavetišče smučarjev in zimskih turistov. Koča je oskrbovana od 1. oktobra do 1. marca vsako nedeljo in praznik, od 1. marca naprej pa stalno. V koči je 11 ležišč na skupnem prenočišču.

Podružnica oskrbuje popravo in napravo turističnih potov v občini Dovje, predvsem v Karavankah (na Kepo, Babo in Rožco).

Skupno z Jeseniško in Kranjskogorsko podružnico SPD ima Triglavska podružnica ustanovljen reševalni odsek, katerega člani so se pri raznih nesrečah že ponovno izkazali.

V letu ustanovitve 1928 je imela podružnica 132 rednih članov, leta 1929: 184, leta 1930: 151, potem pa je število članov — predvsem radi ukinitve polovične vožnje po železnici — jako občutno padlo; leta 1931: 70, 1932 pa 77.

V načrtih ima podružnica postavitev koče na Mlinci.

*Koča
na Zasipski
planini*

36. Notranjska v Borovnici.

Ustanovila se je 4. marca 1928. Predsednik: Albert Jager. Njeno območje bi naj obsegalo tiste kraje na Notranjskem, ki so vsled nove meje proti Italiji izgubile svoje predvojne podružnice: Logatec, Rakek, Cerknica, Begunje, Sv. Vid, Rakitno, Preserje.

Podružnica je delovala v Peklu in pod Krimom; članov je štela l. 1928: 77, 1929: 96, 1930: 86, 1931: 35, 1932: 20, 1933: 14.

Z dopisom z dne 19. julija t. l. podružnica zaradi nezadostnega števila članov napoveduje svojo likvidacijo gospodu Albertu Jagru, ki živi že štiri leta v inozemstvu (v Postojni) in ima s seboj ves zapisni društveni material. Gosp. Jager pa sporoča (2. avgusta), da bo skušal podružnico obnoviti, ko se vrne iz inozemstva.

Uredništvo.

*Dom
na Mirni Gori*

37. Črnomeljska (Belokranjska) v Črnomlju.

Podružnica je bila ustanovljena na ustanovnem občnem zboru 4. avgusta 1928. Ustanovitelja sta bila g. J. Zagažen, učitelj na Planini, ter g. Tine Bitenc, dirigent podr. Ljublj. kreditne banke v Črnomlju. Delovno okrožje podružnice je vsa Bela Krajina, t. j. sreza Črnomelj in Metlika.

L. 1929 je bil sezidan in otvorjen planinski Dom na Mirni Gori (1048 m), ki je vedno oskrbovan. V koči ima stanovanje oskrbnik in v pritličju je velika

jedilnica, v podstrešju sta dve večji sobi z 12 posteljami in skupno ležišče na senu za 15 oseb. Koča leži ca. 30 m pod vrhom hriba, s katerega je krasen razgled po celi Beli Krajini čez Gorski Kotar do Kapele in Velebita. Z vrha Mirne Gore je razgled na Karavanke in Julijske Alpe. (Slika koče in cerkve na Mirni Gori je objavljena v letošnjem Plan. Vestniku št. 1, str. 9.)

Do koče vodi markirana pot iz Črnomlja (3 ure) in od postaje Semič (2 uri). Vozna pot gre iz Črnomlja čez Semič do vasi Planina, od koder prideš v 20 minutah do koče. Do Planine je pot uporabna tudi za avtomobile. — Na Mirni Gori je tudi meteorološka postaja.

Pri ustanovitvi podružnice je bilo 60 članov, sedanje stanje članstva je 35.

Podružnica je prezadolžena že izza časa graditve planinskega Doma in so sedaj izgledi za bodočnost slabi.

38. Gorjanska v Gorjah pri Bledu.

Baba na Poljanah

Med podpornike moramo šteti zlasti Gorjansko hranilnico in posojilnico, bansko in šumsko upravo, občini Gorje in Bled.

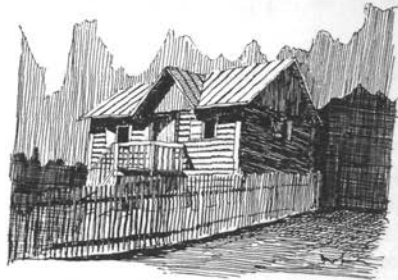
Leta 1931 je podružnica od g. Zajca na Mrzlem Studencu vzela v najem tako imenovano kantino. V načrtu ima podružnica zgraditev lastne koče v bližini Mrzlega Studenca.

39. Poljčanska v Poljčanah.

Ustanovljena je bila leta 1929, dne 28. julija. Ustanovitelji so bili sedanji predsednik g. dr. Hronovsky, gg. Zeilhofer in Ritonja. Podružnica ima svoj sedež v Poljčanah pod Bočem; na njem ima podružnica svoje delovno okrožje. V sedlu pod vrhom Boča je podružnica zgradila l. 1930 leseno kočo, zavetišče, ki ni oskrbovano. Prostora je v njej za približno 10 prenočevalcev. Približno 300 m nižje, pri Sv. Miklavžu, ima podružnica svojo restavracijo, ki je skozi vse leto odprta;

za prenočišče še ni urejena. Na najvišji točki Boča je podružnica istega tela 1930 zgradila 20 m visok, lesen stolp. Pota na Boč so dobro zaznamovana; razvidna so na reklamni deski »Vodnik na Boč« ob žel. postaji Poljčane. Društvo je tudi založilo več vrst razglednic iz svojega okrožja. — Ob ustanovitvi je bilo 150 članov, sedaj jih je 80.

Poleg zgoraj omenjenih sta posebna zaslužnika: g. Finžgar in g. Šerbec (za zgradbo stolpa).

Koča na Boču

40. Kozjanska v Kozjem.

Ustanovljena je leta 1929 (ustanovni občni zbor 24. novembra 1929), ustanovitelj: Herkovič Franc, zdaj živinozdravnik v Črnomlju; delovno okrožje je Kozjanski sodni okraj in okoliš trga Planina nad Sevnico, to je pogorje Bohorja, severni del pogorja Lise, Žusemsko pogorje, Rudnica in Bizeljsko pogorje.

Podružnica je markirala razna pota v svojem okolišu, zlasti na Bohor, Oslico, iz Planine na Lisco, na Sv. Gore nad Sv. Petrom.

Razvoj članstva: 1929: 42, 1930: 48, 1931: 48, 1932: 39, 1933 priglašeni 104.

Podružnica namerava letos, ako bodo razmere dopuščale, graditi razgledni stolp na Bohorju (1023 m).

Koča na planini Na Kraju

41. Bohinjska v Srednji vasi v Bohinju.

Ustanovljena je 16. avgusta 1931. Njeno delovno okrožje je Bohinj.

Postavila je planinsko kočo na planini Na Kraju pod Bogatinom l. 1932. Do nje vodi dobro ohranjena vojaška cesta od Savice. V koči je 1 soba, 1 skupno ležišče, 16 postelj.

Število članov ob ustanovitvi: 68, sedaj: 74. — Ustanovni član podružnice je Nj. Vis. knez Pavel; večji dobrotniki in podporniki pa so: narodni poslanec in minister n. r. g. Ivan Mohorič, ban Dravske banovine g. dr. Drago Marušič in tovarnar Adolf Westen iz Celja.

Naval smučarjev na našo postojanko pod Bogatinom je bil v letošnji zimi tolik, da je nujno potrebna povečava koče.

Ustanovljena je 23. aprila 1933 s sedežem v Ratečah-Planici na Gorenjskem. Delokrog ji je občina Rateče-Planica. Za predsednika je bil izvoljen g. duh. svetnik Josip Lavtižar. Podružnica šteje 51 članov. V sredi veličastnih planin, na zapadnem robu naše države, jo čaka mnogo dela.

Dostavek

Bivše SPD podružnice iz »Julijske Krajine«.

Planinska matica v Ljubljani je v svoji materni sreči dala življenje več hčerkam, ki so se z bogato doto priženile na podružnice v Tolmin, Ajdovščino, Vipavo, Idrijo, Cerkljo, v Gorico, Trst, Ilirsko Bistrico, Paziņ; od teh novih središč se je planinstvo razmahnilo v vseh predelih te naše jugozapadne slovenske domovine. Ko je vojna vihra zadivjala v njihovih področjih, so se posestrime v letih 1915. do 1920. razšle kakor izgubljene ovce. Po italijanski okupaciji so se na svojih podrtih, razvaljenih domovih skušale po novih razmerah obnoviti, kar jim je brezobzirna sila zadušila življenje. V tedanjih letnikih »Planinskega Vestnika« čitamo zgodovino njih življenja do rane smrti; matica v Ljubljani čaka na njih otroke in vnuke.

Zgodovino teh podružnic (razen Tržaške) je po tedanjih letnikih in po svojem spominu z veliko skrbnostjo zbral in s tem rešil pozabnosti g. Ludvik Zorzut, ki je za najpomembnejše »Goriške vrhove« zložil tudi posebne pesmi, izmed katerih tu objavljamo dve (o Krnu in Kaninu):

Ludvik Zorzut

K R N.

Planinstva prvo čašo v mladih dnéh
ti, kralj Goriških gor, si mi natočil
in v njo si vlil lepoto, zdravje, smeh:
vse to si fantu mlademu izročil.

In rekel si: »Glej, tvoj planinski raj,
Vipavsko, Brda, Kras, Goriške góre!« —
In sem poljubil jih in pil njih slaj
in pel, noseč s seboj presvetle vzore.

Planinstva prvo čašo v mladih dnéh
ti, kralj Goriških gor, si mi natočil.
Nič več. Mi bridko je na tujih tleh —
kako težkó od tebe sem se ločil!

Pa iščem te iz dalj: »O, kje si, Krn!
Kedar oko te v jasnosti doseže,
spomin mi vstaja, ta bodeči trn,
ki v ranjeno srcé mi bode, reže.«

K A N I N S K A L E G E N D A.

Kaj v hori Tjaninovi grom gromí
in v bliških se sečejo divje poljane?
Prestréljenik strelja? V Oknu gorí?
»Ha, spet je hudič poklical Rezjane!«

Hudóbcí, pogúbljenci kaj besné,
rožljajo v verigah, duše ječe v vichah,
premetavajo skale, se podé
ko grušča grmečega plaz po policah? —

Na Svetih Višarjah biló je nekoč...
Sam Satan je prišel, Marijo pozdravil:
»Hehé... preizkusiva svojo danes si moč!
Kdo v letu hitrejši je, to rad bi stavil!

Nad Idrijo, glej, prelepi tam grad,
dobí ga, kdor prej preleteti more
gor čez Kanin, Matajur, Kolovrat
od Svetih Višarij do Stare Góre...«

»Jaz cerkvice bele po hribih imam,
po hribčih povesod, kjer Slovenci živijo;
me kličejo zdaj v božji nov hram,
da stopim z Višarij še dol v Benečijo!«

Marija je rekla in v oblakih nebá
zaplavala je v prebele dol dvore,
od Slovencev pozdravljena, koder je šla,
od Svetih Višarij do Stare Góre.

Za njó se hudič je besno pognál
kot plámen žareč in huda burja...
A kje je zdaj on, kje vrag je ostal?
Ga ni s Kolovrata, ni ga z Matajurja!

Oj, smola! — se vrag za rogé je vlovil
v Kaninskih pečinah, zadel se je z glavo
v Prestreljenik, mu Okno izbil...
Tako Satan nesrečni izgubil je stavo.

Od grozne sramote zaril se je v grušč
v zakleto kraljestvo: Kaninsko pogorje,
da golo skalovje raztrganih pušč
zdaj tam se peni ko mrtvo morje.

Opomba. Prestreljenik (2503 m), v vzhodnem delu skupine Kanina (2592 m), je znan zaradi svojega »Okna«, predora v zapadnem grebenu (ital. takisto: Monte forato). — Idrija: reka ob nekdanji avstr.-italij. meji. — Stara Gora (ital. »Castello Madonna del Monte«), 618 m, leži nad reko Idrijo in je meja slovenskega narečja na jug. T.

III. Hronološki seznam edinic in stavb SPD

Sestavil dr. Jos. Tomišek

A. Edinice.

I. 1893. Osrednje društvo.

II. Podružnice: 1. 1893, Kamniška; 2. 1893, Savinjska; 3. 1895, Radovljiska; 4. 1896, (Soška); 5. 1897, (Češka); 6. 1899, Kranjska; 7. 1900, Posavska; 8. 1900, (Ziljska-Koroška); 9. 1901, Podravska; 10. 1903, (Češko-slovenski akad. krožek); 11. 1903, Kranjskogorska; 12. 1903, (Ajdovsko-Vipavska); 13. 1904, (Idrijska); 14. 1904, (Cerkljanska); 15. 1904, Šaleška; 16. 1904, (Tržaška); 17. 1905, Litijska; 18. 1906, (Istarska); 19. 1907, (Ilirskobistriška); 20. 1907, Selška-Škofjeloška; 21. 1908, Tržiška; 22. 1911, (Goriška, odsek Soške); 23. 1912, (Dunajska); 24. 1912, Trboveljska (1928 obnovljena); 25. 1913, (Vipavska); 26. 1914, Novomeška (1920 obnovljena).

Po vojski:

27. 1919, Mariborska; 28. 1919, Mislinjska; 29. 1920, Rogaška; 30. 1921, Prevaljska; 31. 1921, Slovenjebistriška; 32. 1924, Jeseniška; 33. 1926, Mežiška »Peca«; 34. 1927, Dravinjska; 35. 1928, Triglavska; 36. 1928, Notranjska-Borovniška; 37. 1928, Črnomeljska-Belokranjska; 38. 1929, Gorjanska (Gorje); 39. 1929,

Zavržencev duše je zlodej ujel
in z bičem po podih in laštah jih pase,
sikajoč ves peklenski svoj gnev
skoz Okno iz Rezije k nam krohotá se.

Mi romarji pa k Mariji gremó
na Svete Višarje, na Staro Góro;
v Kanin se ozremo: »Ej, vrag, ti samó
si kriv, da mi delamo zdaj to pokoro!« —

Kaj v hori Tjaninovi grom gromí
in v bliskih se sečejo divje poljane?
Prestreljenik strelja? V Oknu gorí?
»Ha, spet je hudič poklical Rezjane!«

Planinec, ga slišiš? Si zdaj njegov gost,
a blisk te svari, te grom opominja:
ne stavljalj na svojo bahávo noróšt,
v goré naj te vodi previdna stopinja!

O, nimaš ti vražjih, ne kozjih rogóv,
da »okno« izbiješ. Turist vratolomni —
Kaninsko legendo z najvišjih vrhóv
vsem stenam povej in dobro jo pomni!

Poljčanska; 40. 1929, Kozjanska; 41. 1931, Bohinjska; 42. 1933, Rateška. — Ako se Češko-slovenski akademični krožek (št. 10) ne šteje samostojno, jih je 41.

Po vojni je prenehalo 13 podružnic; označene so z oklepaji (Soška, Češka, Ziljska-Koroška, Češko-slovenski akademični krožek, Ajdovsko-Vipavska, Idrijska, Cerkljanska, Tržaška, Istarska, Ilirskobistriška, Goriška, Vipavska, Dunajska). Zdaj (1933) deluje Osrednje društvo SPD z 29 podružnicami.

Podrobni podatki o edinicah so spredaj v vrstnem redu.

B. Stavbe.

1894. Orožnova koča na Črni Prsti (Osrednje društvo);
1894. Kocbekova koča na Molički planini (Savinjska podr.); opuščena;
1895. Aljažev stolp vrh Triglava (postavil Aljaž in ga podaril Osrednjemu društvu);
1895. Staničevo zavetišče pod vrhom Triglava (oskrbuje Osrednje društvo);
1895. Aljaževa koča v Vratih (Osrednje društvo);
1895. Vodnikova koča (Radovljiška podr.; 1909 prestavljena, Osrednje društvo);
1895. Koča na Rodici (Radovljiška podružnica); opuščena;
1896. Triglavsko koča na Kredarici (Osrednje društvo; povečana 1909/10 »Triglavski Dom«);
1896. Triglavsko kapelica (Osrednje društvo, postavil Aljaž);
1896. Mozirska koča na Golteh (Savinjska podružnica); 1929 podvojena;
1898. Kapelica pod Ojstrico (Savinjska podružnica);
1898. Gornjegrajska koča na Menini (Savinjska podr., pogorela 1920);
1899. Hausenbichlerjeva koča na Mrzlici (Savinjska podružnica; 1930 prevzela Trboveljska);
1899. (Zasilna) koča na Boču (Savinjska podružnica; 1904 prevzela Ruška; opuščena);
1899. Lučka koča pod Dleskovec (Savinjska podružnica; neoskrbovana);
1900. Koča na Raduhi (Savinjska podružnica); opuščena;
1900. Češka koča (Češka podružnica; po vojni Osrednje društvo);
1901. Tomčeva koča na Begunjščici (Radovljiška podr.); 1906 opuščena;
1901. Trillerjeva koča na Krnu (Soška podr.); 1905 jo je sneg podrl.
1901. Na Višarjah plan. soba (najela Koroška podružnica);
1902. Jurkova koča na Lisci (Posavska podružnica); 1932 popravljena;
1903. Žigartov stolp na Pohorju (Podravska podr.); 1904 ga vihar podrl;
1904. Kadilnikova koča vrh Golice (Kranjskogorska-Jeseniška podružnica, oziroma Osrednje društvo);
1904. Aljažev Dom v Vratih (stari; Osrednje društvo); 30. 3. 1909 ga porušil plaz;
1906. Kamniška koča na Sedlu (Kamniška podr., nato Osrednje društvo);
1907. Pirnatova koča na Javorniku (Idrijska podružnica);
1907. Vilfanova koča na Begunjščici (Radovljiška podr.); opuščena;
1907. Koča na Poreznu (Cerkljanska podružnica);
1907. Koritniška koča (Češko-slovenski akademični krožek); otv. 1909;
1907. Ruška koča (Podravska podružnica);
1908. Frischaufov Dom (Savinjska podr.); 1932 zgrajena dependanca;
1909. Prešernova koča na Stolu (Kranjska podružnica); 1927 razširjena;
1909. Koča v Bistrici (prevzelo od Meščanske korporacije Osrednje društvo); 1927—29 prenovljena v Dom v Bistrici (Osrednje društvo);
1910. Aljažev Dom, novi (Osrednje društvo);

1912. Planinka, vila pri Ruški koči (Podravska podružnica);
 1912. Dom na Vršiču (Kranjskogorska podružnica);
 1912. Koča na Veliki Planini (Schmidingerjeva predelana; Osrednje društvo);
 1913. Hotel Zlatorog (kupljen; Osrednje društvo);
 1914. Vilharjeva koča, Črni Dol pod Snežnikom (Ilirskobistriška podr.);

1919 do 1922. V teh letih po vojski so stavbe inozemskih planinskih društev, oziroma tujih lastnikov s prepustitvijo (Češka koča) ali po sekvestru z nakupom prešle v last SPD, in sicer:

- (Češka koča na Osrednje društvo, šteta zgoraj 1900;)
 Erjavčeva (prej »Vosshütte«) na Osrednje društvo;
 Staničeva koča (»Deschmannhaus«) na Osrednje društvo;
 Aleksandrov Dom (»Maria-Theresienhütte«) na Osrednje društvo;
 Koča pri Triglavskih jezerih na Osrednje društvo;
 Spodnja koča na Golici na Osrednje društvo;
 Cojzova koča na Osrednje društvo;
 Malnerjeva koča na Osrednje društvo;
 Hotel Sv. Janez je (1921) prevzelo v oskrbo Osrednje društvo;
 Koča na Korošici, prešla na Savinjsko podružnico;
 Piskernikovo zavetišče, v najem Savinjski podružnici;
 Dom na Uršini Gori na Mislinjsko podružnico;
 Mariborska koča na Mariborsko podružnico (1922);
 Mariborski stolp (razglednik) na Mariborsko podružnico;
 Koča na Rogaški Gori na Rogaško podružnico (obnovljena 1929);
 Valvazorjeva koča na Kranjsko podružnico;
 Koča na Gozdu (postavilo vojaštvo) na Kranjskogorsko podružnico, popravljena in otvorjena 1922.

Nove in najete stavbe po vojski:

1921. Koča na Klopnem Vrh (najem in preuredba, Mariborska podr.);
 1922. Čandrova koča (Podravska podružnica);
 1924. Krekova koča (Selška podružnica; prevzelo Osrednje društvo);
 1925. Dom na Krvavcu (Osrednje društvo; dovršen 1929);
 1925. Tillerjeva koča (Savinjska podružnica);
 1925. Celjska koča (najem; Savinjska podružnica);
 1927. Dom na Kofcah s kapelico (Tržiška podružnica; koča in kapelica sta last zadruge »Planinski Dom«; podružnica je glavni delničar);
 1928. Hlebov Dom na Smolniku (najem; Podravska podružnica);
 1928. Kapela sv. Cirila in Metoda v Vratih (Aljaž. klub; Osred. dr.);
 1928. Uletova koča na Peci (Mežiška »Peca«);
 1929. Kapela na Krvavcu (Osrednje društvo);
 1929. Koča na Šmohoru (Posavska podružnica);
 1929. Dom na Mirni Gori (Črnomeljska podružnica);
 1929. Koča na Pesku, Winterjeva (Dravinjska podružnica);
 1930. Kocbekov Dom na Korošici (Savinjska podružnica);
 1930. Stolp na Boču (Poljčanska podružnica);
 1930. Koča na Boču (Poljčanska podružnica), neoskrbovana;
 1930. Sv. Miklavž pod Bočem, soba v najem (Poljčanska podružnica);
 1930. Sv. Pankracij na Kozjaku, soba v najem (Mariborska podružnica);
 1931. Tomazinova koča na Sv. Gori (Litijska podružnica);
 1931. Dom na Mrzlici (Trboveljska podružnica);
 1931. Čarfov stolp na Špiku (Kozjak; Šaleška podružnica);

1931. Cerkev Kristusa Kralja v Logarski dolini;
 1932. Koča na Zasipski planini (najem; Triglavska podružnica);
 1932. Koča na Lubniku (Škofjeloška podružnica);
 1932. Koča na Lisci (Posavska podružnica);
 1932. Koča na planini Na Kraju (Bohinjska podružnica);
 1932. Planinski Dom v Logarski dolini (Savinjska podružnica);
 1932. Senjorjev Dom (Mariborska podr., Zadruga »Ribniška koča«);
 1933. Koča v Krnici (Kranjskogorska podružnica);
 1933. Roblekov Dom na Begunjščici (Radovljiska podružnica);
 1933. Koritzky-ja koča na Smrekovcu (Šaleška podružnica).

To je skupaj 87 stavb. Med njimi je 67 lastnih koč in domov, 5 najetih koč, 3 sobe najete v tuji stavbi, 2 prosti zavetišči, 6 kapelic, 4 razgledni stolpi.

Ker je uničenih, opuščenih ali odtujenih 15 lastnih domov in koč, 1 najeta soba in 1 stolp, zato stoji in je v naših rokah 52 lastnih domov in koč, 2 najeti sobi, 5 najetih koč, 2 prosti zavetišči, vseh 6 kapelic, 3 razgledni stolpi, skupaj 70 stavb.

Najete koče so: Piskernikova, na Klopnem Vrh, Celjska, Hlebov Dom, na Zasipski planini.

Najete sobe: pri Sv. Miklavžu pod Bočem, pri Sv. Pankraciju; soba na Višarjah je odtujena. V seznamu niso uvaževane nekatere najete sobe, ker so bile najete le začasno ali o njih nimamo zadostnih podatkov, n. pr. »Pri Samcu« (pod Vel. Kopo; Podrav. podr.), pri Sv. Miklavžu na Trdinovem Vrh v Gorjancih (Novomeška podr.), na Kumu (Posavska podr.).

Prosti zavetišči sta: Aljažev stolp in Staničevo zavetišče.

Kapele: Triglavska, pod Ojstrico, v Vratih, na Krvavcu, na Kofcah in v Logarski dolini.

Stolpi (razgledni): Mariborski, na Boču, Čarfov; Žigartov je podrt.

Koče uničene ali opuščene (10): Kocbekova na Molički planini, na Rodici, Gornjegrajska, Hausenbichlerjeva, na Boču (stara), na Raduhi, Tomčeva, stari Aljažev Dom, Trillerjeva, Vilfanova; odtujene koče (5): Pirnatova, na Poreznu, Koritniška, Dom na Vršiču, Vilharjeva.

Oltar in Velika Ponca

Foto Janko Skerlep

40 let SPD v številkah

A propos du 40^e anniversaire de la S. P. D.

Slovinci so edini mali narod, ki ima poleg treh velikih, Lahov, Francozov in Nemcev, svoj sicer majhen, vendar pokrajinsko zelo učinkovit delež na ozemlju evropskih Alp. Njihovo glavno mesto Ljubljana si je prizadevalo v alpinistični smeri že pred poldrugim stoletjem (B. Hacquet) ob istem času kakor Ženeva na zahodu (B. H. Saussure). Da se je zaradi modernega alpinističnega dela ustanovila pred 40 leti (1893) posebna slovenska organizacija, je prišla posredna pobuda od strani sosedov Lahov in Nemcev, ki so grozili, da bodo z delom svojih planinskih društev osvojili ovršja vseh slovenskih Alp in jim tako dali pečat neslovenskih krajev.

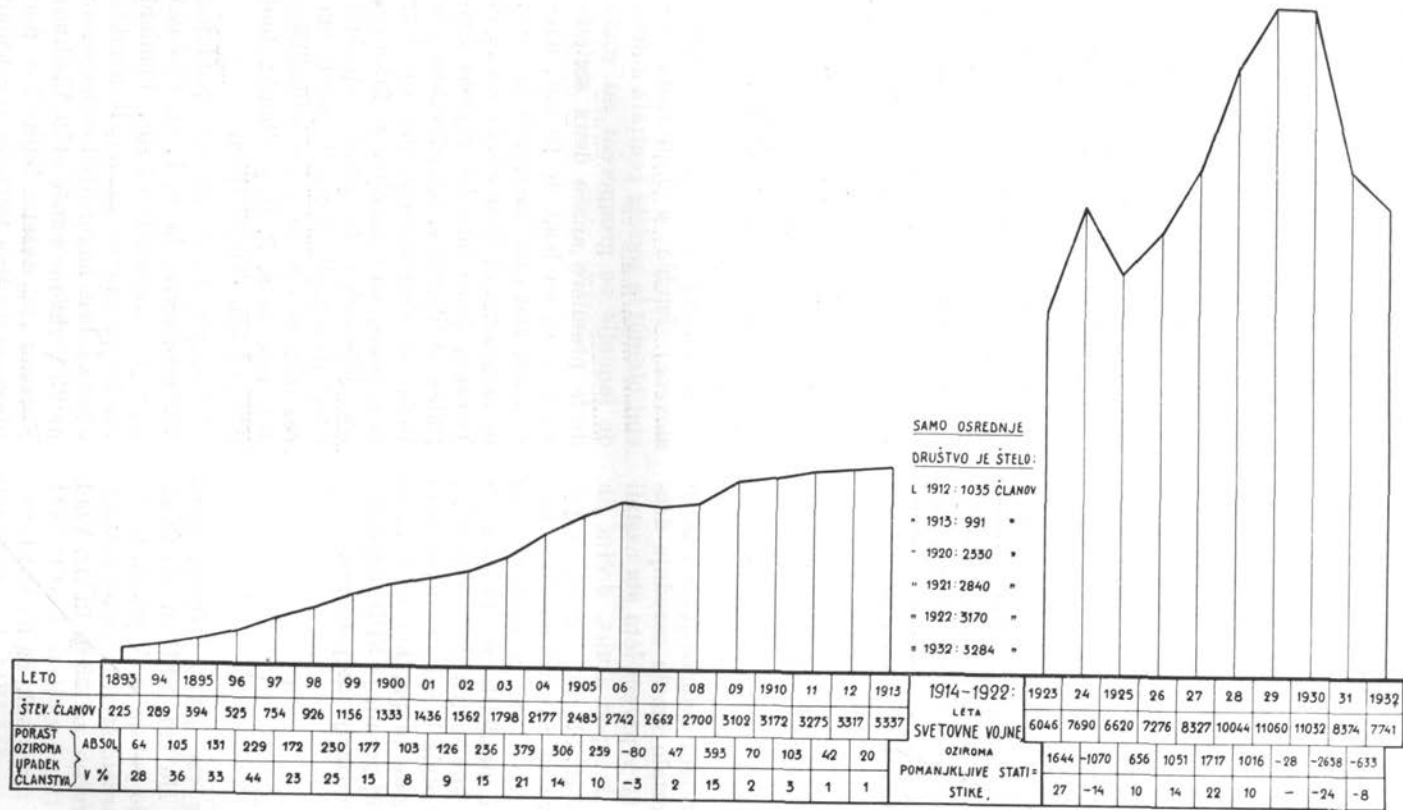
V Ljubljani ustanovljeno društvo SPD je postalo kmalu osrednje društvo, ker že v prvem letu sta nastali na deželi dve podružnici, dočim jih je bilo ob 10. obletnici že 11. V porečjih Save in Savinje ter Soče (Gorica in Trst), torej v osrednjih in primorskih predelih, se domača inteligenca slovenstvu ni odtujevala, ampak je stala krepko na narodnem braniku; zato in pa, ker so ti kraji tudi najbolj gorati, je SPD razpredlo svojo organizacijo najprej tod.

Kakor vse javno življenje pred vojno, je šlo tudi SPD mirno in solidno svojo pot dalje. V prvem desetletju je zraslo število članstva vsako leto poprečno za 23 % in dr. Vlad. Foerster (Po desetih letih SPD 1893-1903) je izračunal, da bo društvo ob tem prirastku že l. 1911. doseglo 10.000 članov. Ali nekaj let pred vojno so

Trois grands peuples, les Italiens, les Français, les Allemands et un seul petit peuple, les Slovènes se partagent le territoire des Alpes européennes; les derniers n'en occupent qu'une partie, petite sans doute, mais fort pittoresque. Leur ville principale Ljubljana a porté ses efforts vers l'alpinisme il y a déjà un siècle et demi (B. Hacquet) en même temps que Genève à l'Ouest (B. H. Saussure). Si, il y a quarante ans, en 1893, une organisation slovène spéciale d'alpinisme moderne s'est fondée, c'est à l'instigation indirecte des voisins, Italiens et Allemands, qui menaçaient de s'emparer par le travail de leurs sociétés alpines de toutes les Alpes Slovènes et de leur enlever leur caractère de pays slovène.

La société S. P. D. (société alpine slovène) fondée à Ljubljana, devint bientôt la société centrale autour de laquelle se groupèrent au cours de la première année deux sociétés affiliées et au bout de 10 ans, onze sociétés. Dans les bassins de la Save, de la Savinja et de la Soča (Gorice et Trieste), donc dans les régions centrales et littorales, les Slovènes cultivés ne s'éloignaient pas de leur race mais, au contraire, se faisaient les défenseurs du peuple slovène. C'est pourquoi, et aussi parce que ces régions sont les plus montagneuses, que la S. P. D. y étendit tout d'abord son organisation.

Comme toute la vie publique d'avant-guerre, la S. P. D. évoluait d'un pas tranquille et sûr. Pendant les dix premières années, le nombre des membres augmentait en moyenne de 23 % chaque année et dr. Vladimir Foerster (Po desetih letih Slov. planinskega društva 1893-1903) calculait qu'en 1911, ce nombre s'élèverait à

Gibanje članstva SPD od leta 1893. do 1932. — Mouvement des membres de la S.P.D. de 1893 à 1932

nastopili časi političnih napetosti in gospodarskih težav, ki so z izjemo l. 1908. rast SPD tako zavrle, da je ob svoji 20 letnici l. 1913. štela organizacija v osrednjem društvu in 24 podružnicah šele komaj 3337 članstva. Višek te krize je bil dosežen z izbruhom svetovne vojne 1914-18, ki je s svojimi grozotami izpodrezala vse možnosti dela tudi našemu društvu.

Po končani vojni je postala slovenska zemlja kakor plašč Križanega predmet vladjanja svetovne diplomacije, zaradi tega je danes razdeljena med četvero držav, od katerih morejo Slovenci le Jugoslavijo šteti za svojo, domačo. Težke posledice za naše društvo so bile, da mu je bilo na tleh Koroške in Primorja odtegnjenih deset podružnic, 674 članov (27,6 %) in pet planinskih koč (18 %). Češka podružnica je prenehala, ker so dobili bratje Čehi visoke gorske pokrajine doma, na slovaških tleh, podružnica na Dunaju pa se je razšla s kolonijo tamkajšnjih Slovencev. (Iz sličnih vzrokov so zamrle na jugoslovenskih tleh obstoječe sekcije Nemškega in avstrijskega Alpenvereina).

Kot osnova nadaljnjemu delu je preostalo SPD le osrednje društvo v Ljubljani in polovica podružnic. Ker pa se je prirodni sport po vsem svetu silno razmahnil in raztegnil tudi na zimsko sezono, se je tudi SPD do danes toliko razraslo, da šteje poleg osrednjega društva že zopet 29 podružnic. Šele po vojni je bilo tudi doseženo število 10.000 društvenih članov, vendar ta dvig ni bil zdrave narave, ker je bil v zvezi z materijalnimi prednostmi, ki jih društvo danes ne more več nuditi. K obilnim nalogam so se pridružile

10.000. Mais, quelques années avant la guerre, il y eut une époque de tension politique et de difficultés économiques qui, sauf en 1908, entrava le développement de la S. P. D., si bien qu'au moment du 20e anniversaire de sa fondation, la société principale et ses 24 branches comptaient à peine 3337 membres. Cette crise atteignit son dernier degré, lorsque éclata la guerre mondiale de 1914-18 dont les horreurs enlevèrent à notre société elle aussi toute possibilité de travail.

Après la guerre, la terre slovène, telle le manteau du Christ, devint l'objet des enjeux de la diplomatie mondiale; le résultat fut la répartition du territoire slovène entre quatre états parmi lesquels les Slovénes ne peuvent reconnaître que la Yougoslavie comme patrie. La S. P. D. fut durement éprouvée par ce partage; elle perdit en Carinthie et dans les régions du littoral 10 de ses sections, comptant 674 membres (27,6 % du nombre total) et cinq chalets (10 %); la branche tchèque ne fonctionna plus, car nos frères tchèques avaient désormais chez eux en Slovaquie des régions de hautes montagnes; la société affiliée de Vienne disparut lorsque la colonie slovène se dispersa. (Les mêmes raisons firent d'ailleurs disparaître toutes les sections de la D. u. ö. Alpenverein qui existaient sur le territoire yougoslave.)

Il ne restait donc plus à la S. P. D., comme base pour son travail futur, que la société centrale et la moitié de ses sections. Comme l'alpinisme s'est largement développé dans le monde entier et s'est étendu également à la saison d'hiver, la S. P. D. a aujourd'hui atteint un tel développement que, autour de sa société centrale, se groupent de nouveau 29 sections. Ce n'est qu'après la guerre que le nombre de ses membres s'est élevé à 10.000; cette augmentation n'était pourtant pas ni saine ni utile, car elle était en

Stanje SPD leta 1913. — Effectif de la S.P.D. en 1913

Zap. štev. podružnice Numéro des sections	Imena enot Noms des unités	Leto ustanovitve Année de la création	Število članstva Effectif des membres			Koče poleti Cabanes en été	Imena enot Noms des unités	Število članstva Effectif des membres	Koče poleti Cabanes en été		
			oskrbovane gardées	neoskrbovane non gardées	oskrbovane gardées				neoskrbovane non gardées		
Danes v Jugoslaviji Actuellement en Yougoslavie						Zatrte podružnice izven Jugoslavije Sections abolies hors de la Yougoslavie					
	Osrednje društvo v Ljubljani . . .	1893	991	9	—						(la Centrale à Ljubljana)
1.	Kamniška podr. .	1893	66	—	—						
2.	Savinjska podr. .	1893	185	2	5						
3.	Radovljiška podr.	1895	126	1	1						
4.		1896				Soška podr. . . .	77	—	—		v Italiji - en Italie
5.		1897		1	—	Češka podr. . . .	540	1	—		
6.	Kranjska podr. .	1899	179	1	—						
7.	Posavska podr. .	1900	14	1	—						
8.		1900				Ziljska podr. . .	79	—	—		v Avstriji - en Autriche
9.	Podravska podr.	1901	174	2	—						
10.	Kranjskogorska .	1903	123	—	—						
11.		1903				Ajdovska podr. .	34	—	—		v Italiji - en Italie
12.		1904				Idrijska podr. . .	108	1	—		« «
13.		1904				Cerkljanska podr.	48	1	—		« «
14.	Šaleška podr. . .	1904	21	—	—						
15.		1904				Tržaška podr. . .	193	—	—		« «
16.	Litijska podr. . .	1905	67	—	—						
17.		1906				Istarska podr. . .	31	—	—		« «
18.		1907				Ilirskobistriška .	26	7	1		« «
19.	Selška podr. . . .	1907	44	—	—						
20.	Tržiška podr. . .	1908	20	—	—						
21.		1911				Goriška podr. . .	101	—	—		« «
22.		1912				Vipavska podr. . .	26	—	—		« «
23.		1912				Dunajska podr. . .	32	—	—		v Avstriji - en Autriche
24.	Trboveljska podr.	1912	35	—	—						
			2091	17	6		1246	10	1		
	Vse SPD leta 1913. Toute la S. P. D. en 1913		3337	27	7						

Statistično gradivo je pridobljeno v pisarni osrednjega društva, po letnikih Planinskega vestnika in iz Kocbekovega Planinskega koledarja za l. 1914. Podružnice so v drugi tabeli postavljene po svoji starosti, v tretji po abecednem redu svojih sedežev. V poštrev je vzeta tudi najmlajša podružnica iz l. 1933. Da pa bodo številke v bodoče točnejše, naj pripravijo vse podružnice gradivo za temeljito debato na prihodnji skupščini.

Stanje SPD leta 1932. — Effectif de la S.P.D. en 1932

Zap. štev. podružnice Numéro des sections	Imena — Noms		Leto ustanovitve Année de la création	Število članstva Effectif des membres	Plan, vestnik Clani naročn. Abonnées		Koče - Cabanes					
	enot — des unités	sedežev des lieux			absolutno štev. nombre absolu	% članstva % des membres	absolutno število nombre absolu	vse leto toute l'année	oskrbov. gardées	poleti - en été	zimski zavetišča refuges d'hiver	R. stolpi - Tours de vue
	Osrednje društvo v Ljubljani	Ljubljana	1893	3284	870	26,5	20	6	14	6	1	3
	Podružnice — sections:											
1.	Notranjska-Borovniška	Borovnica	1928	35	18	51,1	—	—	—	—	—	—
2.	Savinjska	Celje	1893	486	73	15,0	5	2	3	2	—	2
3.	Črnomaljska-Belokrajska	Črnomelj	1925	41	6	14,6	1	1	—	—	—	—
4.	Triglavska	Dovje-Mojstrana	1927	76	8	10,5	1	—	—	1	—	—
5.	Gorjanska	Gorje pri Bledu	1929	52	13	25,0	1	1	—	—	—	—
6.	Jeseniška	Jesenice	1924	201	42	20,7	1	—	1	—	—	—
7.	Kamniška	Kamnik	1893	48	27	56,2	—	—	—	—	—	—
8.	Dravinjska	Konjice	1927	102	4	3,9	1	1	—	—	—	—
9.	Kozjanska	Kozje	1929	127	9	7,0	—	—	—	—	—	—
10.	Kranjska	Kranj	1899	301	72	23,9	2	1	1	—	—	—
11.	Kranjskogorska	Kranjska gora	1903	64	12	18,6	2	—	2	—	—	—
12.	Litijska	Litija	1905	70	10	14,3	2	2	—	—	—	—
13.	Mariborska	Maribor	1919	860	118	12,5	3	3	—	—	1	—
14.	»Peca«	Mežica-Črna	1926	190	8	4,2	1	—	1	—	—	—
15.	Novomeška	Novo mesto	1914	107	30	28,0	—	—	—	—	—	—
16.	Poljčanska	Poljčane	1929	50	5	10,0	1	1	—	—	1	—
17.	Prevaljska	Prevalje	1919	101	12	11,8	—	—	—	—	—	—
18.	Radovljiška	Radovljica	1895	186	39	20,9	1	—	1	—	—	—
19.	Rateška	Rateče-Planica	1933	58	4	7,0	—	—	—	—	—	—
20.	Rogaška	Rogaška Slatina	1920	56	10	17,8	1	1	—	—	1	—
21.	Ruška	Ruše	1901	242	13	5,3	2	2	—	—	—	—
22.	Mislinjska	Slovenjgradec	1919	86	6	5,2	1	1	—	—	—	—
23.	Slovenjebistriška	Slov. Bistrica	1921	53	3	5,5	—	—	—	—	—	—
24.	Bohinjska	Srednja vas v B.	1931	68	18	26,4	1	1	—	—	—	—
25.	Škofjeloška	Škofja Loka	1907	107	41	38,3	1	1	—	—	—	—
26.	Šaleška	Šoštanj	1904	127	17	13,4	1	1	—	—	1	—
27.	Trboveljska	Trbovlje	1928	269	15	5,9	1	1	—	—	—	—
28.	Tržiška	Tržič	1908	148	23	15,5	1	1	—	—	—	1
29.	Posavska	Zidani most	1905	146	18	12,3	3	3	—	—	—	—
Vse SPD leta 1932.												
Toute la S. P. D. en 1932					7741	1544	20,0	54	30	23	9	5 6

po vojni nove, prav številne, ki pa zahtevajo ob današnjem težkem stanju narodnega gospodarstva prav velikih žrtev. Sicer pa prevladujejo kakor po vsem ostalem svetu tudi pri SPD smeri in smotri v materijalnost in fizičnost, kar se da spoznati posebno iz nezdravega razmerja, ki ga goji danes članstvo do svojega društvenega glasila „Planinskega vestnika“, ki izhaja že 33. leto od l. 1895. dalje.*

Glavni in najbolj vidni uspeh društvenega 40 letnega dela so njegove stavbe po gorah in odročnih dolinah in njihov visoko naraščajoči obisk: l. 1924. je obiskalo 32 glavnih postojank 42.380, l. 1927. pa že 61.422 oseb. Velika podjetnost, ki jo je razvijala ta organizacija skozi to dolgo dobo, je prešla tudi v meso in kri posameznih Slovencev, zato je danes Slovenija dežela udobnih alpskih letovišč (Bled) in postojank zimskega sporta, znana in ugledna že daleč po svetu. Spričo vsega tega tudi ni noben čudež, da družbi SPD v svojem okrilju članstvo iz vseh stanov in razredov in da kljubuje kot res slovensko društvo vsem strupenostim vsakdanjega življenja; saj so poleg krvnega sorodstva prostori domače zemlje daleč najmočnejše vezi vsakega narodnega kolektiva. Gora, priroda in prijateljstvo so res vsemogočno velike stvari, kakor je rekel ljubljanski alpinist Žiga Zois že leta 1795.

rapport avec des avantages matériels que la société n'est plus à même d'offrir aujourd'hui. A toutes les nombreuses obligations qui incombaient à la société, il s'en est, après la guerre, ajouté d'autres qui, dans la difficile situation actuelle de l'économie nationale, exigent de grands sacrifices. De plus, les aspirations, les directives sont aujourd'hui matérielles et physiques à la S. P. D. comme partout ailleurs; on le reconnaît surtout au malaise qui existe entre les membres de la société et son organe officiel, le »Planinski vestnik«, qui paraît depuis 33 ans (janvier 1895).

Le succès capital, et en même temps le plus apparent, du travail de ces 40 années est dans la construction de chalets sur les montagnes et dans les vallées écartées et le nombre croissant de leurs hôtes; en 1924 les stations principales ont eu 42.380 visiteurs et 61.422 en 1927. L'esprit d'entreprise que la S. P. D. a montré au cours de cette longue période s'est aussi manifesté chez les particuliers; la Slovénie est devenue le pays de confortables villégiatures alpestres (Bled) et de stations de sports d'hiver connues et considérées au loin. Il n'est donc pas étonnant que la S. P. D. réunisse parmi ses membres tous les états et toutes les classes et, qu'en vraie société slovène, elle combatte tout ce qui empoisonne la vie quotidienne; après les liens du sang, la terre nationale constitue le plus fort des liens qui unissent la collectivité nationale. La montagne, la nature et l'amitié sont des choses toutes puissantes comme le disait déjà en 1795 Žiga Zois, alpiniste de Ljubljana.

* Pred vojno je bil v SPD organiziran cvet slovenskega naroda, ki je vedel ceniti glasilo svojega društva kot svojo neobhodno potrebno duševno hrano. Princip, da je v članarino všteta tudi naročnina na PV in da bodi vsak član tudi bralec društvenega glasila, pa je bil po vojni odpravljen. Zaradi tega ima danes PV med svojimi naročniki komaj vsakega petega člana SPD. Nad to poprečje se dviga le osrednje društvo in devet podružnic. Najčastnejše mesto zavzemata Kamnik in Borovnica, ker imata med naročniki več ko polovico svojih članov. Potem nastopajo po vrsti te-le enote: Loka, Novo mesto. Ljubljana, Srednja vas, Gorje, Radovljica in Jesenice; ostalih 20 podružnic, med njimi celo Maribor in Celje, pa pod poprečjem zaostajajo.

Nacionalna stran v začetkih SPD

Ideja svobode, ta plod velike francoske revolucije, je začela prodirati med Slovence posebno od »puntnega leta« 1848. dalje; izživljala pa se je le pod gesli nacionalne svobode v pojmi, ki so bili v naši pretekli politični ideologiji, kakor pri vseh probujajočih se narodih, kaj nedoločni.

Ljubljana, glavno mesto najbolj slovenske dežele, je postajala v čedalje večji meri središče domačega izobraženstva in živega socialno-političnega hopenja. Tu so zdramile Bleiweisove »Novice« (od 1843) nove naše izobražence, ki so začeli vneto gojiti ljubezen do slovenskega jezika v prepričanju, da more jezik postati njihovem preprostem ljudstvu ne samo sredstvo, temveč tudi vir izobrazbe in obenem gospodarskega napredovanja. Pri naših za bodočnost slovenske stvari zaskrbljenih najboljših možeh je bila torej probuda narodovih sil glavni smoter njihovega prizadevanja; zato je vsak dnevni dogodek dvignil njihova srca, da so vznemirjeno iskali našim malim razmeram primerna pota in sredstva.

Vzporedno z izobraženstvom se je domače malomeščanstvo poskušalo osvoboditi spon fevdalizma, prizadevalo si je pridobiti domači trg (geslo »Svoji k svojim«) in ga iztrgati iz rok tujega fevdalizma. Domači malomeščani so iskali političnih pravic v prvi vrsti v zaščito svoje gospodarske samostojnosti.

Nasprotniki teh narodnih probuditeljev, fevdalci in njihovi služabniki, nemškutarji, madžaroni in lahoni, so bili verni oprode vseh nasilnih, konservativnih vladnih sistemov. Spričo tega so domači izobraženci in malomeščani spoznali sčasoma svojega nasprotnika tudi v teh sistemih in so v boju za gospodarsko in narodno samostojnost vodili deloma tudi boj proti sistemom in njihovim organiziranim nosilcem, Avstriji, Madžarski in Italiji.

Ves ta razvoj se je odigral pri nas od l. 1848. dalje in je vse politično in sploh javno življenje te dobe prepleteno z gesli in načeli, ki si prizadevajo ustvariti v našem narodu opisano miselnost. V teh časih in ob takšnih razmerah sta dozorevali tudi misel in potreba, da se ustanovi SPD, naš 40letni jubilent.

Vse ljudske skupine, ki si hočejo ohraniti obeležje posebnega naroda, so navadno prisiljene udejestvovati se predvsem v dveh področjih obrambnega značaja: čuvati morajo svojega človeka pred nevarnostjo, da ga ne odnarodijo narodi-sosedje, in paziti, da jim sosedje ne zmanjšajo tudi prostorov narodnega gospodarjenja. Ti potrebi sta postali spričo navedenega posebno velika nujnost pri malem slovenskem narodu. Poleg tega, da so imeli že prednosti politično organiziranih »državnih« narodov, so namreč začeli naši tuji sosedje ogražati slovenske kraje še z nalašč v ta namen napravljenimi napadalnimi organizacijami. Prvi izživajoči društvi sta bila nemški »Schulverein«, ustanovljen na Dunaju l. 1880., in nemška »Südmark«, osnovana leta 1889. v Gradcu; razpredli sta nemudoma svoje delo tudi preko naših krajev. Naši severni bratje Čehi so pretečo nevarnost hitro spoznali in si še istega leta 1880. ustanovili Osrednjo Matico Šolsko. Slovenci smo čakali. L. 1880. so tvorili Nemci 6-2% vsega prebivalstva bivše

Kranjske, imeli pa so že 17 šol z nemškim učnim jezikom ali 6-6% vseh tedaj obstoječih osnovnih šol. Kljub temu niso bili zadovoljni. Zato so bogato založena njihova društva, kakor Schulverein, Schulkuratorium, Krainischer Schulpfennig in ne med zadnjimi Kranjska hranilnica, pridno in nemoteno sipala denar, kjerkoli je bila peščica Nemcev ali njihovemu kapitalu vdinjanih Slovencev.

Nekateri Slovenci so podcenjevali to delo, drugi so se zanašali na vlado, češ, naj ona prepove škodljivo nemško društvo ali vsaj omeji njegovo delo. Vse pritožbe slovenskih poslancev so bile zaman. Nemški Schulverein je napredoval celo po Kranjskem, da ne govorimo o neprimerno bolj ogroženih sosednjih slovenskih deželah, in je izvajal svoje načrte na našo škodo. Šele ko je dobila 1884 schulvereinski otroški vrtec in 1885 tudi schulvereinsko osnovno šolo sama Ljubljana in sta se za mesto osnovali tudi dve podružnici tega društva, moška in ženska, so se ojunali slovenski vodilni krogi: ustanovili so l. 1885., ob tisočletnici smrti sv. Metoda, šolsko družbo sv. Cirila in Metoda z nalogo, da rešuje slovenskega otroka iz kremp-ljev germanske in latinske zgrabčnosti (SN 1888, 214). Organizacije, ki bi bila naperjena proti odtujevanju slovenske zemlje, torej proti delu »Südmarke«, pa Slovenci ob svoji gospodarski šibkosti nismo zmogli nobene prave in je bilo res vse odvisno od pomoči izrednih dogodkov v evropski politiki.

Ali Slovenci imamo tudi delež na visokem pogorskem svetu, ki zaradi svoje divje prirode kot ploha ožjega, kmetijskega gospodarstva ne prihaja v poštev, ki pa je začel dobivati čedalje večjo vrednost za sportno udejstvovanje više civiliziranega mestnega človeka, odkar so se mesta začela razraščati v nepregledna morja stanovanjskih hiš.

Ljubljana, ki šteje danes preko 60.000 prebivalcev, je bila l. 1869. še »dolga vas«; ni imela več kot 1051 hiš in 22.593 prebivalcev. Dne 14. decembra 1870 je bila predana prometu gorenjska železnica in je postala dolgočasna hoja, oziroma neugodna vožnja z vozom ali s pošto do vznožja naših Alp skoraj popolnoma odveč. Kljub temu se je glede Ljubljanecv še dolgo zdelo, da bi morala priti gora do njih, ne pa oni h gori. Prav redki so bili posamezniki, ki so tedaj že cenili gibanje v prosti naravi; bili so to ali profesorji zemljepisja in prirodnih ved ali obiskovalci Šmarne gore, Sv. Katarine in Sv. Jošta; na prste ene roke pa bi naštel one može, ki so bili pripravljene ob prostem času povzpeti se še kam više. Slovenskim novinarjem so bili domači visoki turisti še dolgo časa vrsta ljudi, katerih ture je bilo treba zapisati kot nekaj, kar se ne zgodi vsak dan. Še v »Sl. Narodu« 17. avgusta 1885 beremo n. pr. med dnevnimi vestmi tole:

»Za hribolazce. Na Grintovcu so bili 12. t. m. gosp. Simon Robič, znani naravoslovec, neki botanik iz Draždan, neki hribolazec z Dunaja in M. Kos, učitelj v Velesovem. Razgled je bil prekrasen. Gosp. Kadirnik je šel včeraj na Triglav.«

Spričo tega ni čudno, da je moral tudi v tem pogledu dospeti v naše kraje prvi val iz neprijateljske nam soseščine. V Ljubljani so se začeli turistično organizirati najprej nemško misleči lovci, zakupniki visokih pogorskih lovišč (Bamberg-Gallé). »Laibacher Zeitung« z dne 22. junija 1871 piše še prav nedolžno takole:

»Za prijatelje Alp. V gostilni »pri Štrajzelnu« (Blumenstöckel) se bo vršil vsak petek večer družaben pogovor o alpskih izletih, in sicer predvsem zastran naprave udobnih prenočišč, bližnje in dobrih poti, najboljših vodnikov itd. Prija-

teljem prirode bo udeležba na teh pogovorih pač dobro došla, ker naš alpski svet je še premalo znan in je zato želeli, da slišijo oni, ki ga hočejo šele spoznati, izkustva priznanih hribolazcev.«

Toda že 12. julija i. l. se konča podlistek »Reklama za naše Gorenjsko« takole:

»Tu je še odprto polje za ‚Alpenverein‘, za njegovo kranjsko podružnico, ki bi gotovo našla odziv in lepo področje dela.«

Ti prvi organizirani sestanki ljubljanskih turistov so pokazali še istega leta 1871. velik uspeh, ker 10. avgusta beremo prav tam novico, da je novi pot na vrh Triglava že skoraj gotov in da je prejšnji teden prišel na vrh Matevž Jamar s svojim 11letnim sinom, dne 7. septembra pa je izšel članek:

»**Odprava na Triglav.** Danes popoldne odide iz Ljubljane odprava, ki hoče priti na Triglav od njegove severne strani (Bambergov pot ali Plemenice) in bo jutri (na petek) popoldne svečano blagoslovila novo postavljeno turistovsko kočo, ki stoji 500 čevljev pod vrhom Vélikega Triglava.«

O poteku te najstarejše slavnosti turistov v okolici Triglava piše isto glasilo ljubljanskih Nemcev 13. avgusta v daljšem dopisu »Iz vznožja Triglava«, da je mogoče zdaj priti iz Ljubljane na triglavski vrh zlahka in udobno v 15 urah (preko Bohinja), 2. oktobra pa prihaja sličen dopis glede Triglava z novimi načrti s pristavkom:

»To in še marsikaj pa bi bilo mogoče v interesu gorskih izletov doseči le z združenimi močmi. Potrebna je torej ustanovitev ‚Triglavskega planinskega društva‘ (Triglav-Alpenverein).«

Pobude za ta načrt so prihajale pač iz nemškega Gradca, oziroma Beljaka, kjer sta se prav leto poprej osnovali sekciji »Avstrijskega Alpenvereina«; vendar je trajalo še par let in sta dobila prej svoji sekciji še Celovec (1872) in Trst (1873), da je prišla na vrsto tudi šibko nemška Ljubljana.

Zavest narodnega edinstva, ki je imelo v slični preteklosti in enotnem književnem jeziku svoje stoletja, dà, celih tisoč let stare temelje, se je po zmagoslavju nad Francozi 1870/71 med Nemci silno okrepila ne glede na obstoječe politične meje. S tega vidika je treba gledati tudi na zgodovino nemškega »Alpenvereina«. To nemško društvo je bilo do novega leta 1874 deljeno na dve samostojni organizaciji; eni je bilo področje Avstrija, drugi Nemčija. Tedaj pa sta se društvi strnili v eno samo pod imenom »Deutscher und österreicherischer Alpenverein« in s sedežem v Münchenu; eno prvih sekcij pomlajene organizacije pa je ustanovila nemška kolonija Ljubljane v marcu 1874 in je tako izvesila na beli dan frankfurtarsko trobojnico. Zgodilo se je to istega leta, ko je dobil laški Videm svojo »Società Alpina«, a hrvaški Zagreb na pobudo poštenega graškega profesorja Joh. Frischaufa »Hrvatsko planinarsko društvo«. Morda ne brez vzročne zveze z germanskim napadom na Triglav je dobilo 1875 v Gradcu ustanovljeno društvo slovenskih akademikov ime »Triglav«.

Leta 1876. je bila v Mariboru, a 1884 v Celju ustanovljena še po ena sekcija Alpenvereina in tudi Lahi so v Trstu osnovali 1883 svojo »Società Alpina delle Giulie«. Dočim so po glavnih gnezdih nemškutarstva uspevale sekcije Alpenvereina, je pa Slovincem prijaznejši »Österreichischer Touristen-Club« razpredel svojo organizacijo po manjših krajih slovenske zemlje in budil zanimanje za turistiko tudi v marsikateri slovenski hiši. Najstarejša sekcija tega društva je bila

v Železni Kapli (od 1877), negovala je ne samo Obir z njegovo znamenito vremensko opazovalnico, temveč tudi Kamniške Alpe (Frisch-aufova koča nad Suhim Dolom od 1879). V letih 1883. do 1886. so dobili svoje sekcije še tile kraji: Rogaška Slatina, Bled (1885 je otvorila Malnerjevo kočo), Postojna, Gorica in Laško, v Istri sta obstajali sekciji v Lošinju in Opatiji. S tem je bila mreža tujih turistovskih organizacij preko pogorskega sveta na Slovenskem končana. Vsa našeta društva in sekcije so hitele z delom in do l. 1886. so stale njihove turistovske kočee pod temile glavnimi vrhovi Slovenskih Alp: pod Triglavom, Mangrtom, Grintavcem in Ojstrico, v Zajezzerih, pod Višnjo goro (Wischberg), v Trenti, na Montažu ter pod Jepo, Zabreškim Stolom in Kaninom, nakar se jim je 1887 pridružila še po svoji zgodovini zelo pomembna Dežmanova koča.

Izmed sekcij Alpenvereina je ostala najšibkejša Kranjska sekcija; saj je sedel prvi dve leti v njenem odboru celo J. Vesteneck, »rabelj slovenskega naroda«, tako da je bilo društvo vsem količkaj zavednim Slovencem nedostopno. Ker je 1871 napravljena koča na triglavskih Ledinah razpadla, je ta sekcija 1877 postavila blizu tam novo, trdnjšo »Marije Terezije kočo« (sedaj Aleksandrov dom). To pa je bilo tudi vse. Prihodnjega leta je namreč sekcija zaspala; kočo pa je prodala »Avstrijskemu turistovskemu klubu« (Österr. Touristen-Club), ki je bil osnovan na Dunaju istega leta 1869. kakor Avstrijski Alpenverein.

Ko je bil nemški »narod« na vrhunču svoje politične moči in je zapostavljanje slovanskih »narodnosti« doseglo najvišjo mero, so nastopili na slovanskem jugu 1875 do 1878 politični in vojni dogodki (Plevna, Bosna). Pod njihovimi posrednimi vplivi so začele organizirane nacionalne sile Slovencev prav vidno rasti. Dva najvažnejša dogodka v narodno-političnem boju med Slovenci in Nemci sta se odigrala končno v Ljubljani. Dne 30. junija 1879 je propadel v samem mestu pri volitvah v državni zbor proti slovenskemu kandidatu sam K. Dežman, slovenski odpadnik, ki ga je slovenski narod črtil kakor nikogar drugega; l. 1882. pa je dobila Ljubljana tudi prvega narodno zavednega slovenskega mestnega župana. Vrhunec slovenske samozavesti tedanje dobe je pač Kersnikova politična »Naša pesem« v »Ljublj. Zvonu« istega leta.

Prav pod vtisi naglega napredovanja zatiranih narodnosti so se zdaj začeli Nemci bati za svoje šolske postojanke in so ustanovili »Schulverein«. K. Dežman, ki je na Kranjskem organiziral Nemcem ves politični in kulturni aparat, je v svojem vnetem prizadevanju, da se reši, kar je mogoče, zaspalo kranjsko sekcijo Alpenvereina v novembru 1881 oživil k novi delavnosti in ji ostal na čelu do svoje smrti (1889). L. 1885. je dal s podporo Münchena nadelati pot iz Mojstrane skozi Kot na Triglav in je sklenil postaviti novo postojanko, ki jo je dne 31. julija 1887 tudi slovesno otvoril (Dežmanova koča, sedaj Staničeva koča). In glejte, ta čin med Slovenci zasovraženege Dežmana je dal neposredni povod, da se je med Slovenci začelo prvič razmišljati o potrebi lastne planinske organizacije.

Slovenska narodna zavest je bila zadeta v živo in »Slov. Narod« se v »Nedeljskem pismu« 6. avgusta 1887 že zgraža nad »arogantno sanjarijo« zastopnika Berlina, ki da je »starodavnemu praslovenskemu Triglavu v obraz pljuval, rekoč mu: der deutsche König der

Julischen Alpen«. Isti dnevnik prinaša 29. septembra za uvodnik satiričen članek pod naslovom »Triglaw-Bismarck«, »Slovenec« pa opisuje 4. in 5. avgusta v dopisu »Od triglavskega podnožja« to slovesnost podrobneje in se na koncu vpraša, katerega ljudstva so bili udeleženci ter kakšen in čigav je svet, kjer se je ta slovesnost vršila. Med drugim pravi:

»Okoliščina, ki mora žaliti vsakega zavednega Slovenca, je pa nemščina, ki se vsled tega šopiri po naših krajih in prodira celo do zadnjega kota naše dežele in na najvišji vrh naših gora. Ni zadosti, da nam nemščino po svojem »Schulvereinu« silijo v šolo, oznanujejo jo po najvišjih stenah naših gora. Zakaj bi enako-pravnost tudi tu ne veljala? Ker veliko žrtvujete za pota in koče v naših gorah, hvala vam! Svobodno rabite in pišite nemški jezik tudi v naših gorah, ali spomnite se, da je svet, po katerem hodite, slovenski, in da je vodnik, ki vas vodi, slovenskega rodu. Privoščite tudi slovenskemu jeziku prostorček na lastnih tleh.«

Kakšen odmev je našlo Dežmanovo početje pri naših posameznikih, naj bosta navedeni pripovedi dveh vodilnih mož, ki sta postala pač mnogo tudi pod vtisi te slovesnosti voditelja slovenskega planinstva. Eden je H. Tuma, ki je prišel kot samotnen slovenski turist k slavnosti prav slučajno. On piše:

»Poleg (nemških in nemčurskih turistov) pa je bilo vse polno naših domačih kmetov obojega spola in nosačev iz Mojstrane. Mize so se šibile jedače in pijače. Zagnusilo se mi je suženjstvo naših ljudi. Ko je koncem svojega slavnostnega govora Dežman stegnil roko proti Triglavu: Und du, Altvater Triglav, strecke deine Hand schützend über unser Deutschtum, sem odhitel ukaje, lačen in žejen po poti navzdol skozi Kot in prispel zadovoljen s seboj ob dveh v Mojstrano.«

Iste misli, kakor jih je bral v »Slovenčevem« dopisu, so prevzele tudi globoko nacionalnega J. Aljaža. Bil je tedaj še župnik na Dobravi pri Kamni gorici; kljub temu ga je še isti teden po Dežmanovi slavnosti povleklo prvič na Triglav in je prav tedaj zasnoval drzen načrt, da zavaruje pred nemško pohlepnostjo sam triglavski vrh s stolpom, ki ga je postavil na svoje stroške osem let pozneje in ga daroval SPD. In ko se je dve leti potem kot župnik na Dovjem lahko imenoval tudi »triglavskega župnika«, se je vpisal v dunajski Turistenklub, »ker ta je obljubil, da nam bo po Kranjskem naredil dvojezične kažipote, česar ponosni D. u. ö. Alpenverein ni hotel.«

Spričo povedanega je umljivo, da so se tedaj prvič ganili tudi naši planinci v Ljubljani. Prvi odstavek »Letnega poročila SPD za I. društveno leto 1893« piše o teh početkih slovenske planinske organizacije tole:

»Kolikor je sedanjemu odboru SPD znano, pričeli so že pred osmimi leti vrli narodnjaki delovati na to, da ustanove slovensko planinsko društvo, a sreča jim ni bila mila.

Tudi nekaj let pozneje se je osnoval pripravljalen odbor, ki je gojil iste namene, in dasi se mu je bilo posrečilo lepo idejo tako daleč dognati, da se je vršil občni pripravljalni shod, je vendar moral vsled premalega zanimanja lepo delo opustiti.«

Te besede merijo jasno na leta 1885.—1887., ko je nemčurski Dežman stavil na Gubah svojo kočo. Vendar vznemirjenje se je kmalu poglobilo in ker ni bilo mladih agilnih moči, je započeta akcija zaspala. In ko je zima 1887/88 odnesla pod Kokrskim sedlom stoječo »Frischaufovo kočo«, govori neki Cirilov iz Kamnika (SN 1888, 108) samo o željah, kje naj zopet postavi novo kočo tuje in ne domače planinsko društvo. Slovenski planinski stvari je bilo torej usojeno čakati novih pobud, ki so tudi kmalu prišle.

Dne 29. januarja 1891 je stekla kamniška železnica in je napravila iz doline Kamniške Bistrice, ki je bila dotlej bolj odročna nego Kokrska dolina, izhodišče tur po Kamniških Alpah. Ob istem času se je začela centrala Alpenvereina za naše kraje posebno zanimati. Avgusta 1891 je imela svoj občni zbor v Gradcu in so nekateri vodilni nemški planinci obiskali tudi Ljubljano. Kranjska sekcija je zdaj svoje delo znova poživila. Glede Triglava je imela v Mojstrani obilno pomoč v nemških uradnikih 1890 ustanovljene cementarne. L. 1892. je otvorila novo kočo pod Golico, 27. marca pa je ustanovila na Bledu celo izpostavo svojega društva, ki pa ni dolgo živela. Še večjo delavnost so razvili ljubljanski Nemci po okolici same Ljubljane s tem, da so nadelali in zaznamovali v dveh letih 1891./92. pota po Golovcu, Šišenskem hribu in Polhograjskih Dolomitih. Nadalje so izdali sliko razgleda z Ljubljan. Grada in Simovo knjižico o Polhograjskih Dolomitih; po mnogih postajah in hotelih tujega sveta pa so dali izobesiti pokrajinske slike naših lepotnih gorskih točk z napisi, ki so delali pri tujcih vtis, da so naše dežele last nemškega naroda. L. 1893. je prišel v Ljubljano na posvet celo sam predsednik Alpenvereina iz Münchena.

Z zmagami od leta do leta je prihajalo slovenstvo čedalje močnejše na dan, vendar lice slovenskih dežel, tudi Kranjske, je ostalo še dolgo zelo nemško. Prav posebno neugodna je postajala slovenskim voditeljem dvojezičnost mesta Ljubljane: deset let po izvolitvi slovenskega župana je dne 24. junija 1892 mestni občinski svet sklenil dvojezične ulične napise zamenjati s samo slovenskimi, kar pa je deželna vlada prepovedala. Ob tem političnem boju med nemško vlado in slovensko Ljubljano so se začele odpirati oči našim rodoljubom tudi glede ostalih vprašanj iste vrste. Tedaj so prišli tudi trije Ljubljančani »piparji« dne 23. julija 1892 na Stolu do razmišljanja:

»Kako da je po vseh slovenskih hribih, kamorkoli jih pelje pot, videti le tuje delo? Tuja roka zaznamuje pota, postavlja koče in napravlja na naših slovenskih tleh le nemške napise in kažipote. Komu? Večinoma slovenskim hribo-lazcem! Vzdravimo se, so rekli, si podali roke in sklenili, ne prej odnehati, dokler se ne ustanovi SPD« (gl. zgoraj omenjeno Poročilo SPD za 1893).

Mladi, agilni Piparji so se lotili agitacije po Ljubljani od človeka do človeka in dne 8. oktobra 1892 ugotavlja »Slov. Narod« z veseljem, da se snuje v Ljubljani slovensko planinsko društvo. Prvo posvetovanje o ustanovitvi je bilo 15. oktobra 1892 v gostilni »Pri Zajcu« na Rimski cesti 4; »Slovenec« piše tega dne: »Želeti je iskreno, da se ustanovi tako društvo, sicer nam bodo Nemci po vseh naših planinah napravili nemške napise in kažipote.« V pripravljani odbor je bil izvoljen za načelnika deželni inženjer V. Hraský, po rodu Čeh in član Sokola, od Kluba Piparjev njihov vodja J. Hauptman, dalje trije profesorji i. dr. Že H. Tuma je ugotovil, da nobeden izmed teh mož ni bil ne takrat ne pozneje turist; da pa nam bo stvar popolnoma jasna, je treba naglasiti k temu še pozitivno dejstvo, da so bili vsi navedeni odborniki prav vneti Čirilmetodarji.

Po prvih rednih občnih zborih osrednjega društva v Ljubljani (27. febr. pri Maliču) in dveh prvih podružnic, Kamniške in Savinjske, v Kamniku, oziroma Mozirju avg. 1893, se je iskra planinske ideje razplamtela kmalu na vse strani, tako da je štelo društvo ob koncu prvega leta že 225 članov. Kako mogočno pa je poseglo

društvo takoj ob rojstvu s trdim delom, nam priča priznanje, ki ga je prejel odbor od Vojnega geografskega zavoda na Dunaju, ki pravi: »Na podlagi vesti alpinskih strokovnih listov je slavno SPD zaznamovalo v Savinjskih ali Kamniških Alpah 26 potov. To je delo, kakršnega ni doslej pokazalo v letu ustanovitve nobeno društvo.«

Kar se tiče Triglava, se je mlado društvo še posebno podvzivalo, da ga reši, kolikor je bilo še mogoče, trdnega oklepa nemških planinskih organizacij. V tretjem društvenem letu je bil postavljen na vrhu Aljažev stolp, pod vrhom je bilo urejeno Staničevo zavetišče in napravljena spominska plošča Val. Vodniku, na Velem Polju pa Vodnikova koča; izdan je bil tudi že oklic za stavbo koč na Kredarici in v Vratih, ki sta bili prihodnjega leta 1895. tudi otvorjeni. Razen tega sta dobili vsaka svojo koč še Črna Prst in Golica.

Ob desetletnici SPD piše dr. Vlad. Foerster: »Koča na Kredarici je najznamenitejše izpričevalo o vroči vnemi, s katero je delalo društvo za pravo planinstvo že ob pričetku.«

H. Tuma pravi k vsemu temu takole: »Prvo delo SPD je bilo očitno obrambno delo proti navalu nemškega nacionalističnega alpinizma po sekcijah v naših Alpah. Vsa svoja sredstva je zalagalo v zgradbo koč, da bi tako naglašalo slovensko last Julijskih Alp in privabilo domače slovanske turiste.« Tega svojega smotra si je bil tedanji odbor tudi popolnoma svest, saj že vabilo k I. občnemu zboru piše (SN 1893, 45): »Društvo je že danes na dobri podlagi ter bo mnogo pripomoglo, da se ohrani narodni karakter naše lepe dežele.« Prihodnja številka SN pravi zopet: »Saj je temu društvu poglobitni namen, da pribori in ohrani slovensko lice slovenskim planinam.« Tudi »Ljublj. Zvon« 1893, 317, poudarja: »Slovenski napisi naj kažejo pot na naše gore in planine, slovenska beseda se blesti v ravnini in na planini.«

Progres je bistvo življenja narodnega organizma, zato mora biti tudi v društvih, ki so najtvornejši organ narodovega življenja; saj se v njih izživljajo najboljši in najmočnejši soki naroda.

Tudi SPD mora nujno hoditi to pot, sicer bi postalo anahronizem. Po izvršenih elementarnih materialnih nalogah, to je preko markiranja potov, preprostih planinskih zavetišč in udobnih hotelov, pa preko prenapetega šovinizma in nerodnega hejslovanstva mora društvo najti tudi idejno sodobno nalogo, to sta: brezkompromisno terjanje in stremljenje po poglobitvi človekove notranjosti ter iskreno iskanje osebne poštenosti. V prirodi se človek zave svoje prave vsebine, zato je brezdvomno največja naloga našega društva, da človeka opozarja povsod in v vsakem primeru na brezpogojno odgovornost za lastna dejanja in da budi v njem polno spoštovanje sočlovekovih pravic. Tako bodo dobile besede našega prvega alpinista Žige Zoisa: »Gora, priroda in prijateljstvo so vsemogočno velike stvari« (gl. Geografski vestnik 1933), s svojo staro vsebino nov, sodoben pomen.«*

* Poleg že navedene literature je treba omeniti še: Festschrift der Section Krain (1871—1901), Lj. 1901; H. Tuma, Pomen in razvoj alpinizma, Lj. 1930, Plan. vestnik; Österr. Turistenzeitung, Dreyer A., Der Alpinismus und der D. u. ö. Alpenverein. Berlin 1919.

Jubilejne svečanosti 40 letnice SPD

Dne 25. junija 1933 je proslavilo Osrednje društvo SPD 40 letnico svojega obstoja s svečano akademijo. Pozdravne besede je izpregovoril predsednik SPD dr. Pretnar, na čigar predlog so bile poslane: vdanostna brzojavka Njegovemu Veličanstvu kralju, pozdravne brzojavke ministroma dr. Kramerju in Puclju ter ministrom za notranje zadeve, za trgovino in industrijo in za telesno vzgojo. Nato je imenoma pozdravil predstavnike gg.: pomočnika bana dr. Pirkmajerja kot zastopnika notranjega ministra in bana Dravske banovine, poveljnika planinskega polka podpolkovnika Popoviča, načelnika oddelka za trgovino in industrijo pri banski upravi dr. Marna, ki je zastopal poleg banske uprave hkrati Zvezo za tujski promet, dr. Štera za Tujsko-prometni svet, podžupana prof. Jarca za mestno občino in župana, dr. Berceta in Gorca za Zimsko-sportno zvezo ter starosto planincev Tomazina, nadalje nar. poslanca Rasta Pustoslemška kot zastopnika ministra dr. Kramerja, predsednika višjega dež. sodišča dr. Vrančiča, rektorja univerze dr. Slaviča, za šumsko upravo direktorja Božiča, predsednika Zdravniškega društva primarija dr. Meršola, zastopnika Lovskega društva inspektorja dr. Beuka, za Muzejsko društvo dr. Pajniča, častnega predsednika SPD dr. Frana Tominiška, za Piparje gg. Korenčana in Kajzelja ter predstavnike planinskih društev iz vse države. Sporočil je, da so brzojavni pozdravi in čestitke k jubileju SPD prispeli od Češkoslovaškega delavskega turistovskega društva, od Kluba Češkoslovaških turistov, od Poljskih planinskih organizacij, od vseh jugoslovanskih turistovskih društev in podružnic SPD ter od številnih odličnih nekdanjih delavcev v SPD iz vseh krajev države.

Sledil je globoko zasnovani, temeljiti slavnostni govor urednika Planinskega Vestnika dr. Josipa Tominiška, ki ga prinašamo na drugem mestu v celoti. (Gl. zgoraj str. 271—279.)

Izmed gostov je v imenu min. dr. Kramerja izrekel prisrčne čestitke k jubileju SPD najprej poslanec Pustoslemšek, ki je pozelel, da bi SPD tudi v bodoče bilo tako mogočen nositelj ljubezni do rodne grude, do rodnih gora in do naroda ko doslej. Izmed udeležencev kongresa Zveze planinskih društev so svojemu slovenskemu tovariškemu društvu izrekli prisrčne čestitke prof. Pasarič za Hrvatsko Planinarsko Društvo, inž. Podhrášký za Srpsko Planinarsko Društvo, Dušan Jakšić za TK »Sljeme« iz Zagreba, dr. Belajčić za novosadsko »Fruškogoro«, Došek za zagrebški »Runolist« in dr. Kajzelj za naš Turistovski klub »Skalo«.

Ko je predsednik dr. Pretnar še sporočil, da so med tem prispeli tudi brzojavni pozdravi od Bolgarskega turistovskega društva iz Sofije ter od najmlajšega jugoslovanskega planinskega društva »Jug« iz Skoplja, so se v zastrti unionski dvorani predvajali še odlomki filmov: »V kraljestvu Zlatoroga«, »Triglavske strmine« in »Triglav pozimi«. Prizori iz teh filmov so ponovno navdali naše planince z navdušeno zavestjo, da ni lepšega na svetu od naših planin. — Proslava, ki se je pričela ob 10. uri, je trajala do 13. ure; prenašala jo je tudi radio postaja. — Velika dvorana v »Unionu« je bila nabito polna; saj je slavnosti prisostvovalo v vedrem zanosu do 3000 planincev.

Izredno lepa in uspela slavnost, ki je na prisrčen, a obenem svečan način pokazala ponosno samozavest naših planincev, je ob štiridesetletnici društva razkrila bogato bilanco društvenega dela, ki temelji na ljubezni in požrtvovalnosti.

Neomajni v svojem globokem in iskrenem nagnjenju do svojih gora, korakajo slovenski planinci v krepko strnjenih vrstah v peto desetletje svojega organiziranega življenja.

Opozorilo. V zadnji (6.—7.) številki sta na str. 146, oz. 149, zamenjana podpisa slik. Slika na str. 146 je »Pogled z vojno-gruzinske ceste na kot Darjalske soteske«; ona na str. 149 pa: »Gornji ovinki na cesti od Mlet proti Gudaurju«.

Nekaj o našem planinstvu in planincih

Rojen v Kamniku, na južnem vznožju najlepših planin, kar sem jih kdaj na svetu videl, sem vzljubil gore kakor malokaj. Že v prvem razredu ljudske šole sem bil z bratoma na Veliki Planini in Kamniškem Sedlu in čim starejši sem postajal, tem bolj in tem više me je vlekle v skalnato vrhovje.

V onih časih, pred dobrimi štiridesetimi leti, je bilo planinstvo posebno v naših krajih še v plenica, turistov je bilo zelo malo in še ti večjidel tujci — Nemci, zaznamenovanih potov je bilo le nekaj, kočje pa v Savinjskih Planinah samo štiri in še te, razen korporacijske pri izviru Kamniške Bistrice, vse v nemških rokah. Bili smo tudi v tem oziru takorekoč tujci na domačih tleh.

Bil sem v drugi gimnaziji, ko berem v »Slovenskem Narodu«, da se je ustanovilo »Slovensko Planinsko Društvo«. Seveda sem bil takoj ves pokonci. Premlad in brez sredstev, se sicer nisem mogel vpisati v društvo, vendar sem porabil vsako priložnost, da sem prišel ž njim v stik.

Za društvenega tajnika je bil tedaj Josip Hauptman. Izvedel sem, da je solicator pri notarju Plantanu, pa sem šel k njemu. Seznanila sva se in ostal mi je dober do konca. Ves čas mi je stal ob strani z nauki in nasveti; napravil je iz mene navdušenega turista. Povabil me je na društvene sestanke, ki so bili navadno v kaki gostilni, dal mi dijaško legitimacijo za kočje, podaril vse društvene publikacije ter me o priliki tudi predstavil »Piparjem« Korenčanu, Lindtnerju, Škofu in Sevniku, katerih predsednik je bil, nazadnje pa tudi starosti slovenskih planincev, Kadilniku. Vsi ti ter še učitelj Kocbek, Miha Kos in Lj. Stiasny so mi bili v zgled vztrajnosti, tovariške nesebičnosti in smelosti na vseh mojih poznejših potih po svetu.

S Kadilnikom sem prišel večkrat skupaj ob nedeljah na Šmarni Gori ali pa proti večeru na Drenikovem Vrhu, kamor je zahajal vedno po izvršeni turi na čašo čaja ali na kozarček vina. Ob taki priliki mi je tudi podaril svoj spis o potovanju na Veliki Klek.

Piparjem sem se pridružil na marsikateri planinski poti, pozimi jih pa srečaval po vseh gorah okoli Ljubljane. Tekmovali so, kdo bo v enem letu največ vrhov obiskal in dosegel največjo višinsko vsoto v metrih. Seveda sem na tihem tekmoval tudi jaz in sem bil nekoč v enem dnevu pri Svetem Joštu, na Katarini in na Šmarni Gori. Ž njimi sem se udeleževal vseh društvenih izletov, vseh otvoritev planinskih koč. Bili so zelo dobri z menoj in so mi z marsičem postregli. Kot dijak velikokrat nisem imel dovolj sredstev za daljše ture, povsod sem pa — moral biti zraven. Spominjam se, kako so mi po tvoritvi Vodnikove kočje na Velem Polju zbrali v Bohinjski Bistrici precejšnjo vsoto in mi jo na tihem izročili.

Jubilejne svečanosti 40 letnice SPD

Dne 25. junija 1933 je proslavilo Osrednje društvo SPD 40 letnico svojega obstoja s svečano akademijo. Pozdravne besede je izpregovoril predsednik SPD dr. Pretnar, na čigar predlog so bile poslane: vdanostna brzojavka Njegovemu Veličanstvu kralju, pozdravne brzojavke ministroma dr. Kramerju in Puclju ter ministrom za notranje zadeve, za trgovino in industrijo in za telesno vzgojo. Nato je imenoma pozdravil predstavnike gg.: pomočnika bana dr. Pirkmajerja kot zastopnika notranjega ministra in bana Dravske banovine, poveljnika planinskega polka podpolkovnika Popovića, načelnika oddelka za trgovino in industrijo pri banki upravi dr. Marna, ki je zastopal poleg banske uprave hkrati Zvezo za tujski promet, dr. Štera za Tujsko-prometni svet, podžupana prof. Jarca za mestno občino in župana, dr. Berceta in Gorca za Zimsko-sportno zvezo ter starostu planincev Tomazina, nadalje nar. poslanca Rasta Pustoslemška kot zastopnika ministra dr. Kramerja, predsednika višjega dež. sodišča dr. Vrančiča, rektorja univerze dr. Slaviča, za šumsko upravo direktorja Božiča, predsednika Zdravniškega društva primarija dr. Meršola, zastopnika Lovskega društva inspektorja dr. Beuka, za Muzejsko društvo dr. Pajniča, častnega predsednika SPD dr. Frana Tominška, za Piparje gg. Korenčana in Kajzelja ter predstavnike planinskih društev iz vse države. Sporočil je, da so brzojavni pozdravi in čestitke k jubileju SPD prispeli od Češkoslovaškega delavskega turistovskega društva, od Kluba Češkoslovaških turistov, od Poljskih planinskih organizacij, od vseh jugoslovanskih turistovskih društev in podružnic SPD ter od številnih odličnih nekdanjih delavcev v SPD iz vseh krajev države.

Sledil je globoko zasnovani, temeljiti slavnostni govor urednika Planinskega Vestnika dr. Josipa Tominška, ki ga prinašamo na drugem mestu v celoti. (Gl. zgoraj str. 271—279.)

Izmed gostov je v imenu min. dr. Kramerja izrekel prisrčne čestitke k jubileju SPD najprej poslanec Pustoslemšek, ki je pozelel, da bi SPD tudi v bodoče bilo tako mogočen nositelj ljubezni do rodne grude, do rodnih gora in do naroda ko doslej. Izmed udeležencev kongresa Zveze planinskih društev so svojemu slovenskemu tovariškemu društvu izrekli prisrčne čestitke prof. Pasarić za Hrvatsko Planinarsko Društvo, inž. Podhrašký za Srpsko Planinarsko Društvo, Dušan Jakšić za TK »Sljeme« iz Zagreba, dr. Belajčić za novosadsko »Frusko goru«, Došek za zagrebški »Runolist« in dr. Kajzelj za naš Turistovski klub »Skalo«.

Ko je predsednik dr. Pretnar še sporočil, da so med tem prispeli tudi brzojavni pozdravi od Bolgarskega turistovskega društva iz Sofije ter od najmlajšega jugoslovanskega planinskega društva »Jug« iz Skoplja, so se v zastrti unionski dvorani predvajali še odlomki filmov: »V kraljestvu Zlatoroga«, »Triglavske strmine« in »Triglav pozimi«. Prizori iz teh filmov so ponovno navdali naše planince z navdušeno zavestjo, da ni lepšega na svetu od naših planin. — Proslava, ki se je pričela ob 10. uri, je trajala do 13. ure; prenašala jo je tudi radio postaja. — Velika dvorana v »Unionu« je bila nabito polna; saj je slavnosti prisostvovalo v vedrem zanosu do 3000 planincev.

Izredno lepa in uspela slavnost, ki je na prisrčen, a obenem svečan način pokazala ponosno samozavest naših planincev, je ob štiridesetletnici društva razkrila bogato bilanco društvenega dela, ki temelji na ljubezni in požrtvovalnosti.

Neomajni v svojem globokem in iskrenem nagnjenju do svojih gora, korakajo slovenski planinci v krepko strnjениh vrstah v peto desetletje svojega organiziranja življenja.

Opozorilo. V zadnji (6.—7.) številki sta na str. 146, oz. 149, zamenjana podpisana slik. Slika na str. 146 je »Pogled z vojno-gruzinske ceste na kot Darjalske soteske«; ona na str. 149 pa: »Gornji ovinki na cesti od Mlet proti Gudaurju«.

OBVESTILA.

»Naš alpinizem«, s pomočjo tovarišev Skalašev zbral in uredil Mirko Kajzelj, založil Turistovski klub »Skala«, cena 65 Din. — Naglo se bliža čas, ko se bo široki tok planincev in ožja struja alpinistov zopet obrnila, odloživši smučke, na naša skalnata pota, v peči, grušč, strmine, drnaste planje, travnate police, širne konte, ostre špike. Sam samcat naj nihče ne hodi tja gori in se ne spuščaj doli; vsaj enega spremljevalca si vzemi s seboj, zanesljivega in vseveščega pa skromnega, to je zgoraj omenjeno odlično izdajo naše »Skale«, priročno knjigo žepnega formata, »Naš alpinizem«, ki se naroča in dobiva takisto pri založniku, Turist. klubu »Skala« v Ljubljani.

Koča na Boču je stalno odprta in oskrbovana; dohod iz Poljčan, Rogaške Slatine in Podplata. — Za **kočo na Rogaški (Donški) gori** se dobi ključ pri Koresu, zadnjem posestniku pod vrhom; tam je tudi vpisna knjiga.

Polovična vožnja na podlagi uverenj, v skupinah po 6 oseb.

Da se omogoči članstvu pri izletih izrabiti ugodnost polovične vožnje, je Osrednje društvo stopilo v stik s »Putnikom«, podružnico v hotelu »Metropok« (Miklič) nasproti kolodvoru, ki vodi evidenco članov za skupna potovanja. Ta centralizacija omogoča vsakemu članu na podlagi članske izkaznice, potrjene od direkcije drž. žel. (kar preskrbi pisarna SPD), poslužiti se te železniške ugodnosti.

Planinci!

*Upoštevajte pri svojih nakupih
trdke, ki inserirajo
v »Planinskem Vestniku«!*

Vi, ki poznate najboljše krasote naše zemlje, morate iste obdržati tudi v sliki! Saj prvi poizkus vendar ni tako težak!

V drogeriji GREGORIČ, Ljubljana, Prešernova 5
Vam posodijo proti tedenski odškodnini Din 10— fotoaparati
in Vas brezplačno nauče fotografirati.

SPECIJALNE DEŽNE PLAŠČE

za turiste, nepremočljive, težke 750 gramov,
zložljive v vrečico, ki je obenem kapuca,
Vam nudi

FRAN LUKIČ, LJUBLJANA

Pristno VOLNENE posteljne ODEJE

za turiste, planinske kočice in hotele, ter lodne, lambrequine itd. izdeluje domača tvornica, industrija volnenih izdelkov

PETER MAJDIČ - CELJE

Svoji k svojim!

Prvovrstne okovanke (gorske čevlje) in smučarske čevlje
dobite pri **BENJAMINU MARENK, čevljarstvo, RADOMLJE**

Samo trpežno, prvovrstno ročno delo.
Cene zmerne, postrežba solidna.

Vse turistične potrebščine, kakor: gojzerce, specialne turistične obleke in perilo, dežne jope, nahrbtnike, thermos steklenice, aluminijasti turistični pribor dobite po nizkih cenah pri

TRGOVSKI · DOM

Sternecki

TOVARNA · PERILA · IN · OBLEK

Celje št. 6

Zahtevajte brezplačni cenik!

Zahtevajte v kavarnah in gostilnah »Planinski Vestnik«!

Ustanovljeno leta 1869.

F. Kollmann, Ljubljana

Zaloga porcelana vseh vrst za turiste, lovce in lovske kočje. Steklo za zgradbe in drugo umetno steklo domače in češke kvalitete. Petrolejke, turistovske svetiljke, žepne steklenice in kozarci.

Točna in solidna postrežba.

Času primerne cene.

Restavracija in veletrgovina z vinom

PETER STEPIC

V SPODNJI ŠIŠKI

priporoča svojo veliko zalogo vina najboljše kakovosti po nizkih cenah. Vino se razpošilja v lastnih sodih na vsako postajo

**Planinci
Smučarji
Sportniki!**

Zahtevajte povsod samo pletenine z znamko Ef-Ko. — Stalno velika izbira. — Izdelava po meri in okusu. — Pletilna industrija
F. KOS - Ljubljana, Židovska 5

»ALPEKO«

Trgovsko-industrijska družba z o. z.
Ljubljana, Masarykova cesta 23

Telefon 29-30

Dalmatinski super-visokopredni cement • »SALONIT« cementno-azbestni škrlilj za pokritje raznih zgradb • »SALONIT« supervalovite plošče za pokritje industrijskih zgradb in garaž • »SALONIT« azbestno-cementne cevi za hišno kanalizacijo, odvodne cevi, dimne in ventilacijske cevi, dimniški in ventilacijski nastavki. Vseh vrst fasonski komadi • »ŠUMALIT« izolacijske plošče za pregradnjo sten in obložitev stropov • »ALPEKO« emajlirane azbestno-cementne plošče za obložitev kuhinj, kopalnic, hodnikov etc.

Ali ste že poskusili pri nas?

Tiskamo knjige, liste, revije, kartoteke, bloke, letake, lepake, cenike, kataloge, vizitke, pisemski papir in kuverte, trgovske, šolske, uradne in društvene tiskovine itd.

V knjigarni dobite slovenske, hrvaške, srbske in druge slovanske, angleške, francoske, nemške ter druge knjige. Na razpolago vse šolske knjige, znanstvene revije, modni journali in muzikalije.

Lastna tvornica šolskih zvezkov

Pisarniške potrebščine, lepe slike za okras društvenih lokalov, domov in šol.

Velika zaloga šolskih učil.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana
Frančiškanska 6

Maribor
Tyrševa 44

Ivan Javornik -- Ljubljana

Telefon 27-03

Domobrnska cesta 7

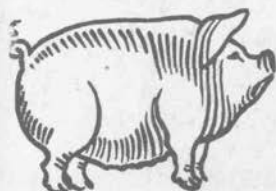
Telefon 31-57

Mesar, prekajevalec in izdelovalec vsakovrstnih mesnih izdelkov iz svežega in suhega mesa

Lastni izdelki in moderna hladilnica

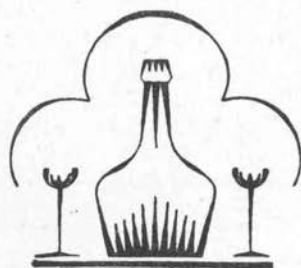
Stojnica Šolski drevored
poleg Zmajskega mostu

Podružnica Wolfova ulica 12

CERER ANTON

gostilničar in zaloga piva **KAMNIK**

SE PRIPOROČA VSEM TURISTOM

Izborna kuhinja,
le prvovrstna vina,
vedno sveže pivo,
lepo opremljene sobe,
kar najboljša postrežba

MOCCA kavine kocke à Din 1.—

za skodelico dobre črne kave
se dobe pri **B. MOTOH** LJUBLJANA
Vodnikov trg 5

L. M. ECKER SINOVA

Stavbinska, galanterijska in orna-
mentska kleparnica — Oblastveno
dovoljeno podjetje za izvrševanje
vodovodnih del

LJUBLJANA, Slomškova ulica 4

Interurban telefon 2933 — Račun Poštne hranilnice,
podružnica Ljubljana štev. 10.771

Kreditni zavod za trgovino in industrijo Ljubljana, Prešernova ulica 50

(v lastnem posloplju)

Telefon 20-40, 24-57, 25-48 — interurban 27-06, 28-06

Brzjavni naslov: Kredit Ljubljana

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, de-
viz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in
inkaso menic in kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo. Safe-deposits itd.